

Mies parisuhdeväkivallan uhrina ja nainen tekijänä
– Miesten kokemuksia avun saamisesta
ja asiantuntijoiden ajatuksia auttamisesta

Aino-Maija Pelto-Huikko & Eija-Leena Yrjölä

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Mies parisuhdeväkivallan uhrina ja nainen tekijänä
– Miesten kokemuksia avun saamisesta
ja asiantuntijoiden ajatuksia auttamisesta**

Aino-Maija Pelto-Huikko

Eija-Leena Yrjölä

Sosionomi AMK

Opinnäytetyö

Marraskuu, 2020

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Aino-Maija Pelto-Huikko & Eija-Leena Yrjölä

Mies parisuhdeväkivallan uhrina ja nainen tekijänä – Miesten kokemuksia avun saamisesta ja asiantuntijoiden ajatuksia auttamisesta

Vuosi 2020

Sivumäärä 78

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli murtaa puhumattomuutta miehiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta naisen ollessa väkivallan tekijä ja tuoda esille keinoja ilmiön tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja auttamistyöhön. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää parisuhdeväkivaltaa heterosuhteessa kokeneiden miesten kokemuksia avun saannista. Lisäksi tutkittiin millaisia kokemuksia parisuhdeväkivallan parissa työskennelleillä tai sitä tutkineilla asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla.

Opinnäytetyön tietoperusta on rakennettu miesuhrin näkökulmasta ja se koostuu parisuhdeväkivallasta ilmiönä, sen monista muodoista ja yleisyydestä tilastojen valossa. Esille tuodaan parisuhdeväkivallan eri selitysmalleja, seurauksia, lainsäädäntöä ja rikosprosessia. Tietoperustassa keskeinen aihe teema on myös väkivaltatyö, sisältäen parisuhdeväkivallan tunnistamisen, puheeksi ottamisen sekä parisuhdeväkivallan kokijan, tekijän ja näkijän auttamisen. Lopuksi esitellään muutamia Suomessa toimivia auttavia tahoja.

Puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla saatu tutkimusaineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Uhrihaastatteluissa kokemus avunsaannista oli hyvin yhtenäinen ja niissä toistuivat eriarvoisuus ja tunne siitä, että he eivät ole tulleet kuulluiksi. Miesuhrien kokemuksissa tulivat esille henkinen ja fyysinen väkivalta sekä erittäin voimakkaasti huoltokiusaaminen ja vieraannuttaminen. Miehet toivoivat, että parisuhdeväkivaltaan suhtauduttaisiin sukupuolineutraalisti ja heitä kohdeltaisiin tasavertaisina vanhempina erotilanteissa. Asiantuntijoiden haastatteluissa esille nousi parisuhdeväkivaltailmiön ymmärtämisen tärkeys. Ilmiön ymmärtämisen myötä ammattilaisten on helpompi tunnistaa väkivaltaa, ottaa se puheeksi ja tarjota uhrille oikeanlaista ja oikea-aikaista apua. Lisäksi asiantuntijat toivoivat aiheestamme enemmän julkista keskustelua, jotta miesuhrit, ammatilliset ja koko yhteiskunta tunnistaisivat ilmiön paremmin. Parisuhdeväkivaltaan puuttuminen on jokaisen velvollisuus.

Jatkotutkimuksiksi ehdotamme, että huoltokiusaamista ja vieraannuttamista tutkittaisiin parisuhdeväkivallan kontekstissa. Lisäksi tulisi tutkia, miten miesten isyyttä voisi vahvistaa, jotta he kokisivat olevansa tasa-arvoisia vanhempia äitien rinnalla. Olisi myös hyvä tutkia, miten vanhemmat saataisiin ymmärtämään, että erotilanteessa vanhemmuus jatkuu ja lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa.

Asiasanat: miesuhri, parisuhdeväkivalta, väkivaltatyö.

A man as a victim of intimate partner violence and a woman as a perpetrator - Men's experiences of getting help and experts' thoughts of helping

Year	2020	Pages	78
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to break down the non-speaking aspects of intimate partner violence against men, when women are the perpetrators and to bring out means of recognition, raising discussion and help. The purpose of the qualitative research was to find out about men's experiences of getting help when they had suffered from intimate partner violence in a heterosexual relationship. In addition, there was also a consideration as to what kind of experiences experts who have worked on or studied the topic had about intervening in intimate partner violence for male victims.

The theory basis of the thesis was built from the perspective of a male victim and it comprised of intimate partner violence as a concept, its many forms and prevalence in the light of statistics. Different explanatory models, consequences, legislation and the criminal process of intimate partner violence was highlighted. A key topic theme in the theory basis was also violence work including recognition, raising discussion and how to help the victim, perpetrator and eyewitness. Finally, a few helping parties in Finland are presented.

The research material obtained from the semi-structured thematic interviews was analyzed by theory-guided content analysis. In the victim interviews, the experience of receiving assistance was very consistent as was inequality and not being heard which were repeated. In the experiences of the male victims what came up was mental and physical violence and very strongly parental alienation and custody bullying. Men wished that the approach to intimate partner violence would be gender-neutral and that they would be treated as equal parents at the end of the relationships. In the expert interviews, there arose the importance of understanding the concept of intimate partner violence. By understanding the concept, it would be easier for professionals to recognize, raise discussion and offer the right kind of timely assistance for victims. In addition, experts hoped for more public discussion about our topic so that male victims, professionals and the whole of society would better recognize the concept. Intervening in intimate partner violence is everyone's duty.

A proposal for follow-up research is that custody bullying and parental alienation would be studied in the context of intimate partner violence. In addition, should be studied how could men's fatherhood be strengthened, so that they would feel they are equal parents alongside mothers. It would also be good to study how parents could get across the point that at the end of the relationships parenthood continues and the child has the right to both parents.

Keywords: intimate partner violence, male victim, violence work.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Parisuhdeväkivalta ilmiönä	8
2.1	Tilastot ja yleisyys	10
2.2	Selitysmallit.....	11
2.3	Parisuhdeväkivallan seuraukset	14
2.4	Lainsäädäntö ja rikosprosessi.....	16
3	Parisuhdeväkivallan monet muodot	19
3.1	Fyysinen väkivalta, laiminlyönti ja kaltoinkohtelu	21
3.2	Henkinen, sosiaalinen ja taloudellinen väkivalta.....	21
3.3	Vaino ja digitaalinen vaino	22
3.4	Seksuaalinen väkivalta	22
3.5	Uskonnollinen, hengellinen ja kunniaan liittyvä väkivalta	23
3.6	Huoltokiusaaminen ja vieraannuttaminen	23
4	Parisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja väkivaltatyö	26
4.1	Tunnistaminen.....	27
4.2	Puheeksi ottaminen.....	28
4.3	Miesuhrien auttaminen	29
4.4	Perheen auttaminen	31
4.5	Väkivaltaisen naisen auttaminen.....	32
4.6	Traumaattisen kriisin vaiheet osana uhrin auttamista.....	34
4.7	Auttavat tahot.....	37
5	Tutkimuksen toteutus	41
5.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	42
5.2	Laadullinen tutkimus ja puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	42
5.3	Aineiston kerääminen ja teoriaohjaava analysointi	43
5.4	Eettisyys ja luotettavuus	47
6	Tulokset	47
6.1	Miesuhrien kokemukset parisuhdeväkivallasta	48
6.1.1	Kokemukset parisuhdeväkivallan muodoista.....	48
6.1.2	Kokemukset avun saamisesta	49
6.1.3	Parisuhdeväkivallan seuraukset miehille ja toipumisprosessi	51
6.1.4	Miesuhrien vinkit ja toiveet ammattilaisille	51
6.2	Asiantuntijoiden kokemuksia miesuhrien auttamisesta.....	52
6.2.1	Parisuhdeväkivaltailmiön laaja-alainen ymmärtäminen	52
6.2.2	Parisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puheeksi otto.....	55

6.2.3	Kokemuksia asiakkaan tukemisesta	58
6.2.4	Kokemuksia ennaltaehkäisyn merkityksestä	60
6.2.5	Mikä estää miehiä hakeutumasta avun piiriin?	61
7	Johtopäätökset	62
8	Pohdinta	64
	Lähteet.....	67
	Kuviot	75
	Taulukot	75
	Liitteet	76

1 Johdanto

Suomessa on tutkittu vasta vähän parisuhdeväkivaltaa näkökulmasta, jossa nainen on väkivallan tekijä ja mies on uhri. Aihe vaikuttaa edelleen siltä, että sen ympärillä on paljon puhumattomuutta, joka modernissa, tasa-arvoisessa yhteiskunnassa pitäisi jo pystyä murtaamaan. Parisuhdeväkivaltaa kokeneille miehille tulisi kehittää laajempia tukitoimia ja yhteiskunnassamme tulee ottaa paremmin huomioon se, että asetelma ei välttämättä ole se oletettu, jossa mies on paha ja nainen hyvä. Sukupuolten välinen tasa-arvo ja sukupuolineutraalius on jatkuvasti esillä, mutta mielestämme tässä asiassa se ei toteudu. Noppari ja Nietola (2017) tuovat esille, miten on tullut aiempaa selkeämmin näkyville, että miehetkin kokevat vakavaa parisuhdeväkivaltaa ja heille kuuluisi myös palvelujärjestelmän tarjota apua. Monesti miehet eivät tunnista kokemuksiaan väkivallaksi, eivät ota sitä puheeksi eivätkä myöskään osaa sanoittaa sitä niin hyvin kuin naiset. (Noppari & Nietola 2017, 178.)

Parisuhdeväkivallasta puhutaan paljon. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on julkaissut yli tuhat julkaisua, mutta niistä yksikään ei ole suoraan aiheesta, jossa mies olisi parisuhdeväkivallan uhri. Naisten kokemasta väkivallasta löytyy useita julkaisuja. Suomi on sitoutunut myös Istanbulin sopimukseen naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä. Suomessa on sovittu, että sopimusta sovelletaan myös perheväkivaltaa kokeneisiin miehiin ja poikiin. Sopimuksessa määrätään väkivallan ehkäisyn ja poistamisen lisäksi suojelemaan uhreja ja saattamaan tekijät vastuuseen teoistaan. (STM 2017.) Lidman (2015, 20) tuo esille, miten naisiin kohdistuvasta sukupuolittuneesta väkivallasta puhuminen ei tarkoita muiden väkivallan muotojen kieltämistä tai hyväksymistä. Hänen mukaansa kaikki väkivaltatarinat ansaitsevat tulla kerrotuksi, mutta tietyytyypin väkivallan ehkäiseminen vaatii sen erityispiirteiden tunnistamista. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että miesten naisten taholta kokema parisuhdeväkivalta on jäänyt yleisessä keskustelussa sivurooliin.

Terveys- ja hyvinvoinninlaitos (THL) on julkaissut tänä vuonna väkivaltakäsitteiden sanaston, jonka tarkoituksena on, että asiantuntijat ja ammattilaiset keskustelevat väkivallasta yhdenmukaisin termein ja ymmärtävät, mitä niillä tarkoitetaan. Naisiin kohdistuva väkivalta -termin selityksessä on mainittu, että naisiin kohdistuva väkivalta ilmenee usein lähisuhdeväkivaltana. Miehiin kohdistuva väkivalta -termin selityksessä ei lähi- tai parisuhdeväkivaltaa ole mainittu ollenkaan. (Bildjuschkin ym. 2020, 7–8.) Onko miesten kokema parisuhdeväkivalta joidenkin tahojen mielestä niin vähäpätöistä, että sitä ei ole tarpeen mainita? Tutkimuksissa ei ole tullut yksiselitteisesti esille, että naisten kokema parisuhdeväkivalta olisi miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa merkittävästi yleisempää.

Tämä opinnäytetyö on tutkielma parisuhdeväkivallasta tilanteessa, jossa kokijana on mies ja tekijänä nainen. Valitsimme edellä mainitun näkökulman, koska sitä on tutkittu melko vähän

ja koemme aiheellamme olevan yhteiskunnallista merkitystä. Tämän lisäksi meillä on suuri henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen. Opinnäytetyön tietoperusta on rakennettu miesuhrien näkökulmasta ja se koostuu parisuhdeväkivallasta ilmiönä, sen monista muodoista ja yleisyydestä tilastojen valossa. Kerromme myös parisuhdeväkivallan eri selitysmalleista ja seurauksista ja perehdymme lainsäädäntöön ja rikosprosessiin. Tietoperustassa keskeinen aihe teema on myös väkivaltatyö, sisältäen parisuhdeväkivallan tunnistamisen, puheeksi ottamisen sekä väkivallan kokijan, tekijän ja näkijän auttamisen. Auttamisen onnistumiseksi sisällytimme työhömmme myös traumaattisen kriisin vaiheet, jotka ammattilaisen on hyvä tiedostaa. Lopuksi esittelemme muutamia Suomessa toimivia auttavia tahoja.

Opinnäytetyön tarkoitus oli puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla saada selville miesuhrien kokemuksia avun saannista sekä parisuhdeväkivallan asiantuntijoiden kokemuksia parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta. Tavoitteenamme on saada aiheellemme ja tutkimuksellemme näkyvyyttä. Olemme olleet yhteydessä ammattiliittoon ja eri yhdistyksiin ja tiedustelleet heidän kiinnostustansa julkaista tutkimuksemme tuloksia. Tutkimuksemme on herättänyt kiinnostusta ja toivomme, että tutkimustulokset saavat aikaan keskustelua ja vaikuttavat asenteisiin, jotta miesuhrit tulevat kuulluiksi, kunnioitavasti kohdatuiksi ja oikein autetuiksi yhteiskunnassamme.

2 Parisuhdeväkivalta ilmiönä

THL:n väkivaltasanaston mukaan väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista. Se johtaa tai voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityshäiriöihin, perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen tai jopa kuolemaan. Parisuhdeväkivalta taas on lähisuhdeväkivaltaa, joka kohdistuu seurustelukumppaniin tai nykyiseen tai entiseen puolisoon. (Bildjuschkin ym. 2020, 5–7.)

Parisuhdeväkivalta on Suomen lain mukaan rikos ja jokaisen suomalaisen oikeus ja velvollisuus olisi siihen puuttua. Toisinaan jokaisessa parisuhteessa on riitatilanteita, joissa on kyse erimielisyyksien ratkaisemisesta. Terveessä parisuhteessa riita saadaan ratkottua asiallisesti molemmat osapuolet huomioiden ja tavallinen arki iloineen ja suruineen voi jatkua. Toisin kuin riitaan, väkivaltaan tarvitaan ainoastaan yksi ihminen. Parisuhdeväkivalta on usein tiedostettua vääristynyttä vallankäyttöä. Väkivallan tekijä saattaa kokea väkivallan käytön aikana, että hän saa oman tahtonsa läpi valitsemallaan keinolla. Väkivallan tekijä haluaa mahdollisesti säilyttää vaikka väkisin vallan suhteessa. Väkivallan käyttö voi olla myös rangaistus tai kosto. Väkivallan seurauksena parisuhteen tärkeät osa-alueet luottamus ja kokemus turvallisuudesta murenevat ja väkivallan kohde alkaa pelätä tekijää. (Hautamäki 1997, 28; Hautamäki 2013, 49–50.)

Kuvio 1: Väkivallan kierre (Nettiturvakoti 2020g; Penttinen, L. 2014)

Yllä oleva **Virhe. Viitteen lähdettä ei löytynyt.** on parisuhdeväkivallan eräs mahdollinen mallinnus. Väkivaltaisessa parisuhteessa toistuvat yleensä tietyt vaiheet. Ensimmäisessä vaiheessa pariskunnalla on erimielisyyttä, jolloin välit kiristyvät ja riidellään. Kumppani ei ole ehkä täyttänyt odotuksia ja tyytymättömyydestä syntyy riitatilanteita. Riitatilanteessa jännitys voi lauaa väkivaltana, jonain tai useana sen monista muodoista. Usein erimielisyydet jäävät käsittelemättä ja jännitys kasvaa, josta seuraa väkivaltilanteen kulmineoituminen eli räjähdys tai hyökkäys. Tämä voi olla esimerkiksi rankempi pahoitpity. Toisinaan joku vähäpätöinenkin asia voi laukaista väkivaltilanteen. Vaiheeseen voi liittyä myös päihteet, josta moni väkivallantekijä saa syyn käyttäytyä väkivaltaisesti. Räjähdyksen jälkeen tulee rauhallinen vaihe, jolloin väkivallan tekijä katuu, anelee anteeksiantoa ja yrittää hyvittää tekoaan. Tekijän häpeä ja ahdistus saavat häntä lupailemaan väkivallatonta elämää. Uhri antaa anteeksi ja molemmat haluavat rauhallista elämää. Yleensä jonkin aikaa meneekin seesteisesti ja onnellisesti, mutta väkivallalla on tapana uusiutu, jos tilanteeseen ei haeta tai saada apua. Väkivallalla on taipumus muuttua rankemmaksi ja henkinen väkivalta voi muuttua fyysiseksi. Väkivallan kierre pyörii entistä nopeammin ja sen välit lyhenevät. Väkivallasta voi tulla vääristyneen todellisuuden tila, jossa väkivaltaa vähätellään ja sitä pidetään oikeutettuna. Uhrin voi olla vaikea tunnistaa kokemuksiaan väkivallaksi, erityisesti jos väkivalta ei ollut fyysistä. Anteeksipyytelyn ja lupauksien vaiheessa olisi hyvä saada molemmille osapuolille apua - silloin yleensä muutosta halutaan ja siihen uskotaan. (Nettiturvakoti 2020g.)

2.1 Tilastot ja yleisyys

Kun parisuhdeväkivallan määrää ja piirteitä on arvioitu, on yleisesti hyödynnetty viranomaistilastoja kuten poliisitilastoja, tuomiotilastoja ja täytäntöönpanotilastoja. Lisäksi uhreille ja tekijöille on tehty kyselyjä. (Kivivuori ym. 2018, 110, 392.) Suomessa rikostilastoihin on kirjattu perheväkivaltaa vuodesta 1996 lähtien, mutta rikostilastoissa parisuhdeväkivaltaa ei ole erotettu muusta perheväkivallasta (Flinck 2006, 20).

Parisuhdeväkivalta on usein piilorikollisuutta, joka ei tule viranomaisten tietoon. Siksi on tärkeää huomioida, että virallisetkaan tilastot eivät kerro koko totuutta ilmiön laajuudesta. Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan 67 % parisuhdeväkivaltaa kokeneista miehistä ei kerro asiasta kenellekään (Danielsson & Salmi 2012, 4). Tutkimuksissa Suomessa on tullut esille, että parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista vain kymmenen prosenttia ja miehistä 3–4 % on ilmoittanut teosta poliisille. Mittaamista vaikeuttaa myös se, että kyselytutkimuksissa virhelähteenä voi olla se, minkä vastaajat tulkitsevat olevan väkivaltaa. (Kivivuori ym. 2018, 385.) Ilmoitusalttius perheväkivallasta on noussut, mutta edelleen vain pieni osa väkivallasta päätyy poliisin tietoon (Flinck 2006, 20). Onkin syytä pohtia, onko auttamiskoneisto epäonnistunut ja pienet ilmoitusluvut seurausta siitä, että kansalaiset eivät voi luottaa oikeusjärjestelmäämme. On tärkeää tuoda entistä enemmän esille väkivallan luonnetta, avun saannin mahdollisuuksia ja uhrin oikeuksia. Väkivalta saattaa jäädä piiloon myös asenteiden vaikutuksesta – kuten Lidman kirjoittaa: ”Mitä häpeällisemmäksi asia koetaan, sitä varmemmin siitä vaivataan.” (Lidman 2015, 69.)

Monet tutkimukset Suomessa ja kansainvälisesti osoittavat, että parisuhdeväkivalta kohdistuu useammin naisiin kuin miehiin. On kuitenkin huomioitava, että osa tutkimuksista osoittaa, että parisuhdeväkivalta voi kohdistua yhtä usein sekä naisiin että miehiin. Usein väkivaltaisessa parisuhteessa myös molemmat osapuolet voivat olla väkivaltaisia. (Kivivuori ym. 2018, 388.) Archer (2000, 651–664) tuo meta-analysissään esille, että heteroseksuaalisissa suhteissa naiset ovat käyttäneet hieman miehiä enemmän fyysistä väkivaltaa ja käyttävät sitä useammin, mutta miesten käyttämä fyysinen väkivalta aiheuttaa hieman todennäköisemmin vakavampia vaurioita. Suomen evankelisluterilaisen kirkon Turvallinen perheneuvonta -oppaan mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden määrissä ei ole liiemmin eroa sukupuolten välillä (Kirkkohallitus 2019, 7). Myös psykoterapeutti ja parisuhdetiimin esimies Vaaranen (2018) kirjoittaa artikkelissaan Väestöliiton sivuilla, että naiset ja miehet kokevat lähes yhtä paljon väkivaltaa tai sen uhkaa kumppaniensa taholta. Heiskasen ja Ruuskasen (2010, 17) tutkimuksen mukaan miehet ja naiset ovat kokeneet kutakuinkin yhtä usein parisuhdeväkivaltaa.

Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan parisuhdeväkivallan tai sen uhan kohteeksi on joutunut vuonna 2017 15–74-vuotiaista miehistä 2,5 % ja naisista 4,8 % (Hietämäki 2018; Danielsson & Näsi 2018). Miehet ovat kokeneet naisia harvemmin lievää väkivaltaa tai uhkailua entisen

tai nykyisen kumppanin taholta. Kun taas puhutaan vakavammasta fyysisestä väkivallasta, naisten ja miesten välillä ei ollut eroa. Ero syntyy parisuhdeväkivallan kokemisessa siitä, että naiset kertovat miehiä useammin väkivallan muotoina olleen tönimisen, kiinni tarttumisen tai liikkumisen estämisen. Seksuaalista väkivaltaa tai sen yritystä naiset ovat ilmoittaneet kokeneensa miehiä useammin. (Danielsson & Näsi 2018, 13.)

Henkirikosseuranta tuo ilmi, että vuosina 2011–2017 on kuollut 131 henkilöä parisuhdekumppanin aiheuttamana. Naisia uhreista oli 78 % ja miehiä 22 %. Vuoden 2017 aikana parisuhdekumppani aiheutti 17 naisen ja kolmen miehen kuoleman. Parisuhdekumppaniksi tässä tutkimuksessa määriteltiin avio- tai avopuoliso, samaa sukupuolta oleva partneri, seurustelukumppani, ex-puoliso tai ex-seurustelukumppani. Vuosina 2010–2016 henkensä menettäneistä parisuhdeväkivallan uhreista naisista 22 % ja miehistä kolme prosenttia oli ollut jo aiemmin poliisiin yhteydessä surmaajan väkivaltaisen käytöksen vuoksi. (Hietämäki 2018, 8–11.) Parisuhdeväkivalta onkin usein toistuvaa. Poliisin perheväkivaltatehtäviä tarkastelevassa tutkimuksessa ilmeni joka neljännen tehtävän tulleen osoitteeseen, jossa on käyty ainakin kaksi kertaa aiemmin perheväkivallan takia puolen vuoden seurantajaksolla. Myös tilastokeskuksen aineistossa vuodelta 2015 tulee esille, että viidennes lähisuhdeväkivallan uhreista oli joutunut vuoden aikana väkivallan kohteeksi enemmän kuin kerran. (Kivivuori ym. 2018, 385.)

Parisuhdeväkivaltaa ilmiönä tarkasteltaessa on huomioitava se, että väkivallan mittaaminen tekoina, kuten rikoslain tunnusmerkistön mukaan, on ongelmallista. Väkivallan kokemusten merkitykset, motiivit ja kontekstit eivät tule ilmi tilastoista. (Flinck 2006, 19.) Myös Lähisuhdeväkivalta 2017 -tilastoraportin laatuselosteessa tuodaan esille, että tilasto ei suoraan kuvaakaan väkivaltakokemusten yleisyyttä eri ryhmissä, koska kaikki eivät tunnista väkivaltaa, eivät tee siitä ilmoitusta, eivät halua puhua aiheesta tai eivät edes hae apua. On myös huomioitava, että esimerkiksi taloudellisesta väkivallasta, huolenpidon laiminlyönnistä, vainosta tai kunniaan liittyvästä väkivallasta ei ole saatavilla tilastotietoja, vaikka ne tarpeellisia olisivatkin. Myöskään tarkkaa tietoa lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole eikä siitä, minkälainen määrä on asiakkaana lähisuhdeväkivallan takia. (Hietämäki 2018, 27.) Edellisen perusteella voidaan myös olettaa, että vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen eivät näy parisuhdeväkivaltatilastoissa. Sinkkosen (2018) mukaan vieraannuttamista esiintyy noin kymmenessä prosentissa kaikista eroista ja 20–27 % pitkittyneistä huoltoriidoista.

2.2 Selitysmallit

Kirjallisuudessa syitä parisuhdeväkivallalle etsitään viidestä näkökulmasta: biologisesta, kehityspsykologisesta, oppimisterapeuttisesta ts. oppimisteoreettisesta, perhedynaamisesta ja sosiokulttuurisesta näkökulmasta. Näkemykset ovat osin ristiriidassa keskenään. Varmaa on kuitenkin se, että parisuhdeväkivalta johtuu siitä, ettei ole vielä ymmärretty, miten vahingollista

ja turvattomuutta lisäävää se on tai ei ole opittu hillitsemään suuttumusta ja toimimaan ristiriitatilanteissa väkivallattomalla tavalla. (Ahola & Ahola 2016, 56–59.)

Kun puhutaan parisuhdeväkivallan kriminologisesta selittämisestä, on oleellista huomioida selittävätkö samat tekijät parisuhdeväkivaltaa ja muuta väkivaltaa, vai onko kyseessä erillinen ilmiö. Yleensä parisuhdeväkivallan taustalla on samoja syitä kuin muissakin väkivallassa ja rikollisuudessa. Riski parisuhdeväkivaltaan ei ole sama kaikissa sosiaaliryhmissä, vaan ilmiö on selkeästi yhteydessä tekijöiden ja uhrien sosiaaliseen huono-osaisuuteen ja päihteiden käyttöön. Lapsuuden kaltoinkohtelu, vanhempien parisuhdeväkivallan näkeminen tai kuuleminen, antisosiaaliset piirteet ja heikko itsekontrolli suurentavat parisuhdeväkivallan riskiä. Parisuhdeväkivaltaa ei voi selittää vain yhdellä teoriolla. Yleensä syyt parisuhdeväkivaltaan ovat moninaiset. (Kivivuori ym. 2018, 387–392.)

Biologinen näkökulman mukaan aivojen toiminnan häiriöt aiheuttavat toistuvaa tapaväkivaltaisuutta. Hoitomuodoiksi on ehdotettu esimerkiksi lääkitystä tai liiallisen alkoholin käytön vähentämistä. Biologisen näkökulman ongelmaksi muodostuu se, että väkivaltaiset henkilöt eivät ole aina suostuvaisia lääkitykseen tai ohjeiden noudattamiseen. Tämän käsityksen vaarana on myös se, että väkivallan tekijä ei ota vastuuta teoistaan vaan syyttää ongelmasta aivojen elimellistä vikaa. (Hautamäki 1997, 24).

Itsekontrolliteorian mukaan rikoskäyttäytymisen oleellisin syy on impulsiivinen käytös. Tämä pätee myös parisuhdeväkivaltaan, vaikkakin teoriassa oletetaan, että rikosentekijät syyllistyvät laajalti erilaisiin rikostyyppeihin. Pitkittäistutkimuksista on saatu empiiristä tukea oletukselle parisuhdeväkivallan ja impulsiivisen käyttäytymisen yhteydestä. (Kivivuori ym. 2018, 388.) Kehityspsykologinen näkemys on, että väkivaltainen käytös on yhteydessä persoonallisuuden häiriöön, joka johtuu lapsuuskokemuksista. Hoitosuositus on intensiivinen psykoterapia, jolloin ongelmaksi muodostuu se, että väkivaltaisilla henkilöillä on harvoin motivaatiota sitoutua pitkäkestoiseen terapiaprosessiin. Vaikka motivaatiota löytyisi, hoidon tehoaminen ei ole nopeaa ja siksi väkivalta voi uusiutua. Tekijä voi tässäkin näkemyksessä paeta vastuuta ja hakea ongelmien syytä lapsuuden kokemuksista todellisen vastuunoton sijaan. (Hautamäki 1997, 24–25.)

Suomalaisessa väkivaltakeskustelussa erityisesti 1970- ja 1980-luvulla oli vallalla *perhedynaaminen* ajattelutapa. Sen mukaan parisuhteen tai perheen sisällä tapahtuva väkivalta on yksityisasia, johon yhteiskunnan ei tarvitse puuttua. Teorian mukaan väkivalta kertoo dysfunktioista eli ihmissuhteiden toimintahäiriöistä. Valitettavasti perhedynaamisen ajattelun vaikutukset näkyvät jossain määrin edelleen keskusteluissa yksityisillä paikoilla tapahtuvasta väkivallasta. (Lidman 2015, 69–70.) Hautamäki (1997, 25) tuo esille, miten näkemyksen ongelmana on, että kun väkivallan syyn ajatellaan olevan parisuhteen ongelmissa niin helposti samalla voidaan ajatella, että vastuu väkivallasta ei kuulu vain sen tekijälle vaan myös uhrille. On

kuitenkin muistettava, että esimerkiksi pahoinpitely on rikos, jota ei voi puolustella selitellyllä parisuhteen ongelmista. Hoitokeinona perhedynaamisen näkemyksen mukaan voisi toimia parisuhteen ongelmakohtiin puretuva pariterapia. (Hautamäki 1997, 25).

Paineteoria tuo esille, miten sosiaalinen huono-osaisuus vaikuttaa parisuhdeväkivaltaan ja yleensäkin rikoskäyttäytymiseen. Sosiokulttuurinen näkemys on, että yhteiskunnan epäkohdat aiheuttavat väkivaltaa. Tällaisia epäkohtia ovat esimerkiksi työttömyys, vaikeat asunto-olot, naisen alisteinen asema, patriarkaaliset asenteet ja väkivaltaviihde. Erilaiset tutkimustulokset osoittavat, että huono sosioekonominen asema ja taloudelliset ongelmat ovat yhteydessä parisuhdeväkivaltaan. Jo lapsuudessa koetut ongelmat voivat vaikuttaa parisuhdeväkivaltaan syyllistymiseen myöhemmällä iällä. Parisuhdeväkivallan estämisen kannalta yhteiskunnan epäkohtien korjaaminen on tärkeää, mutta se vie aikaa eikä auta akuutissa tilanteessa olevia parisuhdeväkivallan uhreja. (Hautamäki 1997, 25–26; Kivivuori ym. 2018, 388–389.) Nykyisten tietojen perusteella voidaan sanoa, että parisuhdeväkivaltaa on kaikissa yhteiskuntaluokissa, mutta tilastoissa yliedustus on alemmissa luokissa. Tähän on osa syy muun muassa se, että varakkaampien on helpompi pitää tilanteensa piilossa käymällä yksityislääkärissä. Myös vuoden 2012 kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan parisuhdeväkivaltaa ilmoitettiin olevan enemmän niillä, joilla oli huolta toimeentulosta. Parisuhdeväkivalta ei kuitenkaan ole historiankaan aikana keskittynyt vain tiettyihin yhteiskunnan ryhmiin. (Lidman 2015, 166.)

Rutiinotoimintojen teoria selittää rikoskäyttäytymistä arjen rutiinien kautta. Parisuhdeväkivallassa rutiinotoimintojen teoria tulee esille esimerkiksi silloin, kun tutkitaan päihteiden vaikutusta väkivaltatilanteisiin. Tähän on saatu vahvistusta muun muassa kansallisesta rikosuhritutkimuksesta. Alkoholien yhteys parisuhdeväkivaltaan on tullut ilmi myös yhdysvaltalaisutkimuksissa. (Kivivuori ym. 2018, 389.)

Oppimisteoriat toisin sanoen oppimisterapeuttiset näkemykset tuovat esille, miten väkivaltaisuus on opittua käytöstä ja rikosmyönteiset ajattelutavat opitaan sosiaalisessa kanssakäymisessä. Parisuhdeväkivaltaan voivat vaikuttaa suhtautuminen väkivaltaan yleensä tai sitten sukupuoleen kohdistuvat asenteet. Eräässä tutkimuksessa on havaittu, että jos sukupuolten välinen tasa-arvo ei toteutunut, niin naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta oli yleisempää. Yhdysvaltalaisutkimuksissa on havaittu myös, että vanhempien välisen väkivallan näkeminen ja kuuleminen lapsuudessa lisäsi väkivallan tekijäksi tai kohteeksi joutumista molemmilla sukupuolilla. Lisäksi vanhempien alistavan ja rankaisukeskeisen kasvatustyylin todettiin olevan yhteydessä parisuhdeväkivaltaan. Vaikka väkivaltainen käyttäytymismalli on lähtöisin muilta niin käyttäytyminen jatkuu, kun väkivallan tekijä huomaa, että saavuttaa väkivallalla etuja ja saa tahtonsa lävitse. (Hautamäki 1997, 25; Kivivuori ym. 2018, 389–390.) Oppimisterapeuttisen näkemyksen mukaisissa hoito-ohjelmissa väkivallan tekijälle yritetään opettaa itsehillintää sekä erilaisia parempia reagoimistapoja tilanteissa, joissa ennen on käyttäytynyt väkivaltaisesti. Tulokset ovat olleet kurseilta myönteisiä. (Hautamäki 1997, 25.)

2.3 Parisuhdeväkivallan seuraukset

Parisuhdeväkivallasta aiheutuu aina vähintäänkin henkisiä seurauksia ja se on uhrille traumaattinen kokemus. Uhri kokee tunteita, joita kaikki ne kokevat, jotka ovat joutuneet ikävien tapahtumien kohteeksi. Parisuhdeväkivallasta tekee erityisen vahingollisen se, että se tapahtuu läheisen ja rakkaan ihmisen tekemänä ja yleensä kotona, joka mielletään omaksi turvapaikaksi. (Hautamäki 2013, 67.)

Nykypäivänä ihmiset pyrkivät suojaamaan itseään sekä omaisuuttaan vakuutuksin, turvalukoin ja erilaisilla hälyttimillä. Siitä huolimatta rikos voi osua omalle kohdalle. Rikoskokemus on usein järkyttävä ja epämiellyttävä. Se tekee särön ihmisen turvallisuuden tunteeseen, joka on yksi meidän perustarpeistamme. Jos rikoksen on aiheuttanut toinen ihminen, se lisää rikoskokemuksen järkyttävyyttä. Jokainen, joka on joutunut rikoksen tai sen yrityksen kohteeksi, jollakin tavalla reagoi tapahtuneeseen. Rikoksen luonne, toistuvuus ja vakavuusaste muun muassa vaikuttaa uhrin reaktiotapaan. Uhrin kannalta ratkaiseva merkitys on sillä, millainen henkilöhistoria hänellä on sekä miten järkyttäväksi tai uhkaavaksi uhri tilanteen on kokenut. Tuen saanti ja uhrin voimavarat ovat selviämisessä keskeisiä asioita. (Åberg 2017, 23.)

Parisuhdeväkivallasta aiheutuu vakavia fyysisiä ja henkisiä seurauksia. Parisuhdeväkivalta voi aiheuttaa kehityshäiriön, psyykkisen tai fyysisen vamman ja pahimmillaan jopa kuoleman. Usein parisuhdeväkivalta myös vaikuttaa uhrin sosiaalisiin suhteisiin. (Nollalinja 2020d.) Uhrin mielentilaan, sosiaaliseen elämään sekä käyttäytymiseen traumaattinen kokemus voi aiheuttaa erilaisia muutoksia. Olisi hyvä ymmärtää, että esiin tulevat muutokset eivät ole merkkejä uhrin heikkoudesta, sairaudesta tai ne eivät johdu uhrin persoonasta. Mahdolliset muutokset ovat normaaleja reaktioita epänormaaliin tilanteeseen. (Hintikka 2017, 41.)

Traumaattisen kokemuksen takia ei uhri pysty yhtä tarkoituksenmukaisesti kuin normaalisti toimimaan ja ajattelemaan. Tavallisiin arkisiin puuhiin voi olla vaikea keskittyä, puhumattaakaan työ- tai opiskelutehtävistä. Myös erilaiset unihäiriöt ovat hyvin tavallisia. Uhri voi nukkua liikaa, nähdä painajaisia, heräillä tai saa nukutuksi hyvin vähän, jos ollenkaan. Kärsimys voi näkyä ruokahaluttomuutena, josta taas seuraa painonlaskua tai uhri voi syödä liikaa ja epäterveellisesti. Uhrilla voi esiintyä itsetuhoista käyttäytymistä sekä itsemurha-ajatuksia. Nämä ajatukset voivat myös johtaa uhrin itsemurhayrityksiin. Uhri voi myös turvautua erilaisiin päihteisiin, jotka helpottaisivat hänen ahdistustaan. Näin ollen myös päihteiden väärinkäyttö ja riski riippuvuusongelmiin kasvaa. Pitkällä aikavälillä rikoskokemus voi aiheuttaa uhrille mielenterveysongelmia, etenkin jos oikeanlaista tukea ei ole saatavilla oikeaan aikaan. Tyyppisiä seurauksia pitkittyneestä traumaperäisestä kriisistä ovat paniikkihäiriö, masennus, kaksisuuntainen mielialahäiriö sekä traumaperäinen stressihäiriö. (Hintikka 2017, 42.)

Parisuhdeväkivallan uhri voi kokea itsenä ulkopuoliseksi ja voimattomaksi. Keskustelut, jotka liittyvät arkipäivään eivät jaksu uhria kiinnostaa entiseen tapaan, koska hänelle on

tapahtunut jotain hyvin järkyttävää. Uhrin käytöstä on vaikea ennakoida, hänen tunteensa voivat myös vaihdella suuresti. Myös uhrin aiemmat tavat ja tarpeet toimia tai olla sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa saattavat muuttua. Uhri voi tuntea niin voimakasta häpeää, että voi vetäytyä muiden seurasta välttääkseen vaivaantuneet tunnelman muiden seurassa. Häpeä voi estää uhrin puhumasta tapahtuneesta lainkaan muille. Toisaalta uhrilla voi olla suuri, loputon tarve puhua siitä mitä hänelle on tapahtunut. Uhrin loputon tarve puhua rikoskokemuksestaan voi hämmentää sekä myös kyllästyttää ja väsyttää uhrin lähipiiriä. Sen takia lähipiiri voi reagoida tilanteeseen vähättelellä sekä väistelemällä uhrin kokemusta. Sosiaalisista seurauksista osa voi olla myös välillisiä. Tästä esimerkkinä voisi olla vaikka tilanne, jossa uhri joutuu perumaan maksamansa matkan. Se taas voi sekoittaa mahdollisten kanssamatkustajien matkasuunnitelmat ja luonnollisesti aiheuttaa mielipahaa ihmissuhteissa. (Hintikka 2017, 43–44.)

Parisuhteen päättymisen jälkeen työpaikan vaihtuminen, työttömyys, harrastusten loppuminen tai asuinpaikan muutos aiheuttavat usein muutoksia sosiaalisiin suhteisiin, jotka siis ovat myös välillisiä seurauksia kenen tahansa elämässä. On hyvä muistaa, että erityisesti aikuisiällä uuden sosiaalisen verkoston luominen ei aina ole täysin mutkatonta. Uhrin kyky rikoskokemuksen jälkeen solmia uusia ihmissuhteita voi heiketä. Uhrin tilannetta tarkastellessa ei usein tulla ajatelleeksi välillisiä seurauksia. (Hintikka 2017, 44.)

Rikoksesta seuraa taloudellisia menetyksiä. Yhteiskunnalle rikos tulee kalliiksi, mutta yksilönä uhri kärsii siitä kalliimman hinnan. Harvoin uhri saa menetyksistään täyden korvauksen. Menetyksiä tulee rikkoutuneesta tai varastetusta omaisuudesta, terveydenhuollon käynneistä, asiointiin liittyvistä puhelu- ja matkakuluista tai mahdollisista ansionmenetyksistä. Jos uhri ei tiedä oikeuksistaan esimerkiksi korvauksiin, ei uhrin oikeusturva toteudu. Uhrin energia kuluu arjesta selviämiseen ja kriisin läpikäymiseen, joten hänellä ei ole välttämättä voimia selvittää asioita ja hoitaa kaikkia korvausten vaatimaa byrokratiaa. Siitä syystä uhri kaipaa helposti ymmärrettävää ja selkeää tietoa sekä ohjeita, miten toimia. (Hintikka 2017, 45–47.)

Parisuhdeväkivallalla on eittämättä myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Flinck (2006, 26) tuo väitöskirjassaan esille tutkimuksen, jonka mukaan pelkästään naiseen kohdistuva väkivalta aiheuttaa Suomessa noin 90 miljoonan euron kustannukset yhteiskunnalle. Kustannuksia syntyy esimerkiksi terveydenhoidosta, oikeudenkäynneistä sekä turvakotipalveluista. Yhdysvalloissa on todettu väkivaltaa kokeneiden naisten käyttävän kolminkertaisesti terveystalvuita ja kustannuksia syntyy joka vuosi yli 90 prosenttia enemmän terveydenhuollolle verrattuna niihin, jotka eivät ole kokeneet väkivaltaa. (Flinck 2006, 26.) Miesten kokeman parisuhdeväkivallan kustannuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia Suomessa ei ole suoraan tutkittu, mutta edellisten selvitysten perusteella voidaan olettaa, että kustannuksia syntyy ainakin terveydenhuollosta, sairauspoissaoloista töistä, sairauseläkkeestä ja oikeudenkäynneistä.

2.4 Lainsäädäntö ja rikosprosessi

Parisuhdeväkivalta on rikos ja sen tekijä on vastuussa siitä, mitä on tehnyt. Suomessa ei ole varsinaista parisuhdeväkivaltaa koskevaa lakia, vaan parisuhdeväkivallan käsittelyssä käytetään rikoslakia. Rikokseksi voi sanoa tekoa tai laiminlyöntiä, joka on määrätty laissa rangaistavaksi. Jotta rikoksesta voi rangaista, pitää tulla toteen näytetyksi, että tekijä on rikkonut lakia tietoisesti tai tuottamuksellisesti huolimattomuudellaan. Lisäksi tekijän on pitänyt olla teon hetkellä syyntakeinen eli ymmärtää oman tekonsa merkityksen ja sen seuraukset. (Koi-vukangas 2018, 7.)

Rikoslaisissa (39/1889) määritellään 21 luvussa (578/1995) henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Monet parisuhdeväkivallan muodoista voidaan kategorioida kyseisiin rikoksiin. Pahoinpitely on rikos, jonka kriteereinä on, että vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Pahoinpitelystä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi ja jos sen yritys on rangaistava. Pahoinpitely on törkeä, jos aiheutetaan vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos on tehty erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai siinä on käytetty ampumatai teräsasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä. Rikoksen tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä pahoinpitelystä voidaan tuomita vankeuteen vähintään vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Pahoinpitely on lievä, jos väkivalta, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen voidaan katsoa olevan kokonaisuutena vähäinen. Lievästä pahoinpitelystä rangaistuksena on sakkoja. Muita rikoslain 21 luvun parisuhdeväkivaltaan sopivia kohtia ovat muun muassa vaaran aiheuttaminen, heitteillepano, vammantuottamus ja törkeä vammantuottamus. (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista. Myös parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen väkivalta on rangaistavaa. Raiskaus on teko, jossa uhri on pakotettu sukupuoliyhteyteen käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä. Raiskauksesta voidaan tuomita vankeuteen vähintään vuodeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Raiskauksesta voidaan tuomita myös, jos uhri on ollut tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan vuoksi kykenemätön puolustamaan itseään tai ilmaisemaan tahtoaan. Raiskaus on törkeä, jos raiskauksessa aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, tekijöitä on useampi tai siinä aiheutetaan erityisen suurta henkistä tai ruumiillista kärsimystä tai rikos on tehty erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai siinä on käytetty tai uhattu käyttää ampumatai teräsasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä. Törkeästä raiskauksesta voidaan tuomita vankeuteen 2–10 vuodeksi. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon on kyseessä silloin, jos puhutaan muista seksuaalisen väkivallan muodoista kuin sukupuoliyhteydestä tai uhri on saatu tilansa vuoksi ryhtymään tai alistumaan sukupuoliyhteyteen. Rikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslain 24 luvussa (531/2000) säädetään yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta. Kotirauhan rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jos oikeudettomasti tunkeutuu kotirauhan suojaamaan paikkaan tai rikkoo kotirauhaa metelöimällä, esineitä heittelemällä tai muulla vastaavalla tavalla. Kotirauhan rikkominen on törkeä, jos teossa on käytetty asetta tai muuta väkivaltaan soveltuvaa välinettä tai tarkoituksena on ollut käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai rikoksen uhrilla on ollut perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa puolesta. Törkeästä kotirauhan rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Viestintärauhan rikkomisesta voidaan syyttää, jos häirintätarkoituksessa lähettää toistuvasti viestejä tai soittaa toiselle aiheuttaen huomattavaa häiriötä. Tuomio voi olla sakkoja tai enintään puoli vuotta vankeutta. Parisuhdeväkivaltaan liittyen rikoslain 24 luvussa tuomitaan myös salakatselu, sala kuuntelu, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen sekä kunnianloukkaukset. Laiton uhkaus, vainoaminen ja pakottaminen tulevat esille rikoslain 25 luvussa, jossa puhutaan vapautteen kohdistuvista rikoksista. (Rikoslaki 39/1889.) Laki lähestymiskiellosta (898/1998) selvittää uhrin mahdollisuuksia saada oikeuden määräämä lähestymiskielto väkivallan tekijälle.

Rikosprosessiin kuuluu rikosilmoituksen tekeminen, esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti sekä rangaistuksen täytäntöönpano. Tarkoituksena on saada selville, onko tapahtunut rikos ja kuka siihen on syyllinen. (Rikosuhripäivystys 2020c.) Rikosilmoitus tehdään poliisille ja se olisi hyvä tehdä mahdollisimman pian rikoksen jälkeen. Rikokset vanhenevat nimikkeestä mukaan tietyn ajan kuluessa. Lievän pahoinpitelyn vanhenemisaika on kaksi vuotta ja pahoinpitelyn viisi vuotta. Rikos pitää ehtiä tutkia ja syyte on nostettava ennen kuin vanhenemisaika umpeutuu. Poliisin on tehtävä esitutkinta, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Silloin selvitetään, mitä on tapahtunut, asianosaiset ja mahdolliset vahingot. Rikoksesta kertoessaan uhrin on pysyttävä totuudessa. Esitutkinnan aikana asianosaiset kuulustellaan. (Koivukangas 2017, 10–11.)

Esitutkintaviranomainen on velvollinen kertomaan uhrille hänen oikeuksistaan. Uhrin tulee saada tietää eri tukipalveluista ja hänen tulee saada neuvontaa. Hänelle pitää myös antaa tietoa mahdollisuudesta tulkkaukseen ja erilaisiin korvauksiin. Uhrilla on myös mahdollisuus tarvittaessa saada suojelua rikoksen tekijää vastaan. Esitutkintalakiin on lisätty asianomistajan erityisen suojelun tarve ja henkilökohtaiset ominaisuudet rikoksen luonteen lisäksi perusteiksi asiakkaan ohjaamiseen tuen piiriin. Tällaisessa tilanteessa poliisin tulee tarjota uhrille hänen tietojensa antamista tukipalveluiden tarjoajalle. Tämä on erittäin hyvä lisä, koska uhrin oma aloitekyky voi tilanteessa olla heikentynyt. (Rikosuhripäivystys 2020a.)

Jos rikos on virallisen syytteen alainen, poliisi voi sitä tutkia ja syyttäjä syyttää, vaikka rikoksen uhri ei vaatisikaan rangaistusta. Rikoksista monet ovat virallisen syytteen alaisia. Asianomistajarikoksia ovat lievät rikokset, joita poliisi voi tutkia vain, jos rikoksen uhri on ilmoittanut vaativansa rikoksen tekijälle rangaistusta. Poliisi keskeyttää tutkinnan, jos

rangaistusvaatimus perutaan. Perheväkivallasta syyttäjällä on oikeus nostaa syyte yleisen edun nimissä, vaikka uhri ei vaatisikaan rangaistusta tekijälle. (Rikosuhripäivystys 2020b.)

Syyttäjän saatua poliisilta esitutkintapöytäkirjan hän päättää viedäänkö asia tuomioistuimeen eli nostetaanko syyte. Syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta, jos näyttöä ei ole tai sovinto on tehty. Syyttäjän ensisijainen tehtävä on huolehtia siitä, että rikoksesta seuraa lain tarkoittama rangaistus. Syytteen voi viedä myös itse eteenpäin, mutta asiassa on silloin suuri taloudellinen riski. (Koivukangas 2017, 17–18.)

Jos uhri ja epäilty molemmat suostuvat vapaaehtoisesti niin rikosasiaa voidaan sovittaa. Sovittelun onnistumisen edellytyksenä on, että rikoksesta epäilty vahvistaa tapahtumat ja ottaa teostaan vastuun. Sovittelu antaa mahdollisuuden rikosten selvittämiseksi ja ratkaisemiseksi vaihtoehtona tuomiokäsittelylle tai sen rinnalle. Jos asiasta päästään yhteisymmärryksen, laaditaan kirjallinen sopimus mikä toimitetaan poliisille tai syyttäjälle. Asianomistajarikoksissa asiaa ei käsitellä enää oikeudessa, mikäli uhri luopuu rangaistusvaatimuksestaan, eikä yleinen etu syyttäjän näkemyksen mukaan muuta vaadi. Virallisen syytteen alaisissa rikoksissa lopullinen harkintavalta syytteen nostamisesta on syyttäjällä. (Koivukangas 2017, 43–44.)

Sovittelua on kritisoitu laajasti erityisesti lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Muutaman tahot kokevat sen olevan traumaattinen kokemus uhrille. Monien järjestöjen näkemys on, että väkivallan dynamiikka jatkuu samanlaisena eikä sovittelulla saada sitoutumista väkivallattomuuteen. Asiakkaat, jotka ovat käyneen sovitteluprosessin läpi, kertovat sen vaikuttaneen negatiivisesti hyvinvointiin, turvallisuuteen ja oikeusturvaan. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018.) Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmän mukaan sovittelua lähisuhdeväkivaltarikoksissa voidaan jatkaa, mutta on varmistettava, että se on kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden mukaista. Sovittelun tulee olla hyödyllistä asianosaisille ja turvallista rikoksen uhrille. Sovittelua tulee rajata tapauksissa, jotka eivät sovellu sovitteluun, toimintaa kehittää ja lisätä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (THL 2020g.)

Yleensä väkivaltarikokset käsitellään suullisesti käräjäoikeudessa. Parisuhdeväkivallan uhrilla on pääasiallisesti mahdollisuus saada ilmainen oikeusavustaja. Uhrilla on totuudessa pysymisen velvollisuus toisin kuin syytetyllä. Syyttäjän tehtävä on osoittaa rikoksen tapahtuneen. Asian käsittelyä johtaa puheenjohtaja, joka on lainoppinut tuomari. Asian käsittelee yksi tuomari tai yksi tuomari ja kaksi lautamiestä. Poikkeuksellisen vaativissa asioissa kokoonpano voi olla vielä laajempi. Käsittelyn jälkeen tuomarit harkitsevat miten rikosasia ratkaistaan. Tuomio annetaan joko saman päivän aikana tai myöhemmin ilmoitettuna aikana. Samassa yhteydessä annetaan ohjeet, miten toimia, jos osapuolet haluavat valittaa ratkaisusta hovioikeuteen. Osa rikosasioista voidaan käsitellä kirjallisella menettelyllä, jolloin tuomari ratkaisee asian kirjallisen aineiston perusteella. (Koivukangas 2017, 19–30.)

Lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (190/2019) uudistettiin vuonna 2019. Laissa säädetään muun muassa lapsen huollosta, jonka tarkoituksena on lapselle turvata tasapainoinen kehitys. Sen lisäksi on turvattava lapsen hyvinvointi yksilöllisten toiveiden sekä tarpeiden mukaisesti. Lapsen huollon on turvattava erityisesti lapsen ja vanhempien väliset ihmissuhteet ja on myös vaalittava muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita. Tapaamisoikeuden turvaamiseksi tuomioistuin voi tarvittaessa määrätä uhkasakon. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 190/2019.)

3 Parisuhdeväkivallan monet muodot

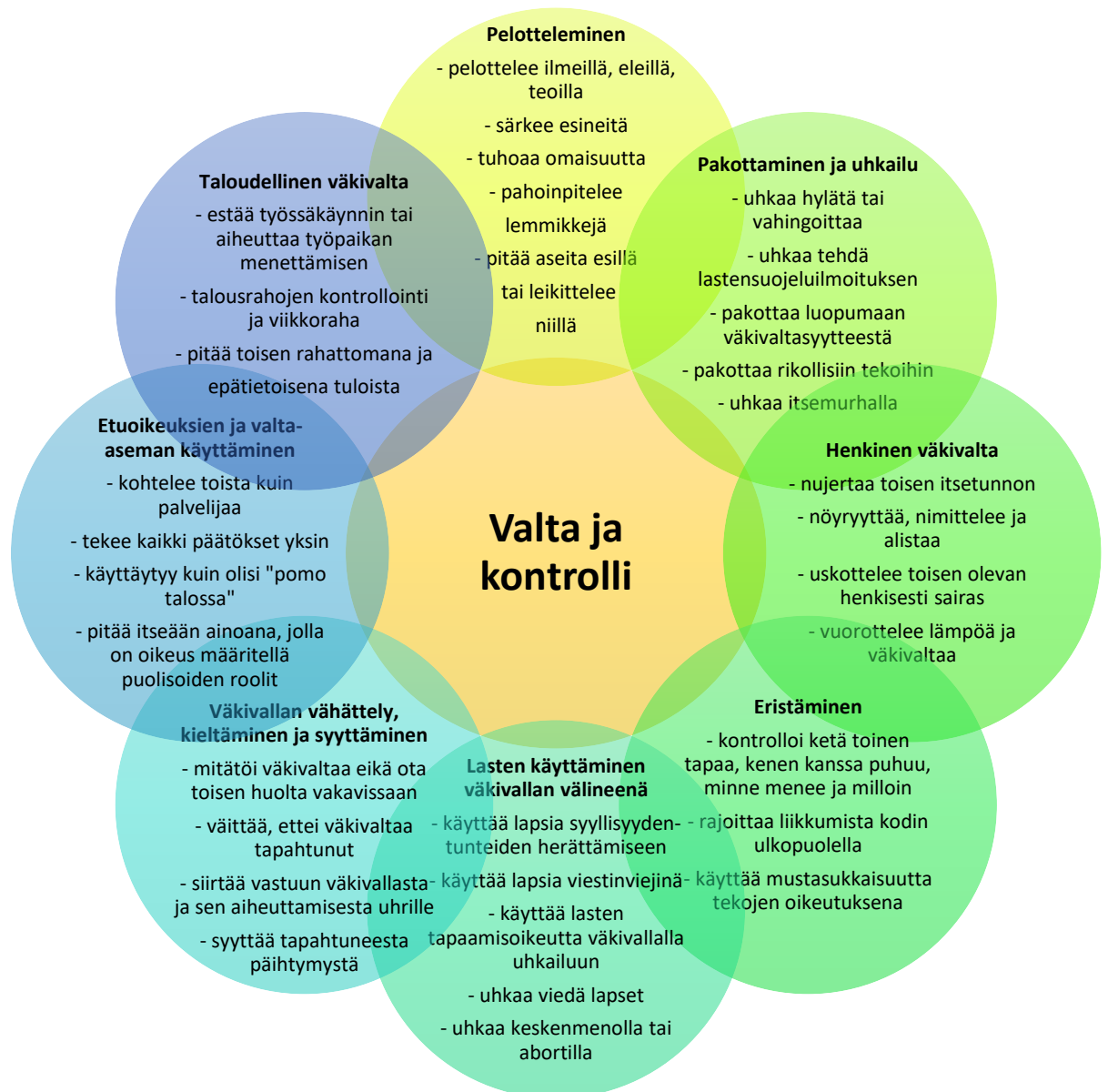
Parisuhdeväkivallalla on monia muotoja ja läheisissä ihmissuhteissa elävät ihmiset eivät aina tiedä, missä raja ei-hyväksyttävän ja hyväksyttävän käyttäytymisen kohdalla kulkee (Ahola & Ahola 2016, 54). Varmaa on, että oli väkivalta sitten pientä tai suurta, niin se on aina yhtä tuomittavaa. Kaikki väkivallan muodot ovat vahingollisia. (Hautamäki 2013, 50.)

Väkivallan muodot limittyvät ja kiinnittyvät erityisesti parisuhteessa toisiinsa monella tavalla. Niiden tarkka luokittelu on melko ongelmallista. On hyvä tiedostaa, että parisuhdeväkivalta voi olla minkälaista tahansa tai kaikkea mahdollista sekaisin. (Lidman 2015, 27.) Parisuhdeväkivaltaa voi olla yksittäinen teko tai vuosikausia jatkunut painajainen sadoilla eri tavoilla. Väkivallan kokemus on aina yksilöllinen ja jokainen teko tai tapahtuma tulee ottaa vakavasti, vaikka teko olisi joidenkin normien mukaan lievä. (Lidman 2015, 28.)

Joan Kelly ja Michael Johnson ovat Siukolan (2014, 15–16) mukaan jakaneet parisuhdeväkivallan neljään eri tyyppiin: parisuhdeterroriin eli pakottamiseen ja kontrolliin perustuvaan väkivaltaan, tilanneväkivaltaan, väkivaltaiseen vastarintaan ja eron käynnistämään väkivaltaan. Parisuhdeterrori on systemaattista ja kokonaisvaltaista toisen kontrollointia ja pelottelua. Tähän ei välttämättä liity vakavaa fyysistä väkivaltaa, vaikka se voikin olla tyypillistä. Uhrien mielestä usein henkiset seuraukset ovat vakavampia. Parisuhdeterrori voi jatkua myös eron jälkeen. Parisuhdeterroria kuvataan usein valta ja kontrolli -ympyrän avulla (**Virhe. Viitteen lähde ei löytnyt.**). Tilanneväkivalta eroaa parisuhdeterrorista sillä, että se ei ole kokonaisvaltaista pelolla ja kontrollilla hallintaa vaan se on usein jonkin konfliktin aloittamaa. Tilanneväkivalta voi jäädä yhteen kertaan tai toistua säännöllisesti tai satunnaisesti. Yleensä tilanneväkivalta loppuu eron myötä.

Väkivaltaisella vastarinnalla tarkoitetaan muun muassa itsepuolustustarkoituksessa tehtyä väkivaltaa tai sen yrityksenä on ollut saada toisen aiheuttama väkivalta loppumaan. Julkisuudessa puhutaankin toisinaan parisuhdetapoista, joista taustalta löytyy aiempia uhriin kohdistuneita pahoinpitelyitä. Eron käynnistämä väkivalta käynnistyy vasta erotilanteessa ja tekijänä on usein jätetty osapuoli. Väkivallan taustalla on voimakas kontrollinen

menettämisen tunne. Eron käynnistämään väkivaltaan ei liity aiempaa väkivaltaisuutta ja se ei yleensä uusiudu. Yleisesti erotilanteissa ja lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeudesta päätettäessä olisi ammattilaisten tärkeää arvioida parisuhdeväkivallan luonnetta ja mahdollisia turvallisuusriskejä eron jälkeen. (Siukola 2014, 15–16.)

Kuvio 2: Valta ja kontrolli (Perttu ym. 2012, 13; Siukola 2014, 95)

3.1 Fyysinen väkivalta, laiminlyönti ja kaltoinkohtelu

Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi tuuppimista, tönimistä, lyömistä, läimäyttämistä, potkimista, hakkaamista, repimistä, raapimista, ravistelua, kuristamista, esineillä heittämistä, ampuma- tai teräsaseen käyttöä tai fyysisellä väkivallalla uhkailua. (mm. Nettiturvakoti 2020a; Siukola 2014, 11; Väestöliitto 2020b.) Fyysisen väkivallan tunnistamista helpottaa siitä usein jäävät ulkoiset, näkyvät jäljet. Tärkeää on kuitenkin tiedostaa, ettei fyysisenkään väkivalta aina jätä näkyviä jälkiä. (Nettiturvakoti 2020a.)

Laiminlyönti tai kaltoinkohtelu voi ilmetä henkilön jättämisenä vaille huolenpitoa, hoivaa tai apua hetkissä, jossa hän on riippuvainen toisesta henkilöstä. Laiminlyönti tai kaltoinkohtelu voi myös ilmetä toisen henkilön vahingoittamisella lääkkeitä, päihteitä, kemikaaleja tai liuotimia apuna käyttäen, tätä kutsutaan myös kemialliseksi väkivallaksi. (THL 2020d.)

3.2 Henkinen, sosiaalinen ja taloudellinen väkivalta

Parisuhteessa henkinen väkivalta voi olla ainoa väkivallan muoto tai se voi yhdistyä muihin väkivallan muotoihin. Seksuaaliseen ja fyysiseen väkivallaan liittyy usein myös henkistä väkivaltaa. Erityisen vaikeaksi on huomattu henkisen väkivallan tunnistaminen. Tunnistamista vaikeuttaa se, että väkivallan tekijä käyttäytyy ystävällisesti ja kohteliaasti ystävien ja tuttavien seurassa, mutta kun paikalla ei ole ulkopuolisia, tekijän käytös ja persoona voi muuttua aivan toisenlaiseksi. (Nollalinja 2020a.) Henkisen väkivallan tunnistamista vaikeuttaa myös se, että se usein alkaa pikkuhiljaa ja on aluksi hyvin hienovaraista sekä vähäeleistä. (Nettiturvakoti 2020b.)

Henkinen väkivalta ilmenee esimerkiksi kumppanin nimittelynä, voimakkaana mustasukkaisuutena, alistamisena sekä haukkumisena. Henkinen väkivalta voi tapahtua neljän seinän sisäpuolella tai se voi olla kumppanin julkista nolaamista. Pukeutumisen ja mielipiteen ilmaisun kontrollointi, seksuaalisuuteen liittyvä psyykinen alistaminen, vapaasti ulos liikkumisen estäminen sekä uhkaaminen fyysisellä väkivallalla ovat henkistä väkivaltaa. Tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai joillakin edellä mainituista tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen ovat myös henkistä väkivaltaa. On hyvä tiedostaa, että jo väkivallan uhka on henkistä väkivaltaa. (Nettiturvakoti 2020b; Siukola 2014, 11.)

Sosiaalinen väkivalta voi ilmetä vapaan liikkumisen kontrollointina tai yhteydenpidon rajoittamisena sukulaisiin ja ystäviin. Sosiaalisen eristämisen uhka on myös sosiaalista väkivaltaa. Kun puoliso vaatii toista olemaan koko ajan kanssaan, ei anna olla yksin, kulkee mukana paikoissa, joissa on tapana yksin asioida, esimerkiksi eri virastot tai lääkärin vastaanotto, puhutaan tällöin sosiaalisesta väkivallasta. (Nettiturvakoti 2020e.)

Taloudellinen väkivalta on myös henkistä väkivaltaa. Jos parisuhteen toinen osapuoli päättää yksin, neuvottelematta, perheen raha-asioista, jättää kumppanin ilman käyttövaroja ja vaatii tarkkaa selvitystä rahankäytöstä, silloin puhutaan taloudellista väkivallasta. Tilannetta voi pahentaa se, jos kumppani hoitaa kotona lapsia eikä käy kodin ulkopuolella töissä. Taloudellinen väkivalta voi ilmetä myös toisen rahankäytön tai työssäkäynnin estämisenä ja omaisuuden tai rahan luvattomana käyttönä. Luoton ottamiseen pakottaminen tai toisen nimiin luoton ottaminen on myös taloudellista väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta on vallankäyttöä, jonka tarkoitus on pyrkiä rajoittamaan fyysisesti ja henkisesti kumppania. (Nettiturvakoti 2020c; Väestöliitto 2020c.)

3.3 Vaino ja digitaalinen vaino

Kautta historian vaino on ollut tunnettu sanana. Suomessa sen yleisimmin toteutettu muoto on eron jälkeinen vainoaminen. Kun vainoaminen liittyy eron jälkeiseen aikaan, liittyy siihen usein aiemmin suhteessa ilmentynyttä kontrollointia, alistamista sekä parisuhdeväkivaltaa. Eron tapahtuessa entinen kumppani syystä tai toisesta ei kykene eroa käsittelemään normaaliin tapaan. Entinen kumppani voi jatkaa monin eri keinoin toisen seurantaa ja häiriköintiä. Vainoaminen voi ilmetä esimerkiksi ahdistelevana viestintänä, pienieleisenä ja uhkaavana vihjailuna, haukkumisena, lähestymistä ja teknologiaa hyödyntävänä paikallistamisena sekä seuraamisena. Uhrin henkeä uhkaavaa ja väkivaltaista käytöstä ilmenee pahimmissa vainoamistapauksissa. (Korva-Perämäki 2017.) Vaino voi ilmetä myös pelotteluna, omaisuuden tuhoamisena, perättömien tietojen levittämisenä, henkilötietojen kaappaamisena ja niiden väärinkäyttönä. (Nollalinja 2020c.)

Tänä päivänä vainoaja voi hyödyntää perinteisen vainokäyttötymisen ohella esimerkiksi tietokoneita, matkapuhelimia, paikannusteknologiaa sekä sosiaalista mediaa. Vainoamisesta tuli virallisen syytteen alainen rikos Suomessa 1.1.2014 alkaen. Vainoajalle voidaan tuomita sakkoja tai jopa enintään kaksi vuotta vankeutta. (Korva-Perämäki 2017.)

3.4 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalista väkivaltaa ovat lähentely, ei toivottu koskettelu, ahdistavat seksuaaliset kommentit, pakottaminen seksuaalisen materiaalin tai pornon katsomiseen, seksiin pakottaminen, väkivaltainen seksi sekä raiskaus. Avioliitossa tapahtuva raiskaus on myös rikos. Jokaisella ihmisellä on parisuhteessa oikeus kieltäytyä seksistä. Jokaisella on myös oikeus tasavertaiseen ja turvalliseen suhteeseen, jossa ei pidä pelätä tai kokea kipua. Kahden henkilön välisen seksin on aina perustuttava vapaaseen tahtoon. Yleensä seksuaaliseen väkivalltaan liittyy myös fyysistä ja henkistä väkivaltaa. (Nollalinja 2020b.)

Seksuaaliväkivallassa kyse on yksityisyyden sekä itsemääräämisoikeuden loukkauksesta. Luottamus kuuluu keskeisesti turvallisuuden tunteeseen, joka rikotaan väkivaltaisessa teossa.

Koko ihmisyyttä loukataan seksuaalisuutta loukatessa. Sen vuoksi seksuaaliväkivalta on erittäin traumatisoivaa. Seksuaaliväkivalta aiheuttaa usein voimakasta häpeää sekä syyllisyyttä. Se on usein syy, miksi ei uskalleta haketa tai pyytää apua. (THL 2020b.)

3.5 Uskonnollinen, hengellinen ja kunniaan liittyvä väkivalta

Uskonnollinen väkivalta on uskontoon perustuvaa sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Parisuhteessa uskonnollinen väkivalta voi ilmetä toisen uskonnollisuuden tai uskonnollisten tarpeiden halveksintana, pilkkaamisena tai ihan jopa kieltämisenä. Uskonnollinen väkivalta voi ilmetä myös pakottamisena noudattamaan uskonnon mukaisia sääntöjä tai normeja. Hengellinen väkivalta taas on uskonnollissävyytteistä käyttäytymistä, jolla väkivallan tekijä pyrkii nujertamaan tai murtamaan uskonnollisin vaatimuksin ja uhkauksin tai jopa pakottein toisen ihmisen elämäntapaa, mielipidettä tai elämäntavomusta. (Nettiturvakoti 2020d.)

Kunniaan liittyvä väkivalta taas on osa uskonnollista väkivaltaa. Kunniaan liittyvä väkivalta voi sisältää piirteitä perhe- ja parisuhdeväkivallasta. Syy väkivaltaan voi olla pelko kunniasääntöjen loukkaamisesta tai sääntöjen loukkaaminen voi olla jo tapahtunut. Kunnian palauttaminen irtisanoutumalla kunnianttomasta käytösestä rankaisemalla kunniasäännön rikkojaa on kunniaan liittyvää väkivaltaa. Kunniaan liittyvä väkivalta voi ilmetä kontrollointina, joka näyttäytyy eristämisenä, uhkailuna, rajoittamisena tai pakottamisena. (Nettiturvakoti 2020d.) Eron niin sanotun normaalin lähisuhdeväkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan välillä on se, että lähisuhdeväkivallan taustalla ei yleensä ole suvun tai yhteisön aiheuttamaa sosiaalista painetta ratkaista tilanne väkivallalla (Lidman 2015, 201).

3.6 Huoltokiusaaminen ja vieraannuttaminen

Huoltokiusaamista ja vieraannuttamista ei ole vielä yleisesti kategorisoitu parisuhdeväkivallaksi. Peitsalon, Pekkolan & Sarlinin (2017) Vaiettu Väkivalta -tutkimus on ensimmäisiä suomalaisia väkivaltatutkimuksia, jossa huoltokiusaaminen ja isyyteen kohdistuva väkivalta on noussut esille. Huoltokiusaamisella tarkoitetaan sitä, että toinen vanhemmista alistaa ja mitaltöi toisen vanhemman vanhemmuutta. Huoltokiusaaminen voi alkaa vanhempien eron jälkeen, jos he eivät saa sovussa sovittua lasten asioista, kuten huollosta ja tapaamisista. Usein huoltokiusaaminen nähdään erheellisesti vain kahden tasavertaisen vanhemman välisenä riitana. Tällöin usein puhutaan avo- tai avioerokriisistä, joka taas selittäisi vanhempien kireät ja tulehtuneet välit. Kuitenkin ikävä kyllä suuressa osassa tapauksista vanhemmista toinen pyrkii käyttämään toisen vanhemman rakkautta omaa lasta kohtaan sekä lasta itseään aseena, jotta saisi itselleen mieluisen sopimuksen lapsen asioissa. Ja nimenomaan niin, että kokee saavansa itselleen, ei niinkään lapsen kannalta parasta mahdollista sopimusta. (Isät lasten asialla 2020.)

Huoltokiusaaminen voi jatkua, vaikka vanhemmat olisivat päässeet sopimukseen lasten asioissa. Käytännössä se tapahtuu monilla eri tavoilla kuten hankaloittamalla tai estämällä lapsen ja etävanhemman yhteydessä olemista. Toinen vanhempi ei välttämättä suostu kommunikoimaan etävanhemman kanssa tai kommunikointi voi tapahtua vain lapsen kautta. Huoltokiusaaminen voi ilmetä myös niin, että toinen vanhempi voidaan yrittää mustamaalata lapsen, lähipiiriin, sukulaisten sekä viranomaisten edessä. Huoltokiusaaja voi tulkita niin sanotusti omaksi eduksen tapaamissopimusta hyvinkin mielivaltaisesti lapsen edun nimissä. Se voi ilmetä esimerkiksi niin, että hankaloitetaan puhelinyhteyksiä lapseen ja tapaamisia voidaan suoranaisesti estää. Pahimmillaan huoltokiusaaminen johtaa siihen, että lapsi pyritään kokonaan eristämään sekä vieraannuttamaan toisesta vanhemmastaan. (Isät lasten asiassa 2020.)

Sinkkosen (2018) mukaan vieraannuttaminen on toimintaa, jossa vanhemmista toinen yrittää vaikeuttaa toisen vanhemman ja lapsen suhdetta. Vieraannuttaja voi estää tapaamisia tai manipuloida lastaan monella eri tavoilla. Hannuniemi (2010) tuo esille miten vieraannuttamisen käsitteen voi ymmärtää kolmella eri tavalla:

1. Tosiasiallisena toimintana, jossa lasta manipuloidaan toista vanhempaa vastaan toisen vanhemman toimesta.
2. Vanhemmasta vieraantumisenä, (parental alienation, PA), jolloin lapsi on vieraantunut toisesta vanhemmasta mutta syy siihen on epäselvä.
3. Vieraannuttamisoireyhtymänä, (parental alienation syndrome, PAS) eli kliinisenä psykiatrisena diagnoosina, siinä lapsen vieraantumisen syy on toisen vanhemman vieraannuttava käytös.

Vieraannuttamisoireyhtymän käsitteen kehitti yhdysvaltalainen lastenpsykiatri Richard Gardner. Gardnerin mukaan vieraannuttamisoireyhtymälle tyypillisiä piirteitä on kahdeksan, joista kolme riittää diagnoosiin. (Hannuniemi 2010; Sinkkonen 2018.) Terminä vieraannuttamista on laajalti kritisoitu ja sanottu epätieteelliseksi. Hannuniemi tuo esille Warshakin Eromyrkky-kirjassa (2012, 374) termin PAS olevan useissa maissa hyväksytty ja käytetty kliininen psykiatrisen diagnoosi, jolla kuvataan katkeraan huoltokiistaan ajautuneen perheenjäsenen psyykkistä häiriintyneisyyttä. Hannuniemi toimii suuressa kansainvälisessä asiantuntijaryhmässä, joka on tehnyt hakemuksen diagnoosin saamiseksi DSM-V- ja ICD-11 -tautiluokituksiin. Hänen mukaansa PAS on tällä hetkellä ehdotettu diagnoosi. Seuraavalla sivulla oleva Taulukko 1 tuo esille vieraannuttamisoireyhtymän tyypilliset piirteet. Näkyville tulevat panettelukampanja toista vanhempaa vastaan, perustelujen puute torjunnalle, ambivalenssin puute, vanhemman manipulaation vaikutus lapseen ja lapsen käytökseen, katumuksen ja syyllisyyden tunteiden puuttuminen ja vihamielisyyden ulottuminen toisen vanhemman sukuun ja ystäviin saakka. (Hannuniemi 2010, Sinkkonen 2018.)

Vieraannuttamisoireyhtymän tyypilliset piirteet (Hannuniemi 2010, Sinkkonen 2018)
1. Panettelukampanja toista vanhempaa vastaan.
2. Vähäiset, absurdit tai heikot perustelut torjunnalle.
3. Ambivalenssin puute. Suosikkivanhempi on täysin hyvä, vieraannutettu vanhempi täysin paha.
4. Lapsi väittää muodostaneen kielteisen käsityksen etävanhemmasta itse, vaikka todellisuudessa se on vieraannuttamisen seurausta.
5. Lapsen puheet torjuttua vanhempaa vastaan rinnastuvat suosikkivanhemman puheisiin ja lapsi tukee häntä vanhempien välisissä konflikteissa.
6. Lapsi ei tunne syyllisyyttä etävanhemman huonosta kohtelusta eikä myöskään kiitollisuutta hyvistä asioista mitä on saanut etävanhemmalta.
7. Lapsi toistaa mekaanisesti ja tunteettomasti kielteisiä kuvauksia torjutusta vanhemmasta ja käyttää aikuismaisia termejä ymmärtämättä niiden sisältöä.
8. Vihamielisyys ulottuu torjutun vanhemman sukuun ja ystäviin. Vaikka laiminlyönneissä olisi perää, sama tuskin koskee koko sukua.

Taulukko 1 Vieraannuttamisoireyhtymän tyypilliset piirteet (Hannuniemi 2010; Sinkkonen 2018)

Sinkkonen (2018) painottaa, että vaikka vieraannuttamisen käsite ei täyttäisikään diagnoosiluokitusten kriteerejä, vieraannuttaminen voidaan kuitenkin määritellä riittävän selkeästi käytännön tilanteita varten. Hänen mukaansa vieraannuttamiseen viittaavat seuraavat piirteet:

1. Ennen eroa lapsen suhde torjuttuun vanhempaan on ollut hyvä.
2. Torjutun vanhemman vakavista laiminlyönneistä ei ole näyttöä.
3. Vieraannuttaja mustamaalaa toista vanhempaa.
4. Lapsen käytöksessä on useita vieraannutetulle lapselle tyypillisiä piirteitä.

Vieraannuttaminen aiheuttaa lapselle pitkäkestoisia psyykkisiä vaikeuksia, esimerkiksi masenusta, syyllisyyttä sekä kyvyttömyyttä luottaa muihin ihmisiin. Psykkiset seuraukset lapselle ovat yhtä suuria mitä vakavan emotionaalisen kaltoinkohtelun seuraukset. Arvioilta noin neljäjäosassa oikeuteen päätyneistä eroista esiintyy vieraannuttamista. Usein vieraannuttamisen taustalta selviää, että vieraannuttajalla on persoonallisuushäiriö. (Sinkkonen 2018.) Psykoopaattisia piirteitä omaava vieraannuttaja voi erittäin vakuuttavasti esittää viranomaisille valheellisia väitteitä siitä, kuinka toinen vanhempi on lapselle vaaraksi. Hän tuo esille omaa omistautumista lapsen suojelemiseksi. Samaten hän voi taitavasti valehdella, ettei millään muotoa estä lapsen ja toisen vanhemman vuorovaikutusta. Koska vieraannuttaja on usein niin erinomainen manipuloija, viranomaisen voi olla hyvin vaikeaa olla uskomatta häntä. (Häkkinen-Nyholm 2010.)

Ajan kuluessa vieraannuttamisen otteet kovenevat, jolloin parasta hoitoa lasten ja vanhemman mielenterveyden järkkymiseen olisi nimenomaan vieraannuttamisen ehkäisy tai tilanteeseen mahdollisimman nopea puuttuminen. Se taas edellyttäisi, että eri viranomaiset lastensuojelussa, mielenterveytyössä sekä muun muassa juristit ja lakimiehet tunnistavan ilmiön sekä sen vahingollisuuden. Lapsi, joka on vieraannutettu toisesta vanhemmasta, tarvitsee usein yksilöllistä psykoterapiaa. Vieraannuttamisen kohteeksi joutunut kohdevanhemman vanhemmuus on kokenut suuren myllerryksen vieraannuttamisen aikana, joten myös hän voi tarvita omaa terapiaa. (Sinkkonen 2018.)

Vieraannuttamistapausten syiden selvittely ja sen lopettaminen edellyttää moniammatillista asiantuntemusta, koulutusta ja hyvää viranomaisten välistä yhteistyötä. Vieraannuttaja ei yleensä suostu osallistumaan mihinkään hoitoon, koska ei näe sille tarvetta. Yhdysvalloissa on saatu positiivisia kokemuksia tuomioistuimien määräämistä perheenyhdistämishoidoista. Hoito on ollut ehto uusille oikeudenkäynneille huoltajusasioissa. Sinkkonen tuokin vahvasti esille, että lapsenhuoltolakiin olisi lisättävä vanhempien velvollisuus ottaa vastaan ammattiapua. (Sinkkonen 2018.)

4 Parisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja väkivaltatyö

Väkivaltaa voi ehkäistä vähentämällä väkivallan riskitekijöitä. Näitä riskitekijöitä ovat esimerkiksi lapsiperheköyhyys sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. Ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää tukea väkivallatonta vanhemmuutta. Lapsille ja nuorille on hyvä järjestää seksuaali-, tunne- ja turvataitokasvatusta. On huolehdittava myös, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on riittävä osaamista aiheesta. Nykyään on paljon menetelmiä käytössä, jotta työntekijät voivat kartoittaa asiakkaan tilannetta ja tehdä riskiarviointia, kun he ottavat väkivaltaa puheeksi ja pyrkivät puuttumaan siihen. (THL 2020d.)

Väkivaltaan puuttumiseen voi käyttää erilaisia valmiita lomakkeita, kuten terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomaketta. Lomaketta työntekijä voi käyttää, kun hän kartoittaa uhrin tilanteesta esitietoja ja elämäntilannetta ylipäätään. Lomake ja lomakkeen täyttämiseen on saatavilla ohjeistus THL:n internetsivustolta. Lomakkeen avulla työntekijän on mahdollisuus kysyä ja ottaa puheeksi väkivalta asiakkaan kanssa. (THL 2020h.) Moniammatillinen menetelmä nimeltä MARAK on kehitetty avuksi parisuhdeväkivallan riskinarviointiin sekä uhrin auttamiseen. Suomessa on kymmenillä eri paikkakunnilla MARAK-työryhmiä. He kokoavat omalla alueellansa uhrin auttamiseksi työskentelevät järjestöt sekä viranomaiset yhteen, jotta uhri saisi tukea. MARAK on osoitettu kaikille, jotka elävät parisuhdeväkivallan uhan alla tai kokevat väkivaltaa. MARAK:n tavoitteena on, että uhrin kokemus väkivalta tai sen uhka saataisiin loppumaan ja uhri saisi mahdollisimman nopeasti ja helposti tukea ammattilaisilta ja eri viranomaisilta. (THL 2020i.)

Ennen kuin osataan ja uskalletaan puhua väkivallasta, on ymmärrettävä mitä väkivalta on ja miten se vaikuttaa esimerkiksi perhedynamiikkaan. On myös hyvä tunnistaa riidan ja väkivallan ero. Perhe-elämään kuuluu myös riitoja, mutta ei väkivaltaa. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 60.) Tiedon saaminen helpottaa väkivallan tunnistamista ja auttaa puuttumaan tilanteeseen. (Nettiturvakoti 2020f.) On hyvä muistaa, että väkivaltainen teko on aina rikos ja jokaisella ammattilaisella on velvollisuus auttaa väkivaltaisen teon uhria (THL 2019f). Väkivallasta vaikeneminen pahentaa usein uhrin tilannetta ja puhuminen voisi auttaa väkivallan kierteen katkaisemisessa (Nettiturvakoti 2020f). Väkivallan tunnistaminen vaatii ammattilaiselta tilanneherkkyyttä ja vahvaa ammattitaitoa (Kaitue & Karhuvaara 2020).

4.1 Tunnistaminen

Parisuhdeväkivallan uhrista voi havaita erilaisia väkivallan merkkejä, kuten fyysisiä vammoja, emotionaalisia oireita, muutoksia käytöksessä sekä erilaisia sosiaalisia merkkejä. Yleisimpiä fyysisiä vammoja ovat toistuvat vammat ja vammat kasvojen, kaulan, suun, hiuspohjan sekä käden ja olkavarren alueella. Uhri voi peitellä vammojansa vaatteiden avulla, viivyttää hoitoon hakeutumista tai hän ei kerro mistä vammat ovat syntyneet. (THL 2019f.)

Tavallisia emotionaalisia oireita uhrissa voivat olla masennus, ahdistuneisuus, kiihtyneisyys, ristiriitaiset tunteet sekä äkilliset mielialojen vaihtelut. Myös erilaiset pelot ja turvattomuuden tunne ovat yleisiä oireita parisuhdeväkivallan uhrilla. Käytökseen liittyviä muutoksia uhrilla voi ilmetä muun muassa hermostuneisuutena sekä epävarmana, alistavana tai vihamielisenä käyttäytymisenä. Uhri voi myös vetäytyä, vältellä kosketusta, vahingoittaa itseään, väärinkäyttää päihteitä ja syödä holtittomasti. Sosiaalisia oireita parisuhdeväkivallasta ovat esimerkiksi eristäytyminen, alistuva tai lamaantunut käyttäytyminen ja joidenkin tiettyjen henkilöiden kohtaamisen välttely. Lisäksi kannattaa noteerata, jos asiakkaan matkassa on aina saattaja, joka ei tunnu jättävän häntä yksin hetkeksikään. (THL 2019f.)

Tunnistaessaan parisuhdeväkivaltaa työntekijän on hyvä pitää omat vaistonsa herkillä ja pyrkiä havaitsemaan ne pienimmätkin, hienovaraiset merkit väkivallasta. On kuitenkin muistettava, että ei ole hyvä tehdä liian hätäisiä johtopäätöksiä tilanteesta. Työntekijän on hyvä kuunnella tarkkaan, jos asiakas kertoo hänelle perheongelmista, riidoista tai stressistä. Asiakkaan elämässä väkivalta voi olla jo niin normalisoitunutta, että hän ei pysty tai osaa nimetä kokemaansa väkivallaksi. Silloin työntekijä voi auttaa asiakasta nimeämään kokemuksiaan. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 61.)

4.2 Puheeksi ottaminen

Harvoin parisuhdeväkivalta tulee esiin, jos siitä ei kysytä erikseen. Työntekijän tulee ottaa parisuhdeväkivalta puheeksi oma-aloitteisesti, koska jos siitä ei puhuta, se ei tule näkyväksi. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 60–61.) Kun mahdollisen väkivaltatilanteen on tunnistanut, se on tärkeää ottaa puheeksi sekä uhrin että tekijän kanssa (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a). Työntekijän on harkittava, voiko hän ottaa väkivallan puheeksi turvallisesti molempien osapuolien läsnä ollessa vai olisiko parempi vaihtoehto keskustella asiasta erikseen (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 61). Uhrille puhuminen ei useinkaan ole helppoa. Uhrin tai tekijän kokemusten kuunteleminen voi olla myös työntekijälle raskasta ja aiheuttaa vihan sekä ahdistuksen tunteita. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.) Väkivaltakokemuksen kuunteleminen voi työntekijässä aiheuttaa myös voimattomuutta. Tärkeää on, ettei hyväksy väkivaltaa tai syyllistä ketään. Asiakkaan kertomus pitää ottaa aina vakavasti ja ryhtyä mahdollisiin tarvittaviin toimenpiteisiin. Työntekijän on hyvä tunnistaa omat asenteet sekä mahdolliset omat väkivaltakokemukset, sillä ne vaikuttavat siihen, miten hän kohtaa asiakkaan. (THL 2020g.)

Työntekijä, joka epäilee tai tunnistaa ja sitä myöten ottaa puheeksi parisuhdeväkivallan asiakkaan kanssa, voi olla ensimmäinen linkki väkivallan katkaisuprosessissa. Työntekijän on hyvä siinä tilanteessa olla asiakasta kohtaan rehellinen, avoin sekä myötätuntoinen. Työntekijällä on lupa kertoa asiakkaalle mikä on oikein ja mikä taas väärin. Tärkeää on, että työntekijä varmistaa ja huolehtii, että asiakas ja työntekijä itse tulevat ymmärretyksi puolin ja toisin. Jos eteen tulee tulkkausapua vaativa tilanne, asiakkaan ystävä tai sukulainen ei ole sopiva tulkkausapu väkivaltatilanteiden selvitystyössä. Työntekijä, joka ottaa puheeksi väkivallan asiakkaan kanssa, on hyvä olla tietoinen alueensa palveluista, joihin mahdollisesti ohjaa uhria. Jos uhrille sopivaa palvelua tai tukea ei heti löydy, häntä ei saa jättää yksin. Tällaisessa tilanteessa työntekijä sopii asiakkaan kanssa uuden ajan ja tapaa hänet uudelleen. Jokaisen asiakastapaamisen dokumentointi on tärkeää ja on myös hyvä kertoa asiakkaalle avoimesti kirjauksista. (STM 2007.)

Kun työntekijä keskustelee parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneen kanssa, avoin ja myötätuntoinen kuuntelu on tärkeää. Tärkeää on, että työntekijä kysyy uhrilta suoraan väkivallasta ja kertoo hänelle, että hän saa apua. On hyvä keskustella siitä, miten monimuotoista

väkivalta on ja kuulostella asiakkaan omia kokemuksia sekä käsitystä väkivallasta. Työntekijä voi ottaa kantaa väkivaltaan kertomalla, että väkivaltainen teko on aina rikos ja työntekijällä on tietyistä rikoksista aina ilmoitusvelvollisuus. Parisuhdeväkivallan uhria on hyvä muistuttaa, että jos väkivaltaan ei puututa, se ikävä kyllä useimmiten jatkuu. Työntekijän on myös arvioida mahdollisen uhrin ja hänen perheensä avun tarve sekä turvallisuus ja toimittava arvionsa mukaan. (STM 2007.)

4.3 Miesuhrin auttaminen

Työntekijällä, joka toimii rikoksen uhrin kanssa, tulee olla osaamista ja tietoa kriisissä olevan ihmisen kohtaamisesta. Luvussa 4.6 esitellään tarkemmin traumaattisen kriisin eri vaiheita. Kohtaamisissa on erityisen tärkeää kiireetön ja ystävällinen kohtelu, neuvonta sekä ohjaus. Niin auttajatahoilla kuin viranomaisilla on oltava tietoa verkostoista ja palveluista, joissa uhri joutuu sukkuuloimaan. Uhrin pitäisi pystyä opastamaan toimimaan mahdollisimman suoraviivaisesti, ettei hän joutuisi asioimaan luukulta luukulle. Tämä edellyttäisi, että järjestelmän toiminnasta tulisi olla tietoa kaikilla toimijoilla ja tahoilla. (Koivukangas 2017, 167.)

Työntekijän on omalta osaltaan huolehdittava akuutissa tilanteessa uhrin turvallisuudesta. Konkreettisenä auttamisen keinona uhrin kanssa voi olla tarpeellista laatia turvasuunnitelma. Sen tarkoitus on vahvistaa uhrin tunnetta hallita uhkaavaa tilannetta ja miettiä keinoja, miten seuraavasta mahdollisesta tilanteesta selviää. Henkilökohtaisen turvasuunnitelman avulla voidaan yrittää lieventää sekä vähentää väkivallan seurauksia. Työntekijän on hyvä tehdä riskinarviointi esimerkiksi MARAK-lomakkeella ja myös selvittää onko asiakkaan turvallista palata kotiin vai olisiko syytä järjestää turvakotipaikka. Tarvittaessa asiakas tulee ohjata myös lääkärin vastaanotolle. Ammattilaisen on myös muistettava velvollisuutensa tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus, jos tilanteeseen liittyy lapsia. Asiakkaalle lastensuojeluilmoituksesta kannattaa kertoa avoimesti ja muistuttaa että se on mahdollisuus saada apua ja tukea ja se ei ole uhka tai pelote. (Siukola 2014, 56–58; THL 2020h.)

Miesuhrille on hyvä muistuttaa, että parisuhdeväkivalta on rikos ja kannustaa rikosilmoituksen tekemiseen. Rikosilmoituksen voi myös tehdä suostumuksella asiakkaan puolesta. Poliisille ilmoittaminen ja lähestymiskiellon hakeminen voi olla joskus ainoita keinoja varmistaa turvallisuus. Rikosilmoituksen tekeminen ei kuitenkaan ole edellytys avun saamiselle, ja tämä on hyvä myös uhrille kertoa. Jos uhri ei ota apua vastaan tai se tuntuu olevan hänelle vaikeaa, kannattaa tarjota uutta aikaa ja näin madaltaa kynnystä avun uudelleen hakemiseen. (Siukola 2014, 57.)

Akuuttien toimenpiteiden lisäksi työntekijän tulisi suunnitella ja toteuttaa mahdollisuuksien mukaan jatkotoimenpiteitä. Tilanteen mukaan asiakkaan voi ohjata myös muualle. Yleensä ei kannata ainoastaan antaa yhteystietoja ja kehottaa ottamaan yhteyttä, koska avun hakemisen kynnys voi olla korkealla. Palvelun saamisen voi varmistaa olemalla asiakkaan kanssa yhdessä

yhteydessä auttavaan tahoon tai asiakkaan suostumuksella työntekijä voi sen hoitaa. Olen-
naista on, että jollain taholla olisi vastuu toimenpiteiden ja palveluiden kokonaisuudesta;

- hoidon ja avun tarpeiden selvittäminen (uhri, tekijä, lapset ja koko perhe)
- kokonaissuunnitelma
- palvelupolun koordinointi
- seuranta. (Siukola 2014, 57-58.)

Miehillä on korkea kynnys kertoa uhrikokemuksistaan. Usein väkivaltaa kokeneet miehet vä-
hättelevät tapahtunutta, he eivät välttämättä koe naisen tekemää väkivaltaa fyysisesti uh-
kaavaksi, jonka vuoksi miesten kokemaa lähisuhdeväkivaltaa on vaikea tunnistaa. Avun hake-
mista vaikeuttaa myös se, että kulttuurillinen oletus miehen roolista perheessä sekä pärjää-
vyydestä voi avun hakemista vaikeuttaa. Miehet näkyvät rikostilastoissa pääosin väkivallan te-
kijöinä, koska miehet tekevät myös naisia harvemmin koetusta väkivallasta rikosilmoituksia.
On hyvä muistaa, että väkivalta satuttaa ja haavoittaa sukupuolesta riippumatta meistä jo-
kaista. (Essel, Rantanen & Rossinen 2017, 53.)

Miehillä ja naisilla on sukupuolittuneita tarpeita, oli sitten kyse uhrista tai epäilystä. On tut-
kittu, että apua on helpompi ottaa vastaan, jos auttava taho huomioi autettavan sukupuolieri-
tyiset kokemukset. (Lidman 2015, 169.) Yli-Räisänen (2017) tuo artikkelissaan esille, että eri-
tyisesti miehille suunnatuille tukipalveluille olisi kysyntää ja heidän olisi helpompi hakeutua
avun piiriin, jos sitä olisi erityisesti kohdennettu miehille. Samassa artikkelissa Ensi- ja turva-
kotien liiton kehittämispäällikkö Jussi Pulli nostaa esille eroryhmät. Jos ryhmän nimessä tai
palvelussa mainitaan mies, on mielihelpompi tulla mukaan ryhmiin. Auttajan sukupuolella
ei niinkään ole väliä. (Yli-Räisänen 2017.) Peitsalon ym. (2017, 20) mukaan osa miehistä toi-
voo palveluiden kohdentuvan vain miehille ja osa taas katsoo tärkeäksi, että palvelut tuote-
taan ongelma eikä sukupuoli edellä.

Peitsalon ym. (2017) tutkimuksen mukaan miehet pitävät henkilökohtaisia tapaamisia ammat-
tilaisten kanssa parhaana tukimuotona ja Miessakit ry onkin sen perusteella kehitellyt viiden
kerran yksilökäyntien auttamismalliaan. Vain kaksi prosenttia miehistä ei pitänyt henkilökoh-
taisia tapaamisia tärkeänä työmuotona. Melko tärkeitä auttamismuotoja olivat miesten mie-
lestä myös tuen ja neuvojen saamisen mahdollisuus puhelimitse tai sähköpostilla, mahdolli-
suus osallistua ohjattuun vertaisryhmään ja mahdollisuus avun saamiseen verkossa. Monelle
miehelle puhelimesta puhuminen on ollut helpompaa kuin kasvotusten käytävä keskustelu.
Puhelimesta on ollut helpompi säilyttää yksityisyys, hallita itse auttamistilannetta ja sanoa
suoraan asioita, jotka jäisivät kenties kasvokkain sanomatta. Auttajan näkökulmasta puhelin-
työskentelyssä on omat haasteensa, kun ei voi tulkita ilmeitä, eleitä ja kehonkieltä, jolloin
kokonaisuuden arviointi on vaikeampaa. Miehet suhtautuvat yleisesti melko skeptisesti ryhmä-
muotoiseen auttamiseen ja vertaistukiryhmiin. Niiden pariin löytäneet miehet ovat kuitenkin

pääsääntöisesti olleet tyytyväisiä saamaansa apuun. Tietoisuuden lisääminen vertaistoiminnasta saattaisi madaltaa osallistumiskynnystä. (Peitsalo ym. 2017, 18-22.)

Tutkimukseen osallistuneiden auttamistyön kehittämisehdotuksissa keskeiseen asemaan nousi yleisen tietoisuuden lisääminen miesten kokemasta väkivallasta. Miehet kokevat väkivallan kohteeksi joutumisen vaikeaksi erityisesti siksi kun miehistä uhreina ei ole tietoa saatavilla. Tiedon puute heikentää keinoja käsitellä väkivaltakokemusta ja lisää kynnystä avun hakemiseen. Lisäksi esille tuli miehiä kohtaavien viranomaisten ja ammattilaisten osaamisen ja tietoisuuden lisääminen; ongelmana on usein ollut se, että miestä ei ole uskottu tai hänet on itse leimattu väkivallan käyttäjäksi. Jos uhripositio on miehille itselleenkin haastava, niin sitä se tuntuu olevan myös osalle ammattilaisista. (Peitsalo ym. 2017, 18–23.)

4.4 Perheen auttaminen

Uhrin lisäksi rikos koskettaa myös hänen perhettänsä, läheisiä, ystäviä, työkavereita sekä mahdollisia rikoksen silminnäkijöitä. Myös he reagoivat osin samalla tavalla tilanteeseen kuin uhri. (Åberg 2017, 23.) Usein väkivaltakeskusteluissa unohtuvat uhrin lähipiiri. Monet isovanhemmat pohtivat, miten voisivat olla avuksi, kun tietävät että heidän lapsensa tai lapsenlapset joutuvat elämään väkivallan keskellä. Tilanne herättää suuren avuttomuuden tunteen, epätoivoa ja pelkoa. (Hautamäki 2013, 92–95.) Monet auttavista tahoista tarjoavat tukipalveluita myös lähipiirille.

Parisuhdeväkivallan näkeminen ja kuuleminen on myös lapsen kohdistuvaa monimuotoista ja monitasoista henkistä väkivaltaa, joka aiheuttaa lapsessa samantapaisia oireita kuin fyysinen väkivalta ja voi traumatisoida yhtä paljon. Väkivallan seuraaminen sivusta on lapsesta pelottavaa, hämmentävää ja ahdistavaa. Lapsi joutuu myös pelkäämään, että joutuu itse väkivallan kohteeksi. Väkivallan kohdistuminen muihin perheenjäseniin on vaikutuksiltaan yhtä vahingollista kuin lapsi itse olisi väkivallan kohteena. Vaikka lapset eivät olisi paikalla väkivaltatilanteessa, he usein kuulevat ja oppivat aavistamaan tapahtuneen. (MLL 2020; Holmberg 2000, 12.) Lapsi voi olla myös väkivallan välineenä, jolla vanhemmat uhkailevat toisiaan. He voivat uhkailla toista sillä, että vahingoittavat lasta fyysisesti tai henkisesti. (MLL 2020.)

Traumatisoituneiden lasten auttaminen vaatii moniammatillista ja integroivaa lähestymistapaa. Lähestymistapa tunnistaa lasten lingvistiset ja kognitiiviset rajoitukset ja heidän yksilöllisen kehitystasonsa. Lapsilla on vaistonvaraisesti tarve palauttaa kontrollin tunne ja vältellä tuskallisia tunteita, siksi moni lapsi vastustaa terapiaprosessia ja he eivät yleensä hakeudu itse terapiaan. Lapsen on usein vaikea puhua emotionaalisista ja fyysisistä vaurioista. Työntekijän tulee arvostaa jokaisen lapsen ja hänen perheenjäsenensä ainutlaatuisuutta ja muistaa, että jokainen paranemisprosessi on yksilöllinen. (Gil 2009, 17–23.)

Perheväkivallalle altistuminen ja sen kohteeksi joutuminen ovat toistuvia traumatisoivia teki-
jöitä lapsen elämässä, ja lapsi tarvitsee lähes poikkeuksetta apua. Avun tarvetta ja oikeaa ta-
paa auttaa miettiessä tulee ottaa huomioon väkivallan intensiteetti ja kesto, lapsen persoo-
nallisuus, ikä ja kehitystaso ja lapsen aikaisemmat kokemukset. Lisäksi on huomioitava lapsen
kasvuympäristön ja muiden läheisten tarjoama tuki ja lapsen mahdollisuus mukaviin, korjaa-
viin kokemuksiin. Apua suunniteltaessa otetaan huomioon myös lapsen mahdolliset vammat,
sairaudet tai muu erityisen tuen tarve. (THL 2020e.)

Lapsen rohkaistuessa kertomaan perheväkivallasta on tärkeää, ettei lapselle anneta katteet-
tomia lupauksia esimerkiksi salaisuuden pitämisestä. On todennäköistä, että asiasta joutuu
kertomaan eteenpäin. Lapselle tulee antaa tunnustusta rohkeudesta hakea apua ja ennen
kaikkea on teroitettava, että väkivalta ei ole lapsen syy. Lapsen kanssa on tärkeää olla läsnä
ja viettää kahdenkeskistä aikaa ja mahdollistaa keskustelun syntyminen. Jos väkivallan tekijä
on lapsen vanhempi, hänestä ei saa puhua pahaa, lapset rakastavat vanhempiaan ja vanhem-
pien loukkaaminen loukkaa myös lasta. Kriittisen tärkeää lapsen kannalta on, että ensimmäi-
nen henkilö, jolle hän uskoutuu myös, uskoo häntä. (Holmberg 2000, 19–26.)

4.5 Väkivaltaisen naisen auttaminen

Kun miehen parisuhdeväkivaltakokemukset tunnistetaan, nainenkin tulee huomioonotetuksi
avun tarvitsijana (Noppi & Nietola 2017, 178). Kun väkivaltaisuus on paljastunut, on tärkeää
kertoa tarjolla olevista avun saamisen mahdollisuuksista ja motivoida asiakasta avun piiriin.
Auttaviin palveluihin voidaan ottaa yhteyttä yhdessä asiakkaan kanssa tai häneltä voi pyytää
suostumuksen yhteystietojen luovuttamista varten. (Siukola 2014, 64.)

Naisen väkivallan käytön taustalla on naisten kertomusten mukaan syinä kommunikointivai-
keudet, puolison ei-toivottu käyttäytyminen, keino ilmaista vihaa ja mustasukkaisuutta, halu
kovistella tai saada huomiota, kosto tai itsepuolustus. Lisäksi on tiedossa, että parisuhdeväki-
vallan taustalla on usein henkilökohtaisia ongelmia ja lapsuuden traumaattisia kokemuksia,
yritystä välttää hylätyksi tulemisen tunnetta ja myös yritystä välttää sietämätöntä häpeää ja
syyllisyyttä. Traumatisoituneiden parisuhteet ovat usein haasteellisia, koska ristiriitojen käsit-
tely on vaikeaa. Usein vaihtoehtoina on vain täydellinen kontrollointi tai täydellinen alistumi-
nen eikä ole opittu ilmaisemaan toiveita, ymmärtämään toisen näkökulmia tai tekemään
kompromisseja. Nainen käy silloin päälle, hakkaa, potkii, tempoo, uhkailee ja kiristää. Naisen
harjoittama halveksunta, mitätöinti ja totaalinen sokeus toisen todellisuudelle ovat keinoja,
joilla nainen pääsee irti kivuliaista, avuttomuutta herättävistä ja ylivoimaisista tilanteista ja
tunteista ja on siten suojassa omassa todellisuudessaan. (Pruuki & Ketola-Huttunen 2018,
133–134.)

Väkivaltakierteen katkaisemisessa ei ole oleellista syiden etsiminen vaan väkivallan tekijän
vastuunotto. Tekijän asenteet, tahto ja tavoitteet ovat tärkeässä asemassa. Väkivaltaisen

henkilön on tiedostettava menettelytapansa ja opittava säätelemään käytöstään. Uusien toimintatapojen oppiminen ei tapahdu itsestään siirtämällä tietoa auttavalta taholta väkivallan tekijälle vaan auttaja neuvoo ja ohjaa henkilöä havaitsemaan asioita. Tärkeää on, että väkivallan tekijä kykenee tiedostamaan tilanteet, jotka aiheuttavat väkivaltaa ja oppii uusia väkivallattomia tapoja toimia. (Hautamäki 1997, 26–27.)

Sukupuolesta riippumatta väkivallan tekijä voi tuntea häpeää teoistaan. Häpeä voi olla myös itsestä, muita syyttävää, selittelevää tai kiinnijäämisen pelon aiheuttamaa. (Siukola 2014, 45.) Usein naisen omaan väkivaltaisuuteen havahtuminen aiheuttaa häpeän lisäksi syyllisyyttä ja hätää. Väkivaltaisen käytöksen myöntäminen ja vastuun otto siitä on tärkein ja vaikein askel naisen tiellä kohti väkivallattonta käytöstä. Tällä askelmalla on tärkeää, että työntekijä osaa auttaa oikean avun piiriin. Oleellista on, että asiakkaalle annetaan tietoa eri tukimahdollisuuksista eikä häntä jätetä yksin palveluvidakon keskelle. Jotta hyvinvointi kasvaisi ja arki pysyisi tasaisena ja turvallisena naisen oma työskentely väkivallan ja vihan tunteiden äärellä on tärkeää. Ihminen tarvitsee perustunutta vihaa kasvuoimana ja itsensä puolella olemiseen. Jos vihaa vaientaa liikaa ja sitä ei saa tuotettua järkevästi ulos, se saattaa muuttua tuhoavaksi ja purkautua ulos hallitsemattomasti paljon tuhoa aiheuttaen. Alla oleva Taulukko 2 sisältää kysymyksiä avuksi väkivaltaisen naisen kohtaamiseen. Väkivaltaa käyttäneen naisen kanssa olisi hyvä käydä läpi huolta aiheuttavia tilanteita ja elämäntilannetta kuormittavia tekijöitä. Työntekijän on hyvä pohtia asiakkaan kanssa hänen tukiverkostojaan ja millaista apua asiakas kaipaisi. Väkivaltaisen naisen kanssa voisi myös pohtia, mikä saa hänet ottamaan vastuun väkivallasta ja miten hän on toiminut silloin, kun on onnistunut toimimaan väkivallattomasti. (Kommeri 2020.)

<h2 style="text-align: center;">Kysymyksiä avuksi väkivaltaisen naisen kohtaamiseen</h2> <p style="text-align: center;">(Kommeri 2020)</p>	
Millaiset tilanteet saavat huolestumaan? Mitä silloin tapahtuu?	
Mikä omassa elämäntilanteessa kuormittaa juuri nyt erityisesti? Millä tavoin kuormaa voisi helpottaa?	
Millaista apua toivoisi saavansa?	
Millaiset tukiverkostot ovat?	
Miten on toiminut silloin, kun on onnistunut toimimaan toisin (väkivallattomasti)?	
Mikä saa ottamaan vastuun omasta käyttäytymisestä?	

Taulukko 2 Kysymyksiä avuksi väkivaltaisen naisen kohtaamiseen (Kommeri 2020)

Pruuki & Ketola-Huttunen (2018, 135) tuovat esille lontoolaisen Portman-klinikan ajatukset väkivaltaisen ihmisen auttamisesta: ”Väkivaltainen ihminen on ihminen, jota ei ole ajateltu. Hän tekee kauheita tekojaan, koska ei kykene ajattelemaan vaan toimimaan. Hän tekee tekoja, joita meidän on vaikea ajatella. Hoidon keskeinen asia on ajatella häntä ja opetella ajattelemaan hänen kanssaan yhdessä.”

4.6 Traumaattisen kriisin vaiheet osana uhrin auttamista

Jotta ammattilainen voi työssään auttaa parisuhdeväkivallan uhria mahdollisimman hyvin, on tärkeää tuntea traumaattisen kriisin vaiheet. Traumatisoivat tapahtumat saavat aikaan sen, että ihmisen autonominen hermosto alkaa toimia väärin ja siksi niin sanottua normaalin olemisen tilaa on vaikea tavoittaa. Traumatisoitunut henkilö voi olla päivän jälkeen ihan uuvukissa kehon jatkuvan puolustusvalmiuden takia. (Tunturi 2020.) Ihmisen psyykkiselle hyvinvoinnille rikoskokemus on aina haaste. Uhkaava kokemus käynnistää ihmisessä keholliset suojarahaktiot, ja ne vaikuttavat uhrin psyykkiseen toimintaan. Mitä vakavampi rikos tai sen uhka on, sen todennäköisempää on traumaattisen kriisin laukeaminen. Traumaattisen kriisin eteneminen voidaan jakaa neljään osaan, jotka ovat sokkivaihe, reaktiovaihe, käsittelyvaihe ja uudelleen suuntautumisen vaihe. Traumaattisen kriisin etenemisessä on havaittu kaikilla ihmisillä samankaltaisuutta, mutta siinä on myös yksilöllistä vaihtelua huomattavissa. (Hintikka 2017, 28.)

Uhrissa rikos voi herättää monenlaisia tunteita ja ne voivat hallitsemattomasti vaihdella. Tunteet voivat toisinaan yllättää rajuudellaan, kun taas välillä tunteiden laimeus tai tilanteeseen sopimattomuus voi aiheuttaa hämmennystä. Kriisin eri vaiheessa usein painottuvat tietynlaiset tunteet, vaikkakin on hyvä muistaa, että tässäkin asiassa yksilöllinen vaihtelu voi olla suurta. On hyvä antaa tilaa ihan kaikille tunteille. Ne ovat oleellinen osa kokemuksen käsittelyä sekä toipumista. (Hintikka 2017, 35.)

Psyykkinen sokki on järkyttävään tapahtumaan automaattinen ja välitön ensireaktio. Sokki suojaaa ihmistä ylivoimaiselta kokemukselta, varmistaa toimintakyvyn säilymisen sekä henkiin jäämisen. Viidesosa ihmisistä reagoi järkyttävään tapahtumaan lamaantumalla tai paniikilla. Kun ihminen on sokissa, hänen aistinsa valpastuvat ja aikakäsitys hidastuu. Sokissa ihminen ei pysty kovin järkevästi ja selkeästi ajattelemaan. Kaikki mitä ympärillä tapahtuu, voi tuntua unenomaiselta ja hyvin epätodelliselta. Sokkivaiheessa tyypillinen ajatus on, että voiko tämä olla totta. (Hintikka 2017, 28–29.)

Tahdosta riippumaton hermosto ohjaa reaktiota, joten omaan reaktiotapaan ei voi tietoisesti juurikaan vaikuttaa. Usein päältä katsoen uhri voi vaikuttaa rauhalliselta, vaikka mieli olisi kaaoksessa. Uhri voi sanoa, ettei tarvitse apua, koska hän ei ole vielä todellisten tarpeittensa ja tunteidensa kanssa kosketuksissa. Uhrin näennäinen rauhallisuus harhauttaa helposti ajattelemaan, ettei tapahtunut ole ollut järkyttävää. Sen vuoksi avun tarvetta on ulkopuolisen

vaikea tunnistaa. Jos uhri on lamaantunut tai paniikissa, ei hän pysty yhtään sen paremmin todellisia tarpeitaan ilmaisemaan. Sen vuoksi uhrin ulkoisen käytöksen perusteella ei voi arvioida avun tarvetta. Apua on hyvä tarjota uhrin käytöksestä riippumatta, jos tapahtunut täyttää traumaattisen tilanteen tunnusmerkit, eli tilanne on ollut uhkaava ja yllättävä. (Hintikka 2017, 29.)

Uhrille pitäisi tarjota aktiivisesti apua heti traumaattisen kokemuksen jälkeen. Auttajan on huolehdittava uhrin välittömistä tarpeista, annettava uhrille selkeitä ohjeita ja varmistaa, ettei hän jää tilanteessa yksin. Auttaja voi joutua useasti toistamaan asioita, sillä uhrin keskittymiskyky sekä muisti toimivat normaalia heikommin sokin vuoksi. Samasta syystä uhrin muistikuvat tapahtuneesta voivat olla epä johdonmukaisia ja hajanaisia. Tavallisesti sokkivaihe kestää muutamasta tunnista muutamaa päivään, mutta pidempääkin hyvin järkyttävissä tilanteissa. (Hintikka 2017, 29.)

Reaktiovaiheessa ihminen alkaa vähitellen ymmärtää mitä on tapahtunut ja mitä kaikkea tapahtunut merkitsee. Uhrin keho on edelleen ylivireystilassa ja tunteet menevät laidasta laitaan, vaikka uhkaava tilanne olisi ohi. Uhrilla voi esiintyä keskittymis- ja nukkumisvaikeuksia, hän voi olla kärtyisä tai koko ajan varuillaan. Toisina hetkinä tapahtunut voi tuntua epätoimelliselta ja toisessa hetkessä tapahtuman yksityiskohdat palaavat jatkuvasti mieleen ja kaikki asiat tuntuvat muistuttavan järkyttävästä tapahtumasta. Tapahtuman uudelleen kokeminen, kehon ylivireystila sekä välttämiskäyttäytyminen ovat traumaperäisen stressireaktion tunnusmerkkejä. (Hintikka 2017, 30.)

Siirtymistä sokkivaiheesta reaktiovaiheeseen sekä reaktioiden läpikäymistä edistää se, että kohdataan mahdollisimman totuudenmukaisesti tapahtunut. Reaktiovaiheessa uhrilla on usein voimakas puhumisen tarve. Toipumisen käynnistymisessä puhuminen auttaa ja silloin uhria on hyvä myös rohkaista puhumaan tapahtuneesta. Uhri ei kuitenkaan välttämättä halua puhua ja hän voi vältellä asian muistamista tai salata sen kokonaan. Silloin puhutaan trauman aiheuttamasta välttämiskäyttäytymisestä. Trauman aiheuttama välttämiskäyttäytyminen suojaa uhria sietämättömältä olotilalta, joka yhdistyy ikävään tapahtumaan. Tällöin uhria ei pidä pakottaa tai painostaa puhumiseen, koska se voi olla liian ylivoimaista sekä ahdistavaa. Uhrin toipumisen kannalta on kuitenkin oleellista, että uhri ei jää kantamaan kokemustaan yksin. Uhria on siksi tärkeä rohkaista lempeästi ja sitkeästi puhumaan jollekin luotettavalle taholle. (Hintikka 2017, 31–32.)

Erityisesti reaktiovaiheessa uhrille kannattaa aktiivisesti tarjota tukipalveluita. Reaktiovaiheessa uhri on usein valmis vastaanottamaan ulkopuolista apua, koska reaktiot ja olotilat ovat yleensä voimakkaita. Apua on hyvä tarjota uhrille monta kertaa, sillä hän voi muuttaa mieltään useasti avun vastaanottamisesta ja myös hänen olotilansa voivat vaihtua hyvinkin

nopeasti. Yleensä voimakkain reaktiovaihe kestää muutamista päivistä pariin viikkoon. Tavallisesti reaktiot alkavat helpottua kuukausi tapahtuneen jälkeen. (Hintikka 2017, 32–33.)

Kun uhri pääsee traumaattisen kriisin vaiheissa *käsittelyvaiheeseen*, on hän alkanut sopeutua tilanteeseen. Uhri on siirtynyt prosessoimaan tapahtuneesta johtuvia menetyksiä. Kun uhrin mieli kääntyy sisäänpäin, kokemusten käsittely hidastuu. Uhri ei ehkä enää puhu yhtä mielellään tapahtuneesta vaan voi vetäytyä omiin oloihinsa. Kun rikoskokemus ei enää pyöri koko ajan mielessä, hän pystyy toisinaan keskittymään myös muihin asioihin. Kuitenkin edelleen reaktiovaiheen voimakkaat tunteet voivat mielen äkillisesti vallata, kun tapahtuneesta jokin muistuttaa. Erityisesti tässä vaiheessa alkavat vaivata muisti- ja keskittymisongelmat. Ne voivat uhrin arkea sekä esimerkiksi työstä tai opinnoista suoriutumista haitata. (Hintikka 2017, 33.)

Moni asia uhrin elämässä on muuttunut rikoskokemuksen takia. Uhri oppii hyväksymään tapahtuneen pikkuhiljaa käsittelyvaiheen aikana. Usein siirtyminen *uudelleen suuntautumisen vaiheeseen* tapahtuu kuin itsestään, olettaen että uhri on valmis hyväksymään tapahtuneen ja siitä seuranneet muutokset. Aluksi olo voi tuntua tyhjältä, kun paluuta entiseen ei ole ja tulevaisuutta ei pysty kovin pitkälle hahmottamaan. Käsittelyvaiheen ollessa loppuillaan on uhri valmis ottamaan uusia asioita vastaan. Erityisen tärkeää on ymmärtää prosessin hitaus, jotta auttajat ja läheiset eivät kiiruhda muutosta tai tulevaisuuden suunnittelua ennen kuin uhri itse siihen on valmis. Onnistuneen kriisin läpityöskentelyn tunnistaa siitä, että uhri on kyennyt yhdistämään osaksi elämänhistoriaansa rikoskokemuksensa ja kykenee läpikäymään kokemukseensa ja sen herättämiä tunteita liikaa ahdistumatta sekä ymmärtää niiden merkityksen osana elämäänsä. Uhrille on tällöin palautunut kyky ottaa vastaan uusia haasteita ja nauttia elämästä. (Hintikka 2017, 34.)

Toipumisprosessi ei aina etene edellä kuvalla tavalla, vaan se voi jumiutua. Silloin on kyse siitä, että uhrin elämää jäävät rikoksen vaikutukset haittaamaan pitkäksi aikaa tai jopa pysyvästi. Jos kolmen kuukauden jälkeen tapahtumasta uhrin reaktiot jatkuvat voimakkaina, kyseessä voi olla PTSD (post-traumatic stress disorder) eli traumaperäinen stressihäiriö. Tunnuksomaisia piirteitä sille ovat traumaan liittyvien asioiden välttely, turtuminen, kehon jatkuva ylivireystila sekä eri tavoin traumatapahtuman toistuva uudelleenkokeminen. Uhrille PTSD aiheuttaa laajaa kärsimystä, esimerkiksi uhri voi kokea itsensä tai ympäristönsä negatiiviseksi. Se voi haitata myös työkykyä, uuden oppimista sekä ihmissuhteita. PTSD voi lisätä riskiä joutua uudelleen rikoksen uhriksi. PTSD -oireista kuin myös vaikeastakin traumasta voi toipua, mutta se edellyttää, että uhrin oireet oikein tunnistetaan ja uhri saa niihin asiantuntevaa apua. (Hintikka 2017, 34-35.)

4.7 Auttavat tahot

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueelle kuuluu lähisuhde- ja perheväkivalta-työn suunnittelu ja ohjaus. Ministeriön tavoitteena on valtakunnallisen palvelujärjestelmän kehittäminen niin, että sekä väkivallan tekijälle että kokijalle on tukea ja palveluita saatavilla asuinpaikasta riippumatta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviin kuuluu valtakunnallisen lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinointi. (STM 2020a.)

Lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseen on 2000-luvulla kehitetty lukuisia toimintakäytäntöjä ja -malleja. Suomalaisen väkivaltatyön haasteena ovat kuitenkin olleet mallien heikko juurtuminen osaksi rakenteita ja käytäntöjä, väkivaltatyön ja -tutkimuksen projektiluonteisuudesta johtuva lyhytjännitteisyys, rahoituksen epävarmuudet, puutteet eri alojen ammattilaisten saamassa koulutuksessa sekä lähisuhdeväkivaltaa koskevat asenteet ja eriävät näkemykset ilmiöstä. (Niklander, Notko & Husso 2019, 5.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut tammikuussa 2020 selvityksen Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit - Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. (Nipuli 2020.) Selvityksen perusteella on asetettu neljä tavoitetta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi Suomessa.

- 1) Kehitetään lähisuhdeväkivaltatyön rakenteita kaikilla tasoilla (kunta, alue, valtio).
- 2) Varmistetaan lähisuhdeväkivallan uhreille, tekijöille ja väkivallalle altistuneille lapsille palveluihin pääsy.
- 3) Ennalta ehkäistään lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaaliväkivaltaa.
- 4) Parannetaan lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan uhrien oikeuksia, joilla vaikutetaan myös yleisiin asenteisiin väkivaltaa kohtaan.

Tavoitteisiin sisältyy muun muassa se, että lainsäädännöllä varmistetaan monialainen täydennyskoulutus lähisuhdeväkivallan ehkäisystä. Lisäksi perustetaan poikkihallinnollinen naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen valtakunnallinen osaamiskeskus ja lakiin sisällytetään itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan -valtuutetun tehtävä. (Nipuli 2020, 67-69.)

Tällä hetkellä erityisosaaminen väkivallan vastaisessa korjaavassa ja ehkäisevässä työssä keskittyy ei-valtiollisen rahoituksen varassa toimiville tekijöille. Kehitettävää riittää oikeusjärjestelmässä ja oikeuden onnistuneessa täytäntöönpanossa. Vaikka taloustilanne olisi niukka, pari- ja lähisuhdeväkivalta tulisi nähdä akuuttina ihmisoikeuskysymyksenä, joka vaikuttaa yhteiskunnan hyvinvointiin. Päävastuu laadukkaasta auttamisjärjestelmästä tulisi olla valtiolla. (Lidman 2015, 169–171).

Kuka tahansa meistä saattaa tavata erilaisissa tilanteissa parisuhdeväkivallan uhrin. Myös muut kuin sosiaalialan ammattilaiset saattavat työssään tai vapaa-ajalla olla osa parisuhdeväkivallan uhrin matkaa kohti toipumista. Alla oleva Taulukko 3 tuo hyvin esille, miten varhainen puuttuminen on monitasoinen ja -toimijainen prosessi. Perhe, ystävät ja monet palveluammattien työntekijät voivat tarjota parisuhdeväkivallan uhrille sosiaalista, emotionaalista ja informatiivista tukea. Esimerkiksi opettajat, eri ammattien ohjaajat, toimistotyöntekijät ja virkailijat voivat antaa epävirallista ohjausta ja neuvontaa ja auttaa uhria sopivan avun piiriin. Muun muassa sosionomeilta, erityisopettajilta, lähihoitajilta ja terveyden- ja sairaanhoitajilta pitäisi löytyä ammattitaitoa puolimuodolliseen ohjaus- ja neuvontatyöhön ja dialogiseen, tilannetta jäsentävään arviointiin ja keskusteluun. Virallinen ohjaus- ja neuvontatyö sisältäen tilanteen tulkinnan, arvioinnin ja intervention kuuluu koulutettujen neuvojen, sosiaalityöntekijöiden, kuraattorien ja perheneuvojen työtehtäviin. Myös sosionomilla on tähän tarvittavaa osaamista. Intensiivinen hoito- ja terapiatyö kuuluu koulutetuille, erikoistuneille terapeuteille ja hoitohenkilökunnalle. (Hulkko 2011, 102–105.) Taulukkoon on lisätty sosionomiin kohtiin puolimuodollinen ohjaus- ja neuvontatyö sekä virallinen ohjaus- ja neuvontatyö.

POTENTIAALISET PUUTTUJAT PARISUHDEVÄKIVALTAAN		
(Hulkko 2011, 102–105.)		
Tuen muoto (mitä)	Tuen tarjoajat (kuka)	Varhaisen puuttumisen prosessi (miten)
Sosiaalinen tuki osana perhe- ja ystävyysuhteita	Perhe, ystävät	Emotionaalinen, käytännöllinen ja informatiivinen tuki
Sosiaalinen tuki osana huolenpito- ja palvelutehtäviä	Palveluammattien työntekijät (esim. taksikuskit, parturi-kampaajat, kiinteistönhoitajat)	Informatiivinen, käytännöllinen ja emotionaalinen tuki
Epävirallinen ohjaus ja neuvonta	Vastaanottovirkailijat, vapaa-ajan ohjaajat, toimistotyöntekijät, opettajat, nk. maallikkoauttajat	Tilanteen kartoitus Sopivan avun piiriin ohjaaminen
Puolimuodollinen ohjaus- ja neuvontatyö	Erityisopettajat, terveydenhoitajat, lähihoitajat, mielenterveystyöntekijät, sairaanhoitajat, nuorisotyöntekijät, SOSIONOMI	Tilannetta jäsentävä arviointi ja keskustelu (dialogisuus)
Virallinen ohjaus- ja neuvontatyö	Koulutetut neuvojat, sosiaalityöntekijät, psykologit, kuraattorit, perheneuvojat, SOSIONOMI	Tilanteen tulkinta ja arviointi Interventio Tavoitteiden asettaminen (kommunikatiivisuus)
Intensiivinen hoito- ja terapiatyö	Erikoistuneet työntekijät (hoitohenkilökunta, terapeutit)	Ongelmien tiedostaminen ja työstäminen Elämän uudelleen jäsentäminen (reflektiivisyys)

Taulukko 3 Potentiaaliset puuttajat parisuhdeväkivaltaan (Hulkko 2011, 102–105)

Vuonna 1995 perustettu poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton *Miessakit ry* haluaa huolehtia miesten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista luomalla ja ylläpitämällä monenlaista matalan kynnyksen toimintaa, tarjoamalla ammatillisia tuki- ja kriisipalveluita, kouluttamalla sekä ammattilaisia että vertaisohjaajia ja osallistumalla erilaisiin kehitysprojekteihin ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Miesten osallisuus ja miesten välinen vertaisuus ovat tärkeässä roolissa ja siksi Miessakit ry:n kaikki työntekijät ovat miehiä. Tämä madaltaa miesten kynnystä osallistua toimintaan. Miessakit ry:n kantava voima on mieserityisyydestä toiminnasta huolimatta se, että miesten ja naisten kumppanuus on hyvinvoinnin perusta ja molemmat sukupuolet nähdään lähtökohtaisesti toisilleen hyvää haluavina. (Miessakit ry 2020a.)

Miessakeilta löytyy erilaisia toimintamuotoja muun muassa väkivaltaisille miehille, väkivaltaa kokeneille miehille ja myös isyyden tueksi. Väkivaltaa Kokeneet Miehet -toiminnasta miehet saavat apua henkisestä tai fyysisestä väkivallasta toipumiseen. Keskusteluapua on tarjolla puhelimitse, sähköpostilla, yksilötapaamisissa ja ohjatuissa vertaisryhmätapaamisissa. Tavoitteena on, että mies voi käsitellä vanhoja tai tuoreita väkivaltakokemuksiaan, saa apua psykisiin oireisiin ja löydetään keinoja välttää uusia väkivaltatilanteita. Miessakit ry:n apu on luottamuksellista ja maksutonta. (Miessakit ry 2020b.)

Nollalinja on valtion ylläpitämä auttava puhelinpalvelu niille, jotka ovat kokeet läheisissä ihmissuhteissa väkivaltaa tai sen uhkaa. Myös väkivaltaa kokeneiden läheiset saavat olla yhteydessä Nollalinjaan. Ammatillaiset ja eri viranomaistahot voivat olla yhteydessä Nollalinjaan, jos he haluavat neuvoa ja tukea asiakastyöhön. Nollalinja on valtakunnallinen maksuton palvelu, johon puhelut Suomesta soittaessa ovat ilmaisia. Nollalinjalla puheluihin vastaavat kokeneet ja koulutetut sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaiset. Nollalinjalle voi soittaa mihin kellon aikaan tahansa, vuoden jokaisena päivänä. Nollalinjan työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus, heille ei tarvitse kertoa edes omaa nimeä. Mainittakoon vielä, että soittot nollalinjalle eivät näy puhelinlaskun erittelyssä. (Nollalinja 2020e.)

Vuonna 2006 perustettiin asiantuntija- ja kansalaisjärjestö *Maria Akatemia ry*. Maria Akatemia työskentelee sekä yksilön että yhteisön hyvinvoinnin eteen tarjoamalla matalan kynnyksen apua ja tekemällä aktiivista vaikuttamistyötä. Maria Akatemialla on vahva osaaminen erityisesti väkivaltaisten naisten auttamistyöstä. Heidän ydinosaisensa koostuu ehkäisevästä väkivaltatyöstä, yhteisöosaamisesta, sukupuoli- ja sukupolvitietoisuudesta. Toiminta on kohdistettu yksityishenkilöille, ammattilaisille ja järjestöille, jotka ovat kiinnostuneita omasta ja yhteisön hyvinvoinnista. Maria Akatemia tekee asiakastyötä, jäsen-, vapaaehtois- ja vertais-toimintaa, yhteiskunnallista vaikuttamista, kehittämistyötä ja koulutusta. (Maria Akatemia ry 2020.) Asiakas voi itse ottaa yhteyttä Maria Akatemian auttaviin palveluihin soittamalla Avoin linja -puhelinpäivystykseen tai naisenväkivalta.fi -verkkosivuston kautta. Työntekijä voi myös olla yhteydessä Maria Akatemiaan ja sopia asiakkaan ohjautumisesta työskentelyyn. Oleellista on, että asiakkaan huoli otetaan vakavasti ja hänet autetaan alkuun. (Kommeri 2020.)

Rikosuhripäivystys (RIKU) aloitti yhteisösopimukseen perustuvan toiminnan vuonna 1994. Valtakunnallisesti toimintaa koordinoi MIELI Suomen mielenterveys ry. Toimintaa ylläpitävät lukuisat eri liitot ja järjestöt, kuten Ensi- ja turvakotien liitto, Kirkkohallitus, Suomen Punainen Risti, Mannerheimin lastensuojeluliitto sekä MIELI Suomen mielenterveysseura. (RIKU 2020d.) RIKU:n toiminnan arvoiksi ja lähtökohdiksi luetellaan vastuullisuus, luotettavuus, asiakaslähtöisyys, tasapuolisuus sekä välittämisen kulttuurin ja yhteistyön edistäminen yhteiskunnassa. Toiminnan perustehtävänä on vaikuttaa ja tuottaa tukipalveluita, jotta rikoksen uhrin, hänen läheistensä sekä rikosasian todistajan asema olisi parempi. RIKU:n ammattilaiset toimivat tarvittaessa rikoksen uhrin puolesta puhujana ja hänen tarpeidensa tulkitsijana. RIKU:n palveluita tuotetaan ympäri Suomea 31 eri palvelupisteellä valtakunnallisina puhelin- ja verkkoauttamispalveluna sekä ihan henkilökohtaisena palveluna. (RIKU 2020d.)

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö. Ensi- ja turvakotien liitto auttaa lapsia ja perheitä, jotka elävät vaikeissa ja turvattomissa oloissa. He tekevät myös ehkäisevää perheväkivaltatyötä. Ensi- ja turvakotien liitolla on ympäri Suomea 30 jäsenyhteisöä, jotka tarjoavat ammatillista apua, vapaaehtois- ja vertaistukea perheille. Ensi- ja turvakotien liitolla on paljon palveluita, esimerkiksi ensi- ja turvakoteja, erilaisia avopalveluita, kahviloita ja chat-palvelu. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020b.)

Suomen evankelisluterilaisella kirkolla on monia palveluita, joista parisuhdeväkivallan uhri voi saada apua. Jokaisessa seurakunnassa työskentelee diakonityöntekijä, johon voi ottaa yhteyttä. Kirkon Palveleva puhelin päivystää Suomen laajuisesti joka ilta klo 18–24 ja Palvelevaan nettiin voi kirjoittaa milloin tahansa. Näitä palveluja on mahdollista käyttää anonyymisti. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2020a.) Evankelisluterilaisella kirkolla on perheasiain neuvottelukeskusta 41 paikkakunnalla ympäri Suomea. Perheneuvonnassa annetaan pääasiassa ajanvarauksella ammatillista keskusteluapua erilaisissa parisuhteen ja perheen asioissa ja kriiseissä. Tavoitteena on antaa asiakkaille laadukasta sekä oikea-aikaista ja riittävän pitkäkestoista apua. Palvelu on maksutonta eikä edellytä kirkon jäsenyyttä. Kirkon perheneuvonnassa oli vuonna 2019 asiakkaita 18 556 ja asiakaskohtaamisia yli 90 000. Ilahduttavaa on tieto, että palvelujen käyttäjistä on ollut 42 % miehiä, monissa muissa palveluissa kun naiset ovat suurena enemmistönä. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2020b.)

Perheneuvojat kysyvät rohkeasti väkivallasta ja pariskuntia tavataan sekä yhdessä että erikseen. Yksilötapaamisten tavoitteena on saada käsitys väkivallan yleisyydestä, kestosta ja vakavuudesta. Pariskunnilta saatuja tietoja yhdistellään, jotta saadaan mahdollisimman todellinen kokonaiskuva tilanteesta. Työntekijöille teroitetaan luottamuksellisuutta ja erityisen tärkeää on varmistaa uhrin turvallisuus, myös kotimatalle. Jos pariskunnalta löytyy motiivatiota työskentelyyn, edetään kartoitusvaiheesta uhrin kanssa turvasuunnitelman tekoon ja tekijän kanssa pohditaan keinoja vastuunottoon omista teoista ja keinoja tilanteen rauhoittamiseksi. Käynnit jatkuvat niin pitkään, kunnes molemmat osapuolet sanovat väkivallan

pääntyneen. Toisinaan on tarvetta seurantakäynneille. Perheasianneuvottelukeskuksissa voi käydä myös uhri tai tekijä yksin. Erityisesti niissä tilanteissa, joissa väkivalta on ollut törkeää, yhteistapaamisia ei suositella. (Kirkkohallitus 2019, 7.)

Valtakunnallisen kansalais- ja vapaaehtoisjärjestö *Narsistien tuki ry* tarjoaa erityisesti tietoa ja vertaistukea narsismin haitallista vaikutuksista läheisiin. Yhdistyksen tarkoituksena on tukea lähisuhdeväkivaltaa kokeneita ihmisiä, jotka ovat olleet narsistisen henkilön vaikutuspiirissä. Yhdistyksen tavoitteena on myös saada näkyvämmäksi narsismia ja sen vaikutuksia yhteiskunnassa. Yhdistyksellä on paljon erilaista tukea narsistin uhreille, kuten maksuton vertaispuhelin ja lakineuvonta, terapeuttipalvelut, keskustelufoorumi sekä vertaistukiryhmä. (Narsistien uhrien tuki ry 2020.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme tutkimusprosessin kulkua. Tutkijoiden tarkka selvitys tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen eri vaiheet on hyvä kertoa totuudenmukaisesti sekä selvästi ja tähän olemme pyrkineet. (Hirsijärvi ym. 2004, 217.) Päädyimme tutkimaan heterosuhteessa olleiden miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta koska aiheesta ei ole riittävästi aiempaa tutkimustietoa saatavilla. Alun alkaen kiinnostuksemme miesten kokemaan parisuhdeväkivaltaan syntyi henkilökohtaisista syistä, mutta nopeasti huomasimme aiheella olevan suuren yhteiskunnallisen merkityksen. Tiedostamme sukupuolien ja parisuhteiden moninaisuuden ja monimuotoisuuden, mutta tässä tutkimuksessa olemme rajanneet tutkielman miesten kokemuksiin parisuhdeväkivallasta heterosuhteessa.

Aiempia tutkimuksia miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta on melko niukasti saatavilla Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI) julkaisi vuonna 2010 Heiskasen ja Ruuskasen miespainotteisen väkivaltaraportin Tuhansien iskujen maa - Miesten kokema väkivalta Suomessa. Aune Flinckin akateeminen väitöskirja vuodelta 2006 Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana - Rikottu lemменmarja kuvailee naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksia. Vuonna 2017 Miessakit ry julkaisi Peitsalon, Pekkolan ja Sarlinin raportin Vaiettu Väkivalta - Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Raportissa piirtyy tuorein laaja kuva miesten kokemasta väkivallasta. Tämäkään raportti ei ole rajattu koskemaan ainoastaan parisuhdeväkivaltaa. Muutaman viime vuoden aikana on julkaistu joitakin opinnäytetöitä ja pro graduja väkivallan genrestä myös miesnäkökulmasta, joten voidaan olettaa aiheen herättävän tällä hetkellä muissakin kiinnostusta. Suurin osa aiemmista tutkimuksista kohdistuu kuitenkin vahvasti naisten kokemaan väkivaltaan.

5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoitus oli puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla saada selville parisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten kokemuksia avun saannista tekijän ollessa nainen. Tavoitteena oli myös saada näkyvyyttä miesten kokemalle parisuhdeväkivallalle, jotta puhumattomuus aiheen ympäriltä lievenisi ja miesuhrit tulisivat kohdatuksi ja autetuksi oikein ja oikea-aikaisesti. Jo opinnäytetyömme alkumetreillä päätimme, että haastattelemme myös parisuhdeväkivallan asiantuntijoita tai väkivaltatyön parissa työskennelleitä saadaksemme laajemman kokonaiskuvan ilmiöstä.

Tutkimuskysymyksiksi nousivat seuraavat;

1. Millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina?
2. Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?

Ensimmäiseen kysymykseen haimme vastauksia haastattelemalla parisuhdeväkivaltaa naisten taholta kokeneita miehiä ja toiseen kysymykseen haastattelemalla asiantuntijoita, jotka ovat asian parissa työskennelleet väkivaltatyössä tai sitä tutkineet. Puolistrukturoidun teemahaastattelun kysymykset uhreille ovat liitteessä 1 ja asiantuntijoille liitteessä 2.

5.2 Laadullinen tutkimus ja puolistrukturoitu teemahaastattelu

Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus tulee kysymykseen, silloin kun ilmiötä ei tunneta, eli ei myöskään ole teorioita, jotka kykenisivät tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä selittämään. Laadullisella tutkimuksella yritetään saada selville, mistä ilmiössä on kyse, eli pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalle mahdollisuuden saada syvälinen näkemys ilmiöstä. (Kananen 2014, 16–17.) Laadullinen tutkimus pyrkii keräämään tietoja kuvailemalla aihetta mittaamisen sijasta. Tarkoituksena on saada selville tietoja ihmisten asenteista, ajattelutavoista ja motivaatioista. Se auttaa ymmärtämään syvemmin tutkimuskysymyksiä, mutta toisaalta se tekee tutkimustuloksista haastavampia analysoida. (Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välinen ero 2020.)

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu, sillä sen avulla mielestämme saimme lisäinformaatiota väkivallasta ilmiönä, lisää ymmärrystä aiheesta sekä uhrien kokemuksia kuuluviin (Kananen 2014, 76). Laadullisen tutkimuksen yleisimmin käytetty tiedonkeruumenetelmä on teemahaastattelu. Tyypillistä teemahaastattelulle on keskusteltavat aiheet sekä eteneminen keskusteluissa haastateltavan ehdoilla. Tutkijalla pitää olla tutkittavasta ilmiöstä jonkinlainen ennakkokäsitys, jonka avulla hän pystyy laatimaan keskusteluun aiheet eli teemat. Ennen haastatteluja perehdyimmekin parisuhdeväkivaltaan ilmiönä eri

lähteiden avulla lähes kuusi kuukautta. Teemojen avulla tutkija pyrkii keskusteluissa varmistamaan, että saa tietoa kaikista niistä asioista, jotka tutkittavaan ilmiöön liittyvät. (Kananen 2014, 76–77.) Teemahaastattelua pidetään avoimen ja lomakehaastattelun välimuotona. Oleellista on, että haastattelun teema-alueet ovat tiedossa, mutta haastattelukysymysten tarkka järjestys sekä muoto puuttuvat. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastattelua kutsutaan myös puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi (Hirsijärvi & Hurme 2010, 47).

5.3 Aineiston kerääminen ja teoriaohjaava analysointi

Haastattelimme tutkielmaa varten neljää miesuhria. Uhrin saimme haastatteluun kertomalla opinnäytetyön aiheesta sosiaalisen median eri kanavilla ja tiedustelemalla halukkuutta luottamukselliseen haastatteluun. Osa miesuhreista laittoi meille sähköpostilla viestiä kiinnostuksesta haastattelua kohtaan. Saimme myös yhden sosiaalisen median sivuston kautta viestiä uhrin läheiseltä, joka kertoi miesuhrin halukkuudesta haastatteluun. Olimme uhriin yhteydessä ja varmistimme vielä halukkuuden tulla haastatelluksi.

Haastateltavat rajasimme niin, että heidän kohdallaan väkivaltainen suhde oli jo ohi ja toipuminen hyvällä mallilla, koska aiheen käsittely voi olla henkisesti raskasta emmekä halunneet vahingoittaa heidän toipumisprosessiansa. Tähän saimme vahvistusta myös Rikosuhripäivystyksen kehitysjohtaja Jaana Koivukankaalta (2020), jonka mukaan akuutissa tilanteessa olevien haastattelu ei todennäköisesti lisää heidän hyvinvointiaan. Asiat ovat vielä täysin kesken ja siinä tilanteessa uhri on usein vielä niin järkyttynyt, ettei ole kykenevä tai halukas arvioimaan tuen tarvetta tai omaa tilannetta kokonaisuutena. Tällaisten asioiden analysointi on helpompaa, kun väkivaltakokemuksesta on kulunut enemmän aikaa. (Koivukangas 2020.)

Uhrien lisäksi haastattelimme myös kolmea asiantuntijaa saadaksemme tietoa myös auttajan näkökulmasta ja mahdollisesti konkreettisia keinoja parisuhdeväkivallan tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja uhrin auttamiseen. Tutkimme väkivaltatyön auttavia tahoja ja ilmiötä tutkineita henkilöitä ja sen tuloksena valitsimme potentiaalisia haastateltavia, joiden olemme olevan parisuhdeväkivallasta hyvin tietoisia. Olimme itse heihin yhteydessä sähköpostitse ja tiedustelimme halukkuutta ja mahdollisuutta osallistua haastatteluun. Onneksemme kaikki tahot, joihin otimme yhteyttä, halusivat osallistua tutkimukseemme. Haastateltavien asiantuntijoiden kanssa kävimme lävitse mahdolliset tutkimuslupa-asiat, mutta niitä ei tarvittu. Kaikille haastateltaville lähetettiin sähköpostitse haastattelun alustavat teemat ja kysymykset etukäteen tutustuttavaksi, jotta heidän olisi helpompi orientoitua aiheeseemme (Liite 1 & Liite 2). Miesuhreille painotettiin, että jos jokin kysymys tuntuu vaikealta tai aralta, ei ole pakko vastata. Emme missään nimessä halunneet horjuttaa heidän hyvinvointiaan haastatellullamme.

Haastattelimme siis kaikkiaan seitsemän henkilöä kesä-syyskuun 2020 aikana. Haastattelujen kesto vaihteli 50 minuutista kahteen tuntiin. Kaikki haastattelut toteutettiin ja nauhoitettiin Microsoft Teams -yhteydellä. Haastattelumateriaalia kertyi yhteensä yli yhdeksän tuntia. Haastattelutallenteet litteroitiin eli kirjoitettiin kirjalliseen muotoon mahdollisimman sanatarkasti (Kananen 2014, 101–102). Litteroitua materiaalia kertyi kaikkiaan 69 sivua (Fonttina Trebuchet MS, koko 10, riviväli 1,5). Litteroidessa ja analysoidessa tekstistä poistettiin kaikki mahdollinen tunnistetieto, jotta haastateltaville luvattu anonymiteetti säilyi.

Pohdimme paljon haastattelujen määrää. Haastattelujen edetessä teimme huomion, että sekä asiantuntijoiden että uhrien vastauksissa oli havaittavissa samojen asioiden toistoa, eli kylläntymistä (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2004, 171; Kananen 2014, 95). Olisimme voineet mielenkiinnosta aiheeseen, uhrien tarinoihin sekä ammattilaisten laajaan kokemukseen tehdä enemmänkin haastatteluja, mutta koimme saamamme materiaalin riittäväksi, joten emme haastatelleet enää ns. varalle jääneitä tahoja. Osa haastateltavista täydensi haastatteluaan lähettämällä vielä sähköpostia varsinaisen haastattelun päätyttyä. Kun opinnäytetyö on valmis, tallennetut haastattelutiedostot poistetaan ja litterointimateriaalit hävitetään asianmukaisesti. Ennen opinnäytetyön julkaisua jokaisella haastatellulla oli mahdollisuus lukea kirjoittamamme teksti ja kommentoida sitä, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin.

Käytämme asiantuntijoista sanaa asiantuntijat, sillä pidämme heitä aiheemme asiantuntijoina ja arvostamme heidän ammattitaitoaan. He ovat kaikki joko tutkineet parisuhdeväkivaltaa tai työskennelleet vuosia väkivaltatyön parissa. Uhreista käytämme sanaa uhri, koska miellämme heidät kaikki kokemuksiensa perusteella rikoksen uhreiksi.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysi kytkeytyy tiiviisti aineiston hankintaan. Tavoitteena aineiston analyysissä on pyrkiä tulkitsemaan, kuvailemaan sekä ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Voidaan ajatella, että laadulliseen tutkimukseen aineiston analysointi on verrattavissa salapoliisin työhön. (Puusa & Juuti 2020, 143–144.) Koemme, että analysoimme tutkimustamme jo heti ensimmäisestä haastattelusta lähtien. Puusan (2020) mukaan laadullisessa tutkimuksessa usein kulkevatkin osin limittäin aineiston keruu- ja analysointivaiheet. Se tuo tutkijalle haasteita kuvata laadullisen tutkimusprosessin kulkua. Lisähaasteen analysointiin tuo se, että aiheesta on saatavilla ohjeita aika vähänlaisesti. (Puusa 2020, 145.) Erytisesti teoriaohjaavasta analysointitavasta ei ollut mielestämme riittävästi monipuolista lähdemateriaalia saatavilla, poikkeuksena Tuomen ja Sarajärven teos Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee lähtökohdiltaan kerätyn aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöinen analyysi. Teoriaohjaavasta analyysistä teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina ilmiöstä ikään kuin jo tiedettynä. Keskeistä teoriaohjaavan aineiston analyysissä on, poimiiko tutkija keräämästään aineistosta ilmauksia sekä asioita tietyn teorian mukaan vai lähestyykö

hän tutkijana keräämänsä aineistoa, aineiston ehdoilla ja vasta sitten, kun aineiston analyysin edetessä pyrkii pakottamaan sen tiettyyn, parhaaksi katsomaansa teoriaan. (Tuomi & Sara-järvi 2009, 117.)

Halusimme löytää aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiin miesten ja asiantuntijoiden kokemuksista ja pidimme tutkimuskysymyksiä yhdistävänä tekijänä. Rakensimme haastatteluai-
neiston perusteella kaksi analysointitaulukkoa, toisen uhrihaastatteluista ja toisen asiantuntija-
haastatteluista. Uhrihaastatteluja analysoidessa etsimme aineistosta alkuperäisilmauksia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme tai haastattelun teemoihin väkivallan kokemuksista, avun saannista, nykyhetkestä ja vinkeistä ammattilaisille. Alla oleva Taulukko 4 tuo esille uhrihaastattelujen taulukointia. Taulukkoa on karsittu alkuperäisestä.

Millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina?				
Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
"siihen ei oo kukaan viranomainen puuttunut vaan kaikki on tukenut ja on jopa kiistetty, että tässä olisi mitään vieraannuttamista."	Viranomaistahot kiistävät vieraannuttamisen	vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen	Kokemukset parisuhdeväkivallan muodoista	Millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina?
"Siis mun mielestä lastensuojelu on mukana tässä vieraannuttamisprosessissa."	Uhri kokee, että lastensuojelu ei tue häntä vaan on äidin puolella.	Isyyden ja miehisyyden mitätöinti		
"Kaikki se niin ku isyyden ja miehisyyden niin ku madaltaminen."	Uhri kokee, että hänen isyyttään ja miehisyyttä arvosteltiin.	Henkinen ja fyysinen väkivaltaa.		
"Mun tulkinta on semmonen, et siinä vaiheessa ku se henkinen väkivalta ei tavallaan tehonnut siirryttiin siihen fyysiseen."	Suhteessa henkistä ja fyysistä väkivaltaa.	Yksilöllisyys	Avun saamisen kokemukset	
"Mul on ollu se kokemus ettei, ole kohdattu yksilönä eikä ole pystytty kuulemaan, että millainen minä olen."	Uhri kokee, ettei ole tullut kuulluksi viranomaisten keskuudessa.	Ristiriitainen kokemus avunsaannista.		
"Sain hyvää apua sossulta lapsen kanssa olemiseen, mutta en siihen että lasta olisi suojeltu äidiltään."	Sosiaalitoimisto mahdollisti lapsen kanssa olemisen, mutta ei suojellut lasta äidiltä.	Tuki ystäviltä ja omalta perheeltä.		
"Viranomaisiin oon tosi pettynyt, kyl hän ne kuuntelee ja kirjaa, mut ei tee asialle mitään."	Kokemus, että kuunnellaan ja kirjataan mutta konkreettista ei tapahdu.	Sukupuolineutraalius	Toiveet ja vinkit ammattilaisille	
"Varsinkin sillon eron alkuvaiheella ystävät ja oma perhe oli tosi tärkeitä."	Uhri koki saavansa tukea ystäviltä ja omalta perheeltä.	Kohtaaminen tasapuolisesti ilman ennako-oletuksia		
"Kun kohtaat jonkun ihmisen, ni pitäis olla jo lähtökohta, et sillä ei oo merkitystä onko hän nainen, mies vai mitä tahansa."	Toiveena, että kohtaaminen olisi tasapuolista ja sukupuolesta riippumatonta.	Dialogisuus		
"Unohtais omat ennakoasenteet ja suhtautuis tilanteeseen neutraalisti."	Toiveena kohtaaminen neutraalisti ilman ennakoasenteita.			
"Et sais läpi linjan viranomaisille sen, että kaikki on samanlaisia ihmisiä ja ei voi missään tilanteessa yleistää tai aatella, että näin tää aina menee."	Uhri toivoo, että viranomaiset eivät yleistä asioita tai olisi ennako-oletuksia.			
"Se on tärkeää et kuunnellaan, mut sit pitäis kuunnella vielä enemmän sitä, että mitä se toinen haluaa sanoa."	Toive, että häntä kuultaisiin ajatuksella, ajan kanssa.			

Taulukko 4 Millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina?

Asiantuntijoiden haastatteluja analysoidessa etsimme aineistosta alkuperäisilmauksia, jotka vastasivat tutkimuskysymykseemme tai haastattelun teemoihin parisuhdeväkivallasta ilmiönä, tunnistamisesta, puheeksi ottamisesta ja uhrin tukemisesta. Näiden pohjalta muodostuivat yläluokat. Oman yläluokkansa sai myös kokemukset siitä, mikä estää miehiä hakeutumasta avun piiriin. Alla oleva Taulukko 5 näyttää asiantuntijahaastatteluiden taulukointia. Myös tätä taulukkoa on karsittu alkuperäisestä.

Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?				
Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
"Yhteiskunnassa kaikkialla pitäis pystyä tai saada enemmän ymmärrystä ilmiöstä."	Yhteiskunnassa pitäisi kaikkialla tiedostaa parisuhdeväkivallan mahdollisuus	Kokemus parisuhdeväkivallan ymmärtämisen merkityksestä	Parisuhdeväkivalta ilmiönä	Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?
"Ammattilaisen asia olis tunnistaa myös ne väkivaltaa synnyttävät, sitä ylläpitävät ja sille altistavat tekijät"	Ammattilaisten ilmiön tunteminen on tärkeää, jotta osaa puuttua asiaan			
"Väkivalta on usein kietoutunutta moniongelmaisuteen, joten päihdepalveluissa, lastensuojelussa, perhetyössä ja asunnottomuus, työttömyys, avioero niin tämän tyyppiset on riskitekijöitä"	Väkivalta on kietoutunutta ja usein moniongelmaista, ammattilaisen pitää tunnistaa riskitekijöitä			
"Kyl on tää tietämättömyys ilmiön yleisyydestä, sekä ammattilaisilla että uhreilla. Sitä ei tunnisteta kun siitä ei puhuta."	Miesten kokemasta väkivallasta ei tiedetä eikä puhuta tarpeeksi.			
"Lastensuojelussa pitäis nähdä asia myös toisinpäin. Nähdään mies uhkaavana ja taustalla taas voi olla manipuloiva nainen."	Lastensuojelussa pitäisi ottaa molemmat osapuolet paremmin huomioon	Kokemukset asenteiden merkityksestä		
"Miehet sietää pitkään, ku ne aattelee et tää on normaalia ja miehen pitääkin kestää ja naisilla on erilaisia oikeuksia, tän tyyppisiä kulttuurisia juttuja."	Yleisesti ajatellaan vielä, että miehen pitää olla mies ja naisilla on erilaisia oikeuksia			
"Jos asiasta puhuttaisiin enemmän julkisuudessa niin se helpottais myös sen asian puheeksiottoa, et se ei tuntuis niin kauheen nololta kysyä, et onks teillä muuten mitään väkivaltaa."	Julkisuus auttaisi asenne-muutoksissa ja olisi helpompaa kysyä asiasta			
"Yks voi käyttää henkistä väkivaltaa mikä ei näy muuta ku ehkä mäsennuksena tai huonona oman arvon tunteena."	Henkisestä väkivallasta ei jää selkeitä todisteita	Kokemukset oireiden tunnistamisen merkityksestä	Tunnistaminen ja puheeksiotto	
"Toinen käyttää sitä fyysisempää väkivaltaa takaisi ja sit se on näkyvää, et siitä saa sit sen todisteen helpommin."	Fyysisestä väkivallasta saa helpommin todisteita			
"Jos tuntuu et on tällaset jatkuvat prosessit päällä (väärät ilmiannot) niin silloin vois kysyä et hetkinen mitä siellä nyt on meneillään"	Ammattilaisen pitää tunnistaa mahdollisia väkivallatilanteita			
"Semmonen mahdollisimman varhainen puuttuminen ja olis heireillä, jos mies siitä jotain kertoo, niin sitten olis kuulolla."	Varhaisen puuttumisen tärkeys ja asiaan tarttuminen, jos siitä kerrotaan	Reagointi		
"Pitäs pyytää tätä miestä kertomaan lisää tilanteista ja pitää esillä, että tää ei oo suinkaan poikkeuksellista vaikka siltä tuntuis ja et apua on saatavilla jos haluaa"	Asiakkaan ymmärtäminen ja kannustaminen avun piiriin			
"jos on lapsia ollu paikalla tai perheessä on lapsia, niin sitten mietitään sitä lastensuojeluilmoitusta."	Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	Konkreettiset tukitoimet	Tuki	
"tarviiko tehdä turvasuunnitelmaa, jos väkivallatilanne on edelleen arjessa tiiviisti läsnä"	Turvasuunnitelman laatiminen			
"sitten ihan tää miten henkilö voi, pystyykö nukkuun, onko syönyt, miten arki sujuu"	Huolehtiminen arjen perusasioista			
"tavallisesti mietitään sitä tukiverkon kartotusta, voiko pyytää apua joltain läheiseltä sukulaiselta"	Tukiverkoston kartoitus			

Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?				
Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
"onko tehnyt rikosilmoituksen, jos ei oo ni tarviiko siihen tukea."	Rikosilmoituksen tekeminen			
"onko muita palveluita, vaikka mielenterveystoimistoo, mahdollisesti a-klinikkaa, jos on päihteet mukana kuvioissa, onko tietoinen palveluista lähialueella"	Asiakkaan tilanteen kartoittaminen ja tietoisuuden lisääminen palveluista	Palveluohjaus oikeaan tukitoimeen		
"Onko käynyt lääkärissä, onko puhunut jonkun ammattilaisen kanssa tapahtuneesta aikaisemmin, olisiko tarve saada joku ammattiauttajataho."	Henkisen ja fyysisen tuen saannin varmistaminen			

Taulukko 5 Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Kriminologisessa tutkimuksessa on oleellista tutkijan viileä ja objektiivinen suhtautuminen rikoksiin ja rangaistuksiin. Ammattietokseen ei kuulu rikosten paheksuminen tai niiden moraalinen tuomitseminen mutta ei myöskään rikollisuuden hyväksyminen tai ihailu. (Kivivuori ym. 2018, 35.) Tämä oli eettisesti tärkeää pitää mielessä tutkimuksemme aikana, koska aihe herättää meissä tunteita. Hirsijärvi ym. (2009, 80) tuovat esille, että aiheita joihin tutkija suhtautuu hyvin emotionaalisesti, on syytä välttää, koska silloin vaarantuu tutkijan kyky kriittiseen ja objektiiviseen tarkasteluun. Tiedostimme tämän asian, mutta koimme miesten kokeaman parisuhdeväkivallan tutkimisen niin tärkeäksi, että emme voineet sitä sivuuttaa. Mielletämme olemme pystyneet työskentelemään aiheen parissa objektiivisesti ja eettisesti.

Aineisto kerättiin ja käsiteltiin luottamuksellisesti. Tutkijoina luotimme siihen, mitä haastateltavat meille kertoivat ja pidimme tietoa arvokkaana. Haastateltavat olivat meille myös ennestään vieraita. Tiedostamme, että aiheemme on arkaluonteinen, mikä saattoi vaikuttaa vastauksien luonteeseen tai siihen, halusivatko tai pystyivätkö parisuhdeväkivaltaa kokeneet miehet kertomaan meille niin sanottua koko totuutta.

6 Tulokset

Tässä luvussa avaamme tutkimuskysymysten ja haastatteluteemojen kautta sekä miesuhrien että asiantuntijoiden haastattelujen tuloksia. Miesuhrien kohdalla tutkimuskysymys oli, millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina. Asiantuntijoiden kohdalla tutkimuskysymys oli, millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla. Haastatteluista saatu materiaali sekä miesuhreilta että asiantuntijoilta oli hyvin samassa linjassa toistensa kanssa. Kerätyt aineistot eivät niin sanotusti riidelleet keskenään, vaan tukivat toisiaan.

Kerätty haastattelumateriaali oli hyvin laaja. Uhrien kokemuksia on jätetty paljon kertomatta tai suuremmin avaamatta uhrien ja heidän lastensa suojelemiseksi. Tästä syystä tuloksissa on enemmän avattu asiantuntijoiden osuutta, vaikka kummatkin osuudet ovat kokonaisuuden kannalta yhtä tärkeitä.

6.1 Miesuhrien kokemukset parisuhdeväkivallasta

Teoriaohjaavan analyysin avulla nousi ensimmäiseksi pääluokaksi miesuhrien kohdalla kokemukset parisuhdeväkivallan muodoista, sisältäen vieraannuttamisen, huoltokiusaamisen, fyysisen, henkisen ja taloudellisen väkivallan. Toiseksi pääluokaksi nousi avun saamisen kokemukset, joka sisälsi vieraannuttamisen, yksilöllisyyden, ristiriitaiset kokemukset avunsaannista sekä tuen ystäviltä ja omalta perheeltä.

Kolmannessa pääluokassa kartoitetaan miesten nykytilannetta ja toipumisprosessia. Neljänneksi pääluokaksi analyysistä nousi toiveet sekä vinkit ammattilaisille, miten kohdata väkivallan uhri, sisältäen alaluokat tasa-arvoisuus, sukupuolineutraalius, dialogisuus sekä kohtaaminen tasapuolisesti ilman ennakko-oletuksia.

Miesuhrien ikähaitari oli nuorista aikuisista eläkeikäisiin. Myös heidän yhteiskunnallinen asemansa, työhistoriansa ja koulutustaustansa olivat hyvin erilaisia. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että väkivallan uhriksi voi joutua kuka tahansa, sukupuolesta, iästä tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta.

6.1.1 Kokemukset parisuhdeväkivallan muodoista

Haastatteluista nousi esiin monia miesuhrien kokemia väkivallan eri muotoja; fyysinen, henkinen ja taloudellinen väkivalta, isyyden mitätöinti ja arvostelu, miehisyyden mitätöinti sekä viranomaisille valehtelu miehen tekemisestä. Uhrin saivat myös suoraa tappouhkauksia puolisoiltaan tai entinen puoliso toivoi avoimesti miehen kuolemaa. Väkivallan tekijä myös riiteli voimakkaasti uhrin lähipiirin kanssa sekä eristi uhrin aiemmasta suhteesta syntyneet lapset isästään. Huoltokiusaaminen ja vieraannuttaminen nousivat erittäin vahvasti esille jokaisen haastateltavan kohdalla. Kaikilla miesuhreilla väkivaltainen suhde oli jo ohi, mutta eron jälkeen tilanne jatkui vielä huoltokiusaamisen ja vieraannuttamisen osalta.

”Vieraannuttaminen on lasten ja isän henkistä pahoinpitelyä ja siihen ei haluta puuttua.”

”Nyt jälkikäteen ajateltuna sitä on asteittain koko suhteen ajan sitä henkistä puolta. Mun tulkinta on semmonen, et siinä vaiheessa ku se henkinen väkivalta ei tavallaan tehonnut tai sillä ei ollut keinoja, niin siirryttiin siihen fyysiseen.”

Tärkeänä seikkana esille tuli myös se, miten väkivallan kokemus on aina kovin yksilöllinen. Miehet pohtivat, että se mikä heistä on tuntunut kurjalta ja väkivallalta ei kaikkien mielestä välttämättä sitä ole ollut. Eräs mies myös pohti, että onko hänellä niin heikko itsetunto aiempien ikävien kokemusten vuoksi, että siksi hän vaan on herkkä ja ottaa väkivallaksi sellaisen, mikä ei todellisuudessa ole väkivaltaa. Osa miehistä halusi myös jollain tasolla ymmärtää väkivallan tekijää ja pohtivat, että tekijän tarkoitus ei varmastikaan ole ollut satuttaminen vaan hän ei ole vain osannut kanavoidsa oikein tunteitaan ja tuoda niitä puhumalla julki.

6.1.2 Kokemukset avun saamisesta

Kaikilla haastatelluilla miesuhreilla oli vahva kokemus siitä, että he eivät ole saaneet parisuhdeväkivallan uhreina sellaista apua, mitä olisivat kaivanneet. Kokemuksissa toistui selkeästi myös se, että he eivät ole tulleet kuulluiksi, saati oikein ymmärretyiksi viranomaistahoilta. Viranomaisten koetaan joiltain osin jopa menneen mukaan kiusaamiseen. Uhrin olivat viranomaisiin pettyneitä, heidän kokemuksensa oli, että viranomaiset saattoivat heitä kuunnella ja tehdä kirjauksia, mutta kuitenkin asialle ei tehty mitään. Osa uhreista ei jaksanut yksin taistella loputtomiin, joten he antoivat periksi ja antoivat esimerkiksi lapsen muuttaa äidin kanssa ulkomaille.

”Siihen ei oo kukaan viranomainen puuttunut vaan kaikki on tukenut äitiä, valittavan usein käy ja on jopa kiistetty, että tässä olisi mitään vieraannuttamista.”

”Siis mun mielestä lastensuojelu on mukana tässä vieraannuttamisprosessissa.”

”En mä todellakaan jaksanut taistella, et loppujen lopuks ku mä näin, et mä en maha tälle tilanteelle mitään, niin mä annoin sitte sen lapsen mennä sinne (tunnistetieto poistettu) ja sit mä yritin sossusta saada apua, mut ei tullu mitään apua”

Osalla uhreista oli hyvin epätodellinen olo siitä, että he olivat parisuhdeväkivallan uhreja. He kokivat olevansa maailman ainut mies, joka kärsii naisen aiheuttamasta väkivallasta. Tilanne tuntui absurdilta ja mahdottomalta. Tilanteessa korostui vahvasti se, ettei väkivallasta voinut puhua eikä koko ilmiötä ollut olemassakaan.

Miesten kokemusten mukaan yhteiskunnan eri toimijat, lastensuojelun/sosiaalihuollon työntekijät, yksityiset perhearvioita tehneet sosiaalialan yritykset, poliisi ja eri oikeusasteiden virkamiehet ovat kohdelleet heitä todella väärin ja osin jopa rikkoneet lakia. Jos onkin ollut joku taho, joka on miestä ymmärtänyt ja tukenut, työntekijä on prosessin aikana vaihtunut

tai miestä puoltava taho on jätetty kokonaan noteeraamatta jopa käräjäsaliissa. Tuntuu, että yhteiskunnan toimijoille ollaan syvästi katkeria - vielä enemmän mitä itse väkivallan tekijälle.

”Sosiaalitoimistossa tai sosiaali-ihmiset usko kyllä mua, mutta ei ne mitään tukea osannu tarjota.”

”Sain todella hyvää apua sosiaalitoimistolta lapsen kanssa olemiseen, mutta en siihen, että lasta olisi suojeltu hänen äidiltään.”

Miesuhreilla oli kokemus, että saivat apua parhaiten kolmannen sektorin toimijoilta. Vertais-tuki koettiin myös erittäin tärkeäksi. Kohtalotoverien kanssa uhrit ovat saaneet jakaa kokemuksiaan, ovat saaneet ymmärrystä ja saaneet vahvistuksen sille, että heitä kohtaan on toimittu väärin. Jotkut uhreista olivat myös käyneet psykoterapiassa, mutta kokivat sen niin, että siellä on vain kerrottu mitä kauheaa on taas tapahtunut, mutta konkreettista apua siitä ei ole heille ollut.

Turvakoti sai kehuja, siellä miesuhrit kokevat tullessa kuulluiksi ja nähdyiksi. Toisaalta eräs miesuhri koki, että turvakotia käytettiin perusteettomana aseena häntä kohtaan. Hänen mielestään nainen oli mennyt ilman syytä turvakotiin, perusteluina että ”mies on potentiaalisesti väkivaltainen”.

”Heille (turvakoti) ei ollut väliä olenko mä mies vai nainen, mä olin vaan yhtäläinen asiakas heille... hassua, että tällänen kolmas sektori osaa kyllä toimia, mut sit taas meidän viranomaiskoneistomme ei.”

Läheisten tuki koettiin erittäin tärkeäksi ja oli suuri voimavara. Toisaalta taas osa uhreista ei ollut halunnut vaivata läheisiään omilla murheillaan tai he eivät yksinkertaisesti pystyneet puhumaan kokemuksistaan läheisilleen johtuen tilanteen aiheuttamasta häpeästä ja puhumattomuuden kulttuurista. Oma tuska on pidetty sisällä ja kärsitty yksin hiljaa, toivoen parempaa huomista. Eron tullessa esimerkiksi omille vanhemmille on kerrottu hyvin varovasti ja ympäröivästä eroon johtaneista syistä ja vasta vuosien päästä on pystytty kertomaan avoimesti, että todellisuudessa taustalla on ollut parisuhdeväkivaltaa.

”Oon saanu tosi paljon, varsinkin silllon eron alkuvaiheella ystävät ja oma perhe oli tosi tärkeitä.”

”Harva mies näistä haluaa sanoa mitään, ennemmin vaan purraan hammasta ja ollaan hiljaa.”

6.1.3 Parisuhdeväkivallan seuraukset miehille ja toipumisprosessi

Tänä päivänä uhrin kokivat pääsääntöisesti voivansa kohtuullisen hyvin tilanteesta huolimatta. Taustalla oli kuitenkin huoli lapsesta tai lapsista, koska huoltokäytännöt oikeudenkäynteineen olivat pahasti kesken. Uhrien aika ja energia on kulunut vahvasti taisteluun viranomaiskoneistoa vastaan, jotta he saisivat itselleen oikeutta ja ennen kaikkea lapsilleen oikeuksia molempiin vanhempiin.

”...Aika ja energia on mennyt tähän tappeluun.”

Väkivallan kokemukset ja pitkittyneet oikeusprosessit aiheuttivat osalle uhreista taloudellisia vaikeuksia, masennusta sekä työkyvyttömyyttä. Osa uhreista oli uudessa parisuhteessa. Osa taas koki, että uuden puolison saamista hankaloitti edelleen käynnissä oleva, monimutkainen vieraannuttamisprosessi. Harrastaminen, luonnossa liikkuminen ja positiivinen elämän asenne kaikista kokemuksista huolimatta koettiin tärkeäksi osana toipumisprosessia ja omaa hyvinvointia. Uhrin toivat myös esille sen, että he kokevat, että kaikesta huolimatta tilanne esimerkiksi vieraannuttamisen osalta voisi olla vieläkin huonompi. Osa miesuhreista kuitenkin tapasi omaa lastaan tai lapsiaan, vaikka se oli hyvin pitkälti kiinni, siitä kuinka äiti antoi lapsen tai lasten tavata isää.

6.1.4 Miesuhrien vinkit ja toiveet ammattilaisille

Aiemmissa teemoissa toistui uhrien kokemus siitä, ettei heitä kuultu tai nähty tasavertaisina vanhempina äitien rinnalla. Samalle he toivat esille tärkeitä asioita, joita he toivoivat ammattilaisten ja viranomaisten ottavan huomioon kohdatessaan asiakkaita. Uhrin toivat esille, että miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ei riittävästi tunnusteta. Haastatteluissa toistui myös toive, että mies tai isä voitaisiin kohdata ilman ennako-olettamuksia, neutraalisti ja samanarvoisena naisen tai äidin kanssa. Lähtökohtaisesti ammattilaiselle ei pitäisi olla mitään merkitystä sillä, että onko asiakkaana mies, nainen tai mitä tahansa. Kohtaamisen on oltava arvostava, kunnioittava ja kuunteleva. Miehillä oli vahva tunne siitä, että heidän sukupuolensa vaikutti heidän saamaansa kohteluun ja heidät oli jo valmiiksi leimattu. Ammattilaiset eivät saisi yleistää tai ajatella, että asiat menevät aina tietyllä tavalla.

”Tulinko mä kohdelluks ihan samalla tavalla ku naisuhrinkin... olikos siinä jotain sellasta sukupuolisidonnaista, sitä mä en osaa sanoa...”

”Se on mua harmittanut tosi paljon tässä, et jos tää tilanne olis toisinpäin, et mä olisin miehenä käynyt äitiin, lasten äitiin tai naiseen käsiksi, ni mä en saisi enää tavata mun lapsia, suurin piirtein lähestymiskielto kädessä, että tää on jotenkin niin käsittämätön juttu, et kuinka epätasa-arvoisesti kaikilla viranomaisilla voi olla näitä asioita.”

”Kyl pitäis ensinnäkin ammattilaiset suhtautua ihan niin ku laki määrää eli pitää kohdella kunnioittavasti, tasapuolisesti ja puolueettomasti mitä nyt mun kohdalla ei ainakaan ole tapahtunut sosiaalitoimessa lainkaan ja eikä tuomioistuimissakaan.”

”Sen mä oon oppinu tässä, että Suomi ei ole oikeusvaltio, mitä tulee varsinkin isien kohteluun erotilanteissa oikeuslaitoksissa ja sosiaaliviranomaisissa”

Haastatelluissa nousi esille uhrien kokemus siitä, miten ammattilaiset eivät välttämättä ymmärrä tai huomaa sitä, kuinka asenteellisesti he suhtautuvat eri asioihin. He toivovat myös, että kirjaukset ja dokumentointi tehtäisiin totuuden mukaisesti. Tämä on tärkeää, koska esimerkiksi tuomioistuin ja muut viranomaiset pitävä totuutena sitä, mitä virallisiin asiakirjoihin ovat ammattilaiset kirjanneet. Uhrin toivovat myös kuulevansa ammattilaiselta, että heitä kohtaan on toimittu väärin. Syyllisten etsiminen ei ole heille se pääasia, vaan se että tilannetta kartoitetaan ja etsitään ratkaisuja. Toipumisen kannalta miesten suuri toive oli, että väkivallan tekijä myöntäisi tekonsa ja ottaisi niistä vastuun.

6.2 Asiantuntijoiden kokemuksia miesuhrien auttamisesta

Asiantuntijoiden kokemukset parisuhdeväkivallasta ilmionä, parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemisestä ja parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta olivat hyvin yhteneväisiä. Teoriaohjaavan analyysin avulla esille nousivat ensimmäiseksi pääluokaksi kokemukset parisuhdeväkivaltailmiön ymmärtämisestä, sisältäen yhteiskunnan ja auttavien tahojen asenteet. Toisessa pääluokassa puhutaan tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta eli aiheeseen reagoinnista ja asiantuntijoiden kokemuksia oireiden tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta.

Kolmanneksi pääluokaksi muodostuivat kokemukset tukitoimista, sisältäen parisuhteen jatkamisen kysymykset, konkreettiset tukitoimet ja ohjaamisen oikean tuen pariin. Neljäs pääluokka keskittyy parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyyn, viidennessä pääluokassa pohditaan vielä, että miksi miehet eivät hakeudu avun piiriin.

6.2.1 Parisuhdeväkivaltailmiön laaja-alainen ymmärtäminen

Asiantuntijoiden mielestä on ensiarvoisen tärkeää, että yhteiskunnassa kaikki olisivat hereillä ja tiedostaisivat tilanteissa parisuhdeväkivallan mahdollisuuden ja tuntisivat parisuhdeväkivaltaa ilmionä. Oleellista on myös se, että ei ajatella, että vain jonkun sosiaalialan osa-alueen pitäisi asiaan puuttua, vaan erimerkiksi sosiaali-, terveys- ja koulumaailma, tekninen puoli, poliisi, työvoimapalvelut sekä talous- ja velkaneuvonta ovat kaikki mahdollisia alustoja, joissa ilmiöön voisi törmätä. Väkivaltaa voi olla kaikkialla ja pitäisi tunnistaa myös ne tekijät, jotka synnyttävät ja ylläpitävät väkivaltaa tai altistavat sille. Parisuhdeväkivaltailmiötä pitäisi tarkastella isommassa kuvassa.

”Lähtökohta on, että ei sais ajatella, että se on vain jossain tietyssä paikassa tai tiettyjen asiakkaitten ongelma.”

”Lähisuhdeväkivalta on usein kietoutunutta siihen moniongelmaisuuteen, joten päihdepalveluissa, lastensuojelussa, perhetyössä ja erityiskysymykset kuten asunnottomuus, työttömyys, avioero niin tämän tyyppiset on riskitekijöitä.”

Lähtökohtaisesti pitäisi ajatella, että väkivalta on kaikkea muutakin kuin vain fyysistä väkivaltaa. Se on vallankäyttöä, nöyryyttämistä, ylivaltaa, sylkemistä, repimistä, raapimista, mitätöintiä, toisen auktoriteetin ohittamista, hylkäämistä, yhteisöstä erottamista, viestintärauhan rikkomista ja vainoamista. Asiantuntijat toivat selkeästi esille, että kun lähdetään määrittelemään väkivaltaa niin määritelmän tulisi olla mahdollisimman monipuolinen. Sen lisäksi, että kaikki parisuhdeväkivallan parissa työskentelevät henkilöt eivät vielä ymmärrä ilmiön monimuotoisuutta, myös miesten on vaikea tunnistaa kokemuksiaan väkivallaksi, vaikka ne pahalta tuntuvatkin.

”Miehet ei tunnista, että ripittely, huonoon valoon saattaminen, repiminen, sylkeminen, huutaminen, raivoaminen, kritisoiminen, kieltäytyminen tekemästä yhdessä päätöksiä, nolaaminen ystävien edessä, vanhemmuuteen puuttuminen, toisen mitätöinti tai miehen isyyden mitätöinti tai ammatin ja tulojen kritisointi on väkivaltaa eikä arkipäivää.”

”Kyl siinä on tää tietämättömyys ilmiön yleisyydestä, sekä ammattilaisilla että uhreilla. Et sillan sitä ei tunnisteta omalle kohdalle, kun siitä ei puhuta.”

”Usein miehet tarvitsee jonkun vahvistamaan, että heidän kokemuksensa ovat väkivaltaa. Se voi olla uusi puoliso tai joku ammattilainen.”

Jotta parisuhdeväkivaltaa kokeneet miehet saataisiin paremmin avun piiriin, ilmiöstä pitäisi puhua huomattavasti enemmän. Palveluita ja auttamismenetelmiä ei ole vielä tarpeeksi kehitetty. Miesten ja naisten kokemassa väkivallassa on eroja. Miesten ei välttämättä tarvitse niin usein käydä vaikkapa terveystalveissa parisuhdeväkivallan vuoksi tai se ei täyty rikoksen tunnusmerkkejä, mutta se on silti väkivaltaa. Väkivallan vähentämiseksi on tärkeää, että autetaan kaikkia osapuolia. Miesten kokeman parisuhdeväkivallan tulisi saada enemmän julkiisuutta. Silloin miehet ymmärtäisivät paremmin, etteivät ole kokemuksineen yksin ja häpeä asian ympärillä hälvenisi. Miehet ajattelevat kokemusten olevan normaalia ja kokevat, että miehen pitää olla mies ja kestää kuin mies. Jotkut ajattelevat edelleen, että naisilla on erilaisia oikeuksia suhteessa mieheen. Toisaalta julkinen keskustelu auttaisi myös asennemuutoksissa ja olisi helpompi kysyäkin asiasta.

”Miehet sietää pitkään, koska ne aattelee et tää on normaalia ja miehen pitääkin kestää ja naisilla on erilaisia oikeuksia, tän tyyppisiä kulttuurisia juttuja.”

”Jos asiasta puhuttaisiin enemmän julkisuudessa niin se helpottais myös sen asian puheeksiottoa, et se ei tuntuis niin kauheen nololta kysyä, et onks teillä muuten mitään väkivaltaa.”

Asiantuntijat toivat esille, miten yhteiskunnan ja myös ammattilaisten asenteissa on vielä paljon ennakkoluuloja ja olettamuksia. Yhteiskunnassa vallitsevat asenteet vaikeuttavat parisuhdeväkivaltailmiön tuntemista, tunnistamista ja siihen puuttumista. Erityisesti ammattilaisten pitäisi pystyä suhtautumaan parisuhdeväkivaltaan sukupuolineutraalisti. Ammattilaisten keskustelutaito on tärkeää ja se, ettei anna ennako-olettamusten vaikuttaa työhönsä. On tärkeää ottaa huomioon sukupuolisensitiivisyys ja miesten ja naisten osittain erilaiset kokemukset, mutta tärkeintä on ottaa asia vakavasti. Oli uhri tai väkivallan tekijä kumpaa sukupuolta tahansa.

”Pitäis osata keskustella ja kysyä ja aina myös muistaa se ei välttämättä oo niin, että se nainen on se uhri ja se mies on se tekijä.”

Erityisenä sosiaalialan osa-alueena asiantuntijat mainitsivat lastensuojelun, jossa tulisi päästää irti ennakkoasenteista ja ottaa molemmat osapuolet paremmin huomioon. Jotta lastensuojeluviranomaiset pystyisivät tekemään oikeita ja oikeudenmukaisia päätöksiä, heidän on tunnettava parisuhdeväkivalta ilmiö paremmin ja otettava huomioon se mahdollisuus, että he ovat mahdollisesti joutuneet manipulaation uhriksi naisen taholta.

”Lastensuojelussa pitäis nähdä asia myös toisinpäin, meidän kokemuksen mukaan miehen näkökulma saattaa hyvin äkkiä peittyä siinä naisen näkökulmaan. Et nähdään se mies uhkaavana ja taustalla taas voi olla hyvinkin manipuloiva nainen.”

”Lastensuojelun pitäisi olla tarpeeksi tietoinen ilmiöstä, että he pystyy tekemään sen perheen osalta järkeviä kysymyksiä ja lähtee käsittelemään sitä.”

Asiantuntijoiden mukaan ongelma on myös siinä, että parisuhdeväkivaltaan puuttumisen ei ajatella kuuluvan itselle vaan jollekin toiselle taholle. Näin ollen asiasta ei edes kysytä. Uhrien avun piiriin saamiseksi kaikkien työntekijöiden pitäisi kuitenkin ottaa asia niin sanotusti omaksi asiakseen.

”Jokaisen ammattilaisen pitäis ajatella, että se on minun asia. Koska tällä hetkellä on usein semmoinen näkemys, että ei se mulle kuulu. Työvoimapalveluissa ajatellaan, et ei se tänne se väkivalta kuulu tai terveydenhuollossa

ajatellaan, että ei se nyt tänne sappileikkaukseen yhteyteen kuulu kysyä. Ajatellaan, et kysyköön sit siellä ensiavussa tai kysykööt siellä lastensuojeluilmotusta vastaanottaessa tai kysykööt siellä kun mennään poliisin kotihälytykselle. Tällainen lokeroiminen, että minne se kuuluu, ei se kuulu mulle vaan muualle. Siitä pitää päästää irti ja ajatella, että se kuuluu mullekin.”

Parisuhdeväkivaltaan puuttuminen on myös jokaisen kansalaisen asia, ei ainoastaan ammattilaisten tai jonkin tietyn alan työntekijän. Jokainen voisi halutessaan olla parisuhdeväkivallan uhrin tukija ja rinnalla kulkija. On tärkeää, että uhria ei kyseenalaisteta ja hänen kertomuksensa väkivallan kokemuksista uskotaan, vaikka parisuhteen toista osapuolta olisi vaikea uskoa väkivaltaiseksi. Kuka tahansa meistä voisi olla kiinnostunut esimerkiksi naapurin kuulumisista eikä vain miettiä itseään. Parisuhdeväkivallan uhrin kanssa voisi yhdessä pohtia, että mikä olisi sellainen taho, jonne voisi ottaa sen ensimmäisen askeleen avun saamiseksi.

”On tärkeö olla siinä läsnä ja näyttää, että niistä asioista voi ja kannattaa puhua ja antaa sen kokemuksen, että me ei naureta tai vähätellä - auttaa etsimään auttavia tahoja ja tietoa, ja tuoda ilmi et jos on akuutti tilanne niin voi soittaa ja pyytää tulemaan paikalle.”

”Jos se nainen on tosi hyvä puhumaan ja manipuloimaan, niin ihmiset ei voi ymmärtää, että voiko se henkilö oikeesti olla sitten väkivallan tekijä.”

”Läheiset voivat havainnoida asiaa sitä kautta, että tapaamisia ja harrastuksia rajoitetaan ja mielialan lasku näkyy. Silloin vois kysyä, et mistä johtuu, että sua ei enää näy missään ja voit huonosti.”

6.2.2 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puheeksi otto

Tärkeässä osassa parisuhdeväkivallan tunnistamisessa on oireiden tunteminen. Ammattilaisen on tärkeää havainnoida, lukea rivien välistä ja tulkita vihjeitä. Aina todisteita ei ole saatavilla. Henkisestä väkivallasta ei jää selkeitä todisteita, fyysisestä niitä saa helpommin. Esimerkiksi päihteidenkäyttö tai taloudelliset ongelmat voivat olla oire parisuhdeväkivallasta. Henkisen väkivallan uhrilla saattaa näkyä oireina masennusta tai huonoa omanarvontunnetta. Ammattilaisen on oltava valppaana, jotta tunnistaa, löytää ja uskaltaa kysyä.

”Missä tahansa missä mies tulee ja on vaikka ihan fyysisiä vammoja tai sit ihan mitä vaan oireita niin pitäis nostaa esille väkivaltakysymys”

”Toinen käyttää sitä fyysisempää väkivaltaa takaisi ja sit se on näkyvää, et siitä saa sit sen todisteen helpommin.”

”Sä et aina näe, että leukaluut on pois paikoiltaan. Sun pitää tunnistaa ilmiö ja tunnistaa yhdistävät tekijät - altistavat tekijät, ylläpitävät tekijät ja väkivallan vaikutukset. Jos joku tulee sun vastaanotolle ja valittaa unettomuutta tai epämääräistä ahdistusta sä pystyt tunnistamaan, että täs saattaa olla takana väkivalta. Oireiden perusteella. Kaikki tunnistaminen ja puuttuminen ei lähde siitä, että se on ilminähtävää vaan se on usein piilossa.”

”Kun sun asiakkaalla on vaikka pitkittynyt työttömyys, sairaus, päihdeongelma niin silloin sun pitäis muistaa kysyä myös siitä väkivallasta. Tarkoitan että ammattilaiset näkis isompana ongelmana kasautumisen kautta.”

Ammattilaisen on oltava myös herkillä sen suhteen, etteivät tule manipuloiduksi väkivallan tekijän taholta. Väkivallan tekijä saattaa tehdä uhrista vääriä ilmiantoja tai aiheettomia lastensuojeluilmoituksia.

”Jos tuntuu et on tällaset jatkuvat prosessit päällä (väärät ilmiannot) niin silloin vois kysyä et hetkinen mitä siellä nyt on meneillään.”

”Sithän voi olla ihan just vääriä ilmiantoja ja laitetaan sosiaalialan ammattilaiset rökittämään sitä miestä.”

Parisuhdeväkivaltatilanteen kartoittamiseen on olemassa erilaisia lomakkeita, joita esimerkiksi THL on laatinut. Mitään valtakunnallista yhdessä sovittua menetelmää ei kuitenkaan ole käytössä. Saatavilla olevaa materiaalia tulisi hyödyntää laajemmin ja myös lomakkeita muokata niin, että niistä näkyisi väkivallan muodot monipuolisemmin.

”Kun esimerkiksi neuvolassa täytetään kartoituslomakkeita, siellä pitäis olla naisen kohdalla myös sen kysymyksen lisäksi, että oletko kokenut väkivaltaa niin siellä pitäis olla myös että ootko käyttänyt väkivaltaa. Ja miesten työterveyshuollossa tai miehille suunnatuissa palveluissa pitäis olla myös se kysymys, että oletko kokenut väkivaltaa pari/lähisuhteessa.”

Parisuhdeväkivaltakokemusten puheeksi otto voi olla myös ammattilaiselle haastavaa. Ammattilainen altistaa siinä myös itsensä haavoittumiselle ja saattaa pelätä asiakassuhteen vahingoittumista. Kysyminen voi tuntua vaikealta, ahdistavalta ja jopa nololta. Olisikin tärkeää, että kysyminen olisi normaali, yleinen ja valtakunnallinen käytäntö, jottei yksittäisen työntekijän tarvitsisi niin paljon kipuilla asian kanssa.

”Pitäis olla siellä palvelujärjestelmässä sellanen toimintaohjelma väkivaltaa puuttumiseksi, jossa tiimi tai työryhmä ikään kuin ottaa harteilleen sen. Jos yksittäinen työntekijä on ainoastaan vastuussa siitä asiasta, niin voi käydä niin että ajatellaan että tää on niin iso pandoran lipas jonka aukaisen jos kysyn

enkä kykene tässä ajassa joka mulle on annettu asiakkaan kohtaamiseen selvittää. Niin ehkä on parempi etten oikeastaan nähnytkään tai huomannut mitään. Se pitäis olla sinne toimintaan sisäänrakennettu, että meidän yhteisössä kysytään väkivallasta, silloin kenenkään ei tarvitse arvuutella että voinko mä kysyä vai enks mä voi kysyä.”

Asiantuntijoiden mukaan asiaa on ehkä helpompi lähestyä epäsuorilla kysymyksillä, esimerkiksi kysymällä, että miten toimitte riitatilanteissa tai millä tavalla teillä lasten kurittaminen toteutetaan tai onko teidän parisuhteessanne ongelmia. Henkilökunnan on saatava koulutusta ja asiaan on panostettava. Ammattilaisten on tärkeää muistaa kysyä myös miehiltä, miten he voivat parisuhteessa.

”Jos ei halua kaikissa paikoissa, kuten neuvoloissa, puhua väkivallasta, ni puhutaan sitten turvallisuudesta, että onko teidän parisuhteessanne turvallista olla, miten jos ootte eri mieltä, jos/kun riitelette niin miten se tapahtuu, et onko koskaan tarvinnu pelätä sitä toista ja sit jos pelkää, ni mitä pelkää...”

Toinen tapa on sanoa, että meillä on tällainen käytäntö, että kysymme aina asiakkailta, että miten teidän parisuhteenne voi. Jos asian on huomannut, on tärkeää ja suorastaan velvollisuus ottaa se puheeksi. Toisinaan asiakkaan voi olla vaikea reagoida ja vastata totuudenmukaisesti, silloin asiaan on hyvä palata myöhemmin, pienen sulattelun jälkeen. Ammatilaisen on tässä tilanteessa hyvä myös pohtia, että onko antanut itsestään luotettavan ja turvallisen vaikutelman.

”Jos asiakas ei halua vastata, voi ammattilainen kysyä itseltään, että olenko antanut sellaisen fiiliksen että minuun voi luottaa, minulle voi kertoa. Jos kyse on jatkuvasta asiakassuhteesta, silloin voisi sopia uuden ajan eli antaa vähän tilaa tälle asialle. Jos ei ole mitään akuuttia päällä, kuten hengenvaaraa. Vois sopia että mä tuun viikon päästä uudestaan tai tule sinä viikon päästä uudestaan ja katsotaan ja keskustellaan tästä asiasta vielä. Se antais sellaisen varovaisen lupauksen tai mahdollisuuden siihen, että asiakas voi lopulta päättää itse kertooko vai jättääkö kertomatta. Mutta tavallaan ovi on aina auki sille, että mulle voi kertoa, mä kuuntelen, minuun voi luottaa.”

”Semmonen mahdollisimman varhainen puuttuminen olis tärkeätä ja olis heireillä, jos sit joku mies siitä niinku jotain kertoo, niin sitten olis kuulolla. Pitäs pyytää tätä miestä kertomaan lisää tilanteista ja pitää esillä, että tää ei oo suinkaan poikkeuksellista, vaikka siltä tuntuis ja et apua on saatavilla jos haluaa.”

6.2.3 Kokemuksia asiakkaan tukemisesta

Asiantuntijoiden mukaan on ensiarvoisen tärkeää, että asiakkaalle saa välitettyä sellaisen tunteen, että on valmis auttamaan ja kuuntelemaan. Asiakas saattaa muiden aran asian aiheuttamien pelkojensa ohella pelätä sitä, että työntekijä on kiireinen ja vastaanottoaikaa vain pieni hetki jäljellä eikä siksi ota mieltä painavaa asiaa puheeksi.

”Se välittäminen, me ollaan tässä sua varten. Mä kuuntelen mitä sulla on asiaa. Siitä se mun mielestä lähtee, että asiakas uskaltaa avautua, kertoa siitä vaikeasta, herkästä aiheesta. Pelkäämättä häpeää, pelkäämättä tuomitsemista, pelkäämättä syyllistämistä.”

Asiakkaan kohtaamisessa on tärkeää se, että ammattilainen on valmistautunut tapaamiseen ja tuntee parisuhdeväkivaltaa ilmiönä. Ammattilaisen on tehtävä itselleen selväksi, että asia kuuluu myös minulle, minun pitää kysyä ja minun kuuluu ottaa asia puheeksi. Ammattilaisen tulee reflektoida omaa eettistä ammatillisuuttaan ja pohtia, miten suhtautuu siihen, että mieskin voi olla uhri. On hyvä tiedostaa, että onko minulla jo valmiiksi se asenne, että mies vaan valehtelee tai yrittää keksiä puolustuspuheenvuoron.

Ammattilaisen on otettava vakavasti asiakkaan kertoma väkivaltakokemus ja välitettävä miehelle se tunne, että otan sinut nyt tosissani ja kuuntelen sinua. Ammattilaisen tulee tietää tukitoimista, jotta osaa ohjata uhria oikeanlaisen palvelun piiriin. Kaikki lähtee asiakkaan kohtaamisesta. Kun mies kertoo, että parisuhteessa ei mene hyvin ja on riitoja niin sen, joka tämän kuulee pitää siitä ystävällisesti kiinnostua ja osoittaa, että haluaa tietää enemmän.

”On tärkeää, että ammattilainen ei käytä auktoriteettiaan väärin. Uhrille ei voi mennä sanomaan, että nyt lähdet siitä suhteesta, nyt sinä tarvitset mielenterveyspalveluita tai nyt teet rikosilmoituksen. Ammattilaisen tulee tarjota uhrille vaihtoehtoja, sellaisia, joiden uskoo palvelevan uhrin avun saantia ja toipumista. On annettava uhrille tietoa palveluista ja keinoja millä tavalla niihin voi hakeutua. On myös arvioitava, että onko uhrilla voimavaroja hakea apua, koska joskus voi olla niin traumatisoitunut tai niin väkevää väkivaltaa kokenut, ettei ole voimavaroja lähteä liikkeelle. Ammattilaisen tulee tukea keskustelemalla ja rohkaisulla uhrin voimavaroja. Joskus myös ammattilaisen pitää arvioida onko kyseessä akuutin avun tarve, onko esimerkiksi vaara mennä kotiin väkivallan jälkeen uudelleen. Ja jos ei voi mennä kotiin, tulee miettiä turvakotivaihtoehtoja, Miesten linjaa tai jotain sellaista palvelua, jonne voi mennä akuutisti. Jos tilanne ei ole akuutti, niin sitten annetaan tietoa palveluista ja kysytään, että voitko itse soittaa ja tilata ajan ja tarjota myös uhrille sellaista vaihtoehtoja, että sinä ammattilaisena hoidat sen hänen puolestaan. Siinä voi olla myös tarkoituksenmukaista pyytää kirjallinen suostumus.”

Ammattilaisen tehtävä ei ole päättää asiakkaan puolesta, mitä tukitoimia asiakas tarvitsee. Myös rikosilmoituksen tekeminen on asiakkaan oma asia, toki siihenkin voi tarjota apua. Parisuhdeväkivalta on kuitenkin rikos ja se on hyvä pitää mielessä. Jos tilanteeseen liittyy lapsia, silloin ammattilaisen on kannettava vastuunsa ja tehtävä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus.

”Mulla ei oo sellainen kovin neuvova tyyli, et se on asiakkaan oma asia et tekeekö rikosilmoituksen vai ei ja ratkaisu jää miehelle itselleen. Mut jos kyseessä on lapset myös niin tää lastensuojeluilmoituksen tarve. Sitten ei neuvotella. Keskustellaan kyllä että kumpi sen tekee mut jos asiakas ei tee niin sitten minä teen sen. Usein se menee sit niin päin, et mä teen.”

”Toi rikosasia on hyvä havainto, me puhutaan ihan rikoksista, että työntekijän pitää olla hereillä että tää on nyt rikosasia ja vaikka lähestymiskielto on ihan mahdollinen. Me ollaan rikosten kanssa tekemisissä ja se on hyvä huomio. Jos tehtäisiin enemmän rikosilmoituksia niin olis enemmän virallista tietoa.”

Muita asiantuntijoiden esille nostamia konkreettisia tukitoimia oli huolehtiminen asiakkaan kokonaisvaltaisesta jaksamisesta ja arjen sujumisesta. Ammattilaisen kannattaa kysyä onko asiakas saanut nukuttua, syötyä, huolehdittua itsestään tai onko jotain muita oireita. Samalla on hyvä myös pohtia asiakkaan tukiverkostoa, onko ympärillä ihmisiä, joilta voi pyytää apua ja tukea. Jos väkivallan uhka on edelleen tiiviisti arjessa läsnä, on syytä pohtia turvasuunnitelman tekemistä ja kartoittaa onko asiakkaalla ihmisiä, joille voisi soittaa milloin tahansa ja pyytää tulemaan paikalle.

Ammattilaisen päätettävissä ei ole myöskään väkivaltaisen parisuhteen jatkaminen. Lievissä tapauksissa parisuhteen jatkamiseen voi olla hyvätkin edellytykset, jos molemmat osapuolet ovat valmiita työstämään asiaa ja valmiita ottamaan vastaan apua. Prosessi vaatii aikaa ja sitoutumista. Toisaalta jos on vaarallinen tilanne ja henkeen tai terveyteen kohdistuva uhka on suuri, niin ammattilaisen tulisi olla hyvin selkeä ja tuoda huolensa ilmi. Ei ole eettisesti väärin kannustaa asiakasta lähtemään huonosta parisuhteesta.

”Varoisin ammatillisen auktoriteetin väärinkäyttöä. Se ei oo niin kauheen yksinkertaista se väkivaltaisesta suhteesta lähteminen. Tavallaan ammattilaisen pitäis sekin ymmärtää, että on moninaisia sidoksia, yhteiset lapset, yhteinen velka, yhteinen menneisyys, yhteiset sukulaiset, yhteinen talo ja tavarat. Jos ammattilainen menee sanomaan, että hyvä ihminen lähde nyt äkkiä siitä suhteesta ni voi olla, että menee luukut kiinni eikä ihminen enempää halua kuulla sun neuvojas, kun olet niin hyvä päättämään puolesta.”

”Lievemmissä tapauksissa olis hyvä, jos molemmat lähtis työstämään sitä asiaa ja sais apua, niin sit vois olla mahdollista sen parisuhteen jatkoa. Jos on

todella vaarallinen tilanne ja on kyse hengestä ja terveydestä ja uhka on suuri, niin siinä kannattais olla hyvin selkeä ja sanoa että on huolestunut tilanteesta, että pelkää että tässä voi tapahtua kauheita juttuja.”

6.2.4 Kokemuksia ennaltaehkäisyn merkityksestä

Asiantuntijoiden havaintojen mukaan parasta hoitoa parisuhdeväkivaltaan olisi luonnollisesti sen ennaltaehkäisy. Nuorissa on meidän tulevaisuutemme ja avainasemassa ovat ne henkilöt, jotka ovat nuorten kanssa tekemisissä. Nuorille on kehitetty materiaaleja muun muassa Rikoshripäivystyksen taholta, joissa on rikosasioihin liittyviä aiheita ja myös seurusteluväkivalta yhtenä osiona. Nuorten ajatuksiin voi vielä vaikuttaa siitä, että mikä on oikein ja mikä on väärin.

”Kun on jo keski-ikäinen henkilö, niin sit on jo ehkä vähän kaavoihin kangistunut ja mielipiteisiin, et sit voi olla vaikeampi muuttaa asenteitakin.”

Nuorille olisi tärkeää opettaa seurustelutaitoja ja seurusteluväkivallasta. Myös kulttuurisesti puhetyyli ja tapa kommunikoida on muuttunut suorasukaisemmaksi. Sosiaaliseen mediaan voidaan kirjoittaa herjaavia tekstejä ja toisille puhutaan rumasti, sanotaan esimerkiksi turpa kiinni. Ulkopuoliset luennoitsijat voivat tuoda välillä positiivista vaihtelua koulunkäyntiin, mutta olisi tärkeää, että koulussa olisi tuttu ja turvallinen aikuinen kertomassa asioista. Henkilön tulisi olla sellainen, johon nuoret voivat luottaa. Peruskoulun lisäksi seurustelutaitoja voitaisiin opettaa systemaattisemmin myös kirkon rippikouluissa tai Prometheus-leireillä. Nuorille tulisi opettaa parisuhdetaitoja, tunnetaitoja ja tunteiden ilmaisua, aggression ilmaisua, konfliktien hallintataitoja ja ylipäättään vuorovaikutustaitoja.

”Isommassa kuvassa, jos ajatellaan parisuhdeväkivaltaa, niin näen sen sellaisena yhtenä kysymyksenä taustalla, se on sellainen mielihyvähakuisuus, sellainen et suhteen pitää täyttää minun tarpeeni, mutta minun ei välttämättä tarvitse miettiä sinun tarpeitasi, tällainen individualismi ja itsekeskeisyys. Tällaisiin asioihin pitäisi minun mielestä panostaa enemmän.”

Asiantuntijat toivat esille, että nyt kun lapsimäärät vähenevät Suomessa niin olisi mahdollisuus panostaa laatuun enemmän, eikä heti ajatella kustannussäästöjä ja henkilöstön vähentämistä. Mielenterveys- ja päihdeongelmien, syrjäytymisen ja väkivallan ehkäisytyö olisi ensiarvoisen tärkeää jo peruskoulussa. Asiantuntijat antoivat kritiikkiä sille, että nyt voi olla esimerkiksi yksi koulukuraattori jaettu usean koulun kesken ja vastuulla voi olla 500 tai tuhat oppilasta. Kehitysehdotus asiantuntijoiden taholta olikin, että myös koulukuraattoreille tulisi saada joku järkevä ja realistinen mitoitus oppilasmäärän suhteen, samoin kuin esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on tai vaikkapa vanhustyössä hoitajamitoitus.

”Mä aattelen, et se sosiaalinen osuus pitäis olla koulussa tosi paljon vahvemmin läsnä, niin että siellä olis vähintään yks koulukuraattori ja sit ehkä sosiaaliohjaaja tai pari tekemässä silleen läheisesti työtä opettajan kanssa.”

6.2.5 Mikä estää miehiä hakeutumasta avun piiriin?

Asiantuntijoiden näkemyksen mukaan moni asia vaikuttaa siihen, etteivät miehet hakeudu avun piiriin tai puhu kokemastaan parisuhdeväkivallasta. Monella miehellä on pelko siitä, ettei heitä uskota ja heidän kertomaansa vähätellään. Toisaalta vaikean asian kertominen altistaa ihmisen haavoittumiselle.

”Ainahan tämmösen asian esiin ottamisen on ihmiselle altistuminen haavoittumiselle, et ku sä meet kertoon jolleki että meillä on kotona väkivaltaa, ni sä altistut sille, että voit tulla tuomituksi, syyllistetyksi tai torjutuksi.”

Kuten jo aiemminkin on mainittu, miehet eivät aina tunnista kokemuksiaan väkivallaksi ja tämä vaikuttaa siihen, ettei osata hakeutua avun piiriin. Toisinaan mies voi itse tiedostaa kokemuksensa väkivallaksi, mutta kumppani saa manipuloimalla miehen uskomaan, että vika onkin miehessä itsessään tai että tilanne on aivan normaali. Mies voi olla häpeissään ja pelätä kasvojen menetystä ja taustalla on pelko, ettei häntä oteta vakavasti. Miehillä on myös usein suuri pelko lastensa menettämisestä ja asiantuntijat kokevat, että nyky-yhteiskunnassa pelko on myös osin aiheellinen.

”Monesti miehillä on se pelko, et he menettää yhteyden lapsiin, et se nainen on uhannut ettet enää ikinä nää lapsia, jos tästä kerrot. Tää on se pahin pelko tai uhkakuva monelle miehelle, se tulee ihan koko ajan esille. Ja siinä on ihan syytäkin pelätä. Kyllähän se ex-puoliso voi sitten käytännössä ihan estää ne ta-paamiset vaikka siitä ois ihan käräjäoikeuden päätös ni ei vaan noudata sitä.”

Puhumattomuuteen vaikuttavat myös kulttuuriset odotukset siitä, millainen miehen tulisi olla ja mitä miehen pitää sietää. Miehet kokevat häpeää naisen uhriksi joutumisesta. Mies saattaa ajatella, että on selvinnyt omien kavereiden fyysisestä väkivallasta aikanaan koulussa tai vapaa-ajalla, mutta ei kykene selviämään naisen harjoittamasta väkivallasta. Toisaalta miehiä ei välttämättä ole opetettu puhumaan.

”Haluaako sitä näyttäytyä rikoksen tai väkivallan uhrina, haluaako, että muut saa tietää, että joutunut olemaan siinä tilanteessa tai edelleen on, et se on ehkä enemmän se uhrin stigmatisoituminen.”

”Miksei miehet puhu niin heitä ei välttämättä oo opettu puhumaan. Et jos he on lapsena saanu kuulla et toi oli vaan pieni ruhje polvessa et ylös vaan ja

jatka siitä vaan et ei saa itkee, et mitä sä pillität... niin jos se on lähtökohta niin ei varmaan kyl tämmösistäkään asioista hirveesti oo oppinut puhumaan.”

”Yks syy on se, että mies ei tunnista ja sitten se, että meillä ei ole varsinaisia miehille suunnattuja palveluita. Miehiä varmaan myöskin estää semmoinen tietynlainen odotus siitä, että ei saa olla niin pehmeä tai että miehet sietää pidempään semmosta sanallista väkivaltaa, herjaamista, manipulointia, kontrollia ja epäsuoraa väkivaltaa.”

Osansa puhumattomuuteen vaikuttavat jo mainitut asenteet yhteiskunnassa. Miehiä syyllistetään ja yleistetään väkivaltaisiksi. Asennemuutokset auttaisivat suuresti miesten kokeman parisuhdeväkivallan tunnistamiseen, puheeksi ottoon ja miesten avun piiriin saamiseen.

”Tietysti auttajien asennemuutosta tarvittais, et myöskään me ammattilaiset ei niinku tueta sitä että mies menee tekemään rikosilmoitus tai ammattilaiset ei ota asiaa puheeksi. Miehiä syyllistetään, miehet ovat niitä jotka hakkaavat vaimojaan. Usein voi käydä niin, että jos mies lähtee hakemaan apua, niin hänestä tuleekin syyllinen, että mitäs sä itse teit, että itse sen aiheutit. ”

Lopuksi haluamme nostaa vielä esille yhden asiantuntijan kommentin miesten tekemiin itsemurhiin liittyen. Asiantuntija pohti, miten paljon miesten itsemurhien taustalla on parisuhdeväkivaltaa. Tätä asiaa olisi hyvä pohtia ja tutkia ihan valtiollisella tasolla.

”Yks sellate asia, jota mä oon jo aikaisemmin miettinyt, et kun katsoo näitä itsemurhatilastoja, niin miehethän tekee suhteessa naiseen enemmän itsemurhia. Niin mun mielestä olis kiinnostavaa, niin ku jos jotenki sais tietoo, että onko nää miehen sitten ollut yksin vai onko he ollut parisuhteessa, onko siellä mahdollisesti voinu olla henkistä väkivaltaa suhteessa. Kun ainakin sillee yleisten tietojen mukaan miehille tyypillisimpiä psyykkisiä seurauksia parisuhdeväkivallasta on masennus, viha ja järkytys, jos se masennus sitten jottaaki siihen, että ainoa ulospääsy on sitten se, että tekee itsemurhan.”

7 Johtopäätökset

Tutkimuksemme johtopäätöksiä toteamme, että parisuhdeväkivallan miesuhrit toivovat, että yleinen väkivaltakeskustelu olisi sukupuolineutraalia ja naisten kokemaa väkivaltaa ei korostettaisi. Kaikki väkivalta tulisi olla tuomittavaa, sukupuolesta riippumatta. Tutkitusti auttamistyössä on tärkeää, että sukupuolisensitiivisyys otetaan huomioon ja miesten ja naisten kokeman väkivallan eroavaisuudet huomioidaan. Auttavien tahojen mainontaan tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota, joitakin palveluita mainostetaan suoraan naisille, kuten ”Nainen - soita

jos olet joutunut parisuhdeväkivallan uhriksi”. Miehillä pitäisi saada kokemus, että hekin voivat soittaa.

Aiemmin tekstissä toimme esille sen, miten terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2020d) mukaan olisi huolehdittava, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla olisi riittävää osaamista tunnistaa ja puuttua väkivaltaan. Miesuhrien haastatteluissa toistui kokemus, ettei miehiin kohdistuvaa väkivaltaa tunnusteta riittävästi, saati vieraannuttamista. Asiantuntijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esille ilmiön tuntemisen, tunnistamisen ja puheeksi oton tärkeys. Olisi ensiarvoisen tärkeää lisätä koulutusta eri ammattilaisille toimialasta riippumatta, jotta heillä olisi valmiuksia tunnistaa ja puuttua väkivaltaan ja olla apuna väkivallan uhrille ja tekijälle. Erityisesti eroperheiden kanssa työskenteleville pitäisi lisätä tietoisuutta vieraannuttamisesta ja sen haitallisista ja traumatisoivista vaikutuksista sekä vieraannutetulle lapselle että vanhemmalle. Ennaltaehkäisy on tunnistettava ja nuorille tulisi opettaa erityisesti peruskoulun ylemmillä luokilla enemmän seurustelu-, tunne- ja turvataitoja.

Miehet kokevat edelleen tämän tutkimuksen mukaan, että eivät ole tasavertaisia vanhempia äitien rinnalla vaikka esimerkiksi lain lapsen huollosta ja tapaamisesta (190/2019) 2 §:n mukaan kummakin vanhemman on osaltansa pyrittävä myötävaikuttamaan tapaamisoikeuden toteutumiseen. Uhrihaastatteluissa yllätyimme siitä, että kaikilla uhreilla oli hyvin samanlainen kokemus huoltokiusaamisesta ja vieraannuttamisesta, vaikka miesuhrit eivät olleet toisistaan tietoisia emmekä tietoisesti etsineet haastateltavaksi miehiä, joilla oli kokemusta huoltokiusaamisesta ja vieraannuttamisesta. Kumpusalo (2018) on pro gradussaan tutkinut isien kokemuksia huoltokiusaamisesta. Hänen aineiston analyysin perusteella isillä oli hyvin samanlaisia kokemuksia huoltokiusaamisesta ja vieraannuttamisesta. Kumpusalo nosti työssään myös esille sen, että isät kokivat huoltokiusaamista viranomaistaholta. (Kumpusalo 2018, 89–90.)

Kuten edellä on jo todettu, miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta on valitettavan vähän saatavilla tutkimustietoa Suomessa. Miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta ei ole saatavilla yhtäkään vain siihen keskittynyttä yliopistotasoista tutkimusta. Tutkimusta tällä genrellä on lisättävä. Flinckin aiemmin mainittu väitöskirja on vuodelta 2006. Jo silloin hän toi esille, miten tutkimukset eivät ole tavoittaneet miesten kokemuksia väkivallan kohteeksi joutumisesta (Flinck 2006, 128). Edelleen, 14 vuotta myöhemmin on todettava, että asiaan ei ole tullut tarvittavaa muutosta. Siltä osin kuin Flinck väitöskirjassaan ja Peitsalo, Pekkola ja Sarlin (2017) raportissaan käsittelevät miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta, toteamme että tutkimustuloksemme eivät ole ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa.

Peitsalon ym. (2017) raportti on tuorein ja siinä tutkittiin myös miesten mahdollisuuksia avun hakemiseen ja saamiseen. Tutkielmamme tulokset ovat samansuuntaisia tämän tutkimuksen kanssa ja yhdyimme raportin kommenttiin siitä, että miesten avun hakemisen ja saamisen haasteet ovat hyvin moninaiset ja tietoa ja tietoisuutta lisäämällä voitaisiin rohkaista miehiä

hakeutumaan avun piiriin. Raportissa nostettiin myös esille se, miten erityisesti poikien tunnekasvatukseen tulisi kiinnittää huomiota. Jos miehellä itsellään ei ole kykyä käsitellä tunteitaan on suuri riski siihen, että ylisukupolvinen puhumattomuuden ja yksin pärjäämisen perinne jatkuu. Kuten tutkielmamme, myös tämä raportti toi esille, miten miesten väkivaltakokemusten näkyväksi tekeminen on tärkeää ja auttajien laaja ymmärrys. Kirjoittajat kertovat työn ja tiedon tuotannon väkivaltaa kokeneiden miesten parissa olevan vasta alussa ja tutkimuksemme perusteella voimme olla samaa mieltä. (Peitsalo ym. 2017, 23.)

Koemme, että olemme saaneet haastattelevilta vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Työmme tietoperusta ja uhrien sekä asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut eivät riidelleet keskenään, vaan tukivat toisiaan. Tutkielmamme perusteella ehdotamme jatkotutkimuksiksi, että huoltokiusaamista ja vieraannuttamista tutkittaisiin parisuhdeväkivallan kontekstissa. Lisäksi tulisi tutkia, miten miesten isyyttä voitaisiin vahvistaa, jotta he kokisivat olevansa tasa-arvoisia vanhempia äitien rinnalla. Olisi myös hyvä tutkia, miten vanhemmat saataisiin ymmärtämään, että erotilanteessa vanhemmuus jatkuu ja lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa.

8 Pohdinta

Lähtökohta kiinnostukselle tutkia miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa naisen tekemänä sai alkunsa siitä, että olemme kohdanneet ilmiötä aiemmin. Sosionomiopintojen aikana kiinnostus eri väkivallan muotoja kohtaan, väkivaltatyöhön ja sen ongelmakohtiin on lisääntynyt. Huomasimme myös aiheen yhteiskunnallisen merkityksen ja aiheesta puhumisen tärkeyden. Mediassa, kirjallisuudessa ja tutkimuksissa painotetaan enemmän naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Parisuhdeväkivaltaa kokevien miesten tuska ja kärsimykset ovat kuitenkin yhtä suuret kuin naisilla. Olemme keskustelleet aiheestamme monien työelämän edustajien kanssa ja eri sosiaalialan ammattilaisilta olemme saaneet poikkeuksetta jokaiselta kannustavaa palautetta ja vahvistusta aiheen tärkeydelle. Tämä lisäsi vahvaa tahtoamme tutkia aihetta lisää ja tuoda miesuhrien ääntä ja kokemuksia kuuluville.

Olemme opinnäytetyöprosessin aikana tutustuneet kymmeneen painettuun kirjoihin ja niitä selaillessa sisällysluettelossa aihettamme ei mainita suorilta käsin yhdessäkään. Materiaaleista löytyy otsikoita miksi vaimo ei lähde tai naisten kokeman väkivallan konteksti. On vaikea ymmärtää, saati hyväksyä miksi miesten kokemalta parisuhdeväkivallalta suljetaan silmät jopa valtiollisella tasolla, sitä ei haluta mainita tai sen yleisyyttä vähätellään. Pohdimme myös sitä, miksi yhteiskunnassamme esimerkiksi vaihdetaan miljoonilla euroilla liikennemerkejä sukupuolineutraaleiksi ja samaan aikaan sukupuolineutraalius ei toteudu vakavimmissa asioissa, kuten väkivaltagenrellä. Nekin liikennemerkkimiljoonat olisi mielestämme voinut käyttää sukupuolineutraaliin väkivaltatyöhön.

Nipulin (2020) mukaan Suomeen ollaan perustamassa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen valtakunnallinen osaamiskeskus ja lakiin sisällytetään itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan -valtuutetun tehtävä. Miksi tässä asiassa edelleen vuonna 2020 tarvitaan näin radikaalia sukupuolijaottelua? Lähisuhdeväkivallan osaamiskeskus on varmasti tarpeellinen, mutta kyseenalaistamme sen kohdentamista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen nousivat opinnäytetyöhön mukaan haastattelujen perusteella. Pääasiassa parisuhdeväkivaltatutkimuksissa tai teoksissa vieraannuttamista tai huoltokiusaamista ei ole kategorisoitu parisuhdeväkivallan muodoksi. Löysimme ainoastaan Peitsalon ym. (2017) Vaiettu väkivalta -tutkimuksen, jossa ne mainitaan miesten kokeman väkivallan muotoina. Vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen ovat vakavaa lasten kaltoinkohtelua, mutta ne ovat myös vakavaa väkivaltaa niiden kohteeksi joutuneelle vanhemmalle. Psykiatrisen vankisairaalan ylilääkäri Hannu Lauerma (2013) on mielestämme kirjoittanut hyvin huoltokiusaamisesta Turun Sanomien kolumnissaan:

”Joskus muun muassa huoltajuuskiistoissa lasten isää vastaan argumentoidaan oikeudessa väkivallan uhalla ilman, että ainoakaan asia miehen elämänhistoriassa, dokumentoidussa käyttäytymisessä, psyykkisessä tilassa tai olemuksessa puhuisi väkivaltariskin puolesta, ja kaikki näytöt ovat päinvastaisen puolella. Silti naisen voimakkaaseen eläytymiseen, joskus manipulointiin ja joskus jopa vainoharhaisuuteen pohjautuva tarina, joka on hänen päämääriensä kannalta sopiva, saatetaan ottaa esimerkiksi lastensuojelussa täytenä totena.”

Yksityishenkilön tai väkivallan uhrin lähipiirin puuttumismahdollisuudet parisuhde- tai perheväkivaltaan ovat rajalliset, mutta jokaisen aikuisen velvollisuus on asiaan puuttua sitä havaitessaan, välirikkojenkin uhalla. Usein väkivallan tultua ilmi nousee esille vieläkin osittain valloilla oleva perhedynaaminen ajattelutapa siitä, että tällaiset asiat olisivat perheen yksityisasiota. Väkivalta ei kuitenkaan ole yksityisasiaa. Myös yksityishenkilö voi tarvittaessa tehdä rikosilmoituksen ja aikuisen eettinen velvollisuus on tehdä lastensuojeluilmoitus, jos näkee tai saa tietoonsa lasten kaltoinkohtelua, mitä parisuhdeväkivallan näkeminenkin on lapselle. Useat parisuhdeväkivallan muodot kuuluvan yleisen syytteen alaisiin rikoksiin. Käytännössä kuitenkin vaikuttaa siltä, että kynnyks syytteen nostamiseen on edelleen liian korkea. Uhri on usein liian voimaton rikosprosessiin ja poliisit saattavat odottaa uhrin allekirjoitusta erinäisiin papereihin, jolloin rikokset eivät koskaan etene edes syyttäjän pöydälle asti. Parisuhdeväkivalta on ihmisoikeusrikkomus ja usein myös tuomittavissa rikoslain termein. Valitettavasti parisuhdeväkivalta jää usein rankaisematta, mutta olisi tärkeää ohjata ja kannustaa uhreja tekemään rikosilmoitus. Esitutkinta ja oikeusprosessi ovat uhrille varmasti raskaita, mutta tukea on saatavilla. Yleensä uhri saa myös yhteiskunnan kustantaman oikeusavustajan ja esimerkiksi rikosuhripäivystykseltä voi saada tukihenkilön.

Suomessa ihminen on lähtökohtaisesti syytön, kunnes toisin todistetaan. Väkivallan tekijällä on luonnollisesti ihmisarvo ja oikeus apuun ja tukeen. Kysymys on siitä, ottaako väkivallan tekijä apua vastaan. Uhrin oikeus olisi saada oikeutta. Joissain tilanteissa uhrin ja tekijän oikeudet tuntuvat sotivan toisiaan vastaan. Uhrin toipumisprosessin kannalta olisi oleellista, että väkivallan tekijä myöntäisi rehellisesti, kaunistelematta tekonsa ja kantaisi niistä vastuun. Mitä enemmän rikosilmoituksia tehdään, sitä paremmin parisuhdeväkivallan todellisuus alkaisi näkyä virallisissa tilastoissa. Tätä myöten asiaan ehkä myös havahduttaisiin yhteiskunnallisella tasolla enemmän.

Tämän työn tekeminen oli aika ajoin haastavaa, mutta erittäin palkitsevaa. Parisuhdeväkivalta ilmiönä on hyvin laaja ja monisäikeinen, minkä vuoksi se imaisee tutkijan aiheen sisälle niin vahvasti, että asiasta haluaa tietää, tutkia ja oppia koko ajan lisää. Aiheesta olisi voinut kirjoittaa paljon laajemminkin, mutta jonkin asteen rajauksia oli pakko tehdä. Olemme tyytyväisiä tehtyyn työhön, mutta työn hyväksyminen valmiiksi on tuntunut vaikealta, koska olemme aiheemme yhteiskunnallisesti tärkeäksi. Toivomme, että jatkossa asiaa tutkitaan lisää.

Kiitos miesuhrit, että jaoitte kanssamme kipeät kokemuksenne parisuhdeväkivallasta ja avun saannista. Ilman teidän panostanne tämä työ ei olisi ollut mahdollinen. Kiitos, että luotitte tarinanne meidän käsiimme. Kiitos asiantuntijat, terveystieteiden tohtori ja hoitotieteen dosentti Aune Flinck, Miessakit ry:n väkivaltatyöntekijä Tommi Sarlin ja Rikosuhripäivystyksen toiminnanohjaaja. Kanssanne käydyt keskustelut olivat arvokkaita ja antoivat meille laajemmän käsityksen parisuhdeväkivallasta ilmiönä ja sen dynamiikasta. Toivomme että työmme avulla voimme murtaa puhumattomuutta miehiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta, tehdä sitä näkyväksi ja antaa keinoja sen tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi, jotta miehet saadaan avun piiriin. Meillä jokaisella on velvollisuus puuttua kaikkeen väkivaltaan.

Lähteet

Painetut

Ahola, T. & Ahola, M. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti

Essel, S., Rantanen, T. & Rossinen, J. 2017. Väkivaltarikokset, lähisuhdeväkivalta. Teoksessa Åberg, L-K. (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 49–66.

Gil, E. 2009. Hyväksikäytettyjen ja traumatisoituneiden lasten auttaminen. Direktiivisten ja nondirektiivisten lähestymistapojen integrointi. UNIPress

Hautamäki, J. 1997. Perheväkivalta: Käännekohta miehen elämässä. Helsinki: Miessakit ry.

Hautamäki, J. 2013. Mikä minuun meni? Tositarinoita suomalaisesta perheväkivallasta. Helsinki: Gummerus

Helminen, J. (toim.) 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita.

Hintikka, S. 2017. Uhrin traumaattinen kriisi. Teoksessa Åberg, L-K. (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–47.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistokustannus.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Holmberg, T., 2000. Lapset ja perheväkivalta. Helsinki: Lasten Keskus.

Hulkko, A. 2011. Parisuhdeväkivallan varhaiset vaiheet. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä, miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.

Karhuvaara, M., Kaitue, S. & Ruuhilanti, S. 2013. Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Koivukangas, J. 2017. Auttajat uhrin polulla. Teoksessa Åberg, L-K. (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 156–167.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Lidman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö; sukupuoli, asenteet ja historia. Helsinki: Gaudeamus.

Niemi-Kiesiläinen, J. 2004. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: WSOY.

Noppiari, E. & Nietola, V. 2017. Lähisuhdeväkivalta koettelee tunnistamista ja toimijuutta. Teoksessa Helminen, J. (toim.) 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita.

Peitsalo, P., Pekkola, J. & Sartin, T. 2017. Vaiettu väkivalta. Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit ry:n raportteja 2017:1. Helsinki: Miessakit ry.

Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 2012. Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Naisten kulttuuriyhdistys

Pruuki, H. & Ketola-Huttunen, T. 2018. Vihainen nainen. Hyvä, paha aggressio. Helsinki: Kirjapaja.

Puusa, A & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A ja Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus, 145–156.

Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys-työ. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Warshak, R. 2012. Eromyrkky. Kuinka suojella lasta avioerotilanteessa. suom. Ahola, A. Juva: Gummerus.

Åberg, L. (toim.) 2017. Rikoksen uhrin käsikirja. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Archer, J. 2000. Sex Differences in Aggression Between Heterosexual Partners: A Meta-Analytic Review. Psychological Bulletin 126, 651-680. <https://pdfs.semanticscholar.org/2f5d/c513c9a2355478ef5da991e6e6aced88299c.pdf>

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ensi- ja turvakotien liitto. 2018. Lähisuhdeväkivallan sovittelussa vakavia riskejä uhrin kannalta - järjestöt jättivät kannanoton Saarikolle. 12.12.2018. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/lahisuhdevakivallan-sovittelussa-vakavia-riskeja-uhrin-kannalta/>

Ensi- ja turvakotien liitto. 2020a. Ota väkivalta puheeksi. Viitattu 12.9.2020. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/ota-vakivalta-puheeksi/>

Ensi- ja turvakotien liitto. 2020b. Tietoa liitosta. Viitattu 10.11.2020. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/>

Flinck, A. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Aka-teeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67636>

Danielsson, P. & Näsi, M. 2018. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 31/2018. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/260559>

Danielsson, P. & Salmi, V. 2013. Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Verkkokatsauksia 34/2013. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152609/34_parisuhdevakivalta.pdf

Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. 2010. Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). Julkaisusarja No. 66. Helsinki. https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf

Hietamäki, J. 2018. Lähisuhdeväkivalta 2017. Tilastoraportti 40/2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137215/Tr%2040_18_.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Häkkänen-Nyholm, H. 2010. Lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta erotilanteessa. Duodecim 126, 499 - 505. <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2010/5/duo98659>

Isät lasten asialla. 2020. Huoltokiusaaminen. Viitattu 13.10.2020. <https://www.isatlastenasialla.fi/tavoitteemme/>

Kaitue, S. & Karhuvaara, M. 2020. Lastenvalvojan työväline lähisuhdeväkivallan kartoittamiseksi ja siihen puuttumiseksi. Viitattu 31.8.2020. <https://www.avi.fi/documents/10191/1506638/Ty%C3%B6v%C3%A4line+THL+Tampere.pdf/c2e8f7e1-dddb-4e2b-b21a-42a9067c5d79>

Kirkkohallitus 2019. Turvallinen perheneuvonta. Työryhmä Sari-Annika Pettinen, Pekka Puukko & Heli Pruuki. Helsinki. <https://evl.fi/documents/1327140/52613004/Turvallinen+perheneuvonta.pdf/e9e23047-945c-7f8d-4a37-ab1eada4fee6?t=1576673024000>

Koivukangas, J. 2018. Käytännön oikeusopas väkivaltarikoksen uhrille. Rikosuhripäivystyksen oppaita 5/2018. Viitattu 20.10.2020 https://www.riku.fi/content/uploads/su_file/627_vakivalta_04_kevyt.pdf

Kommeri, H. 2020. Kuinka tukea väkivaltaisuudesta huolestunutta asiakasta? Maria Akatemia. Viitattu 10.11.2020. <https://www.naisenvakivalta.fi/kun-huoli-heraa-kuinka-tukea-omasta-vakivaltaisuudesta-huolestunutta-asiakasta/>

Korva-Perämäki, M. 2017. Vainoaja hyödyntää digiteknologiaa leikiten. Viitattu 25.6.2020. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-2-2017/vainoaja-hyodyntaa-digiteknologiaa-leikiten/>

Kumpusalo, E. 2018. Isien kokemuksia huoltokiusaamisesta. Pro gradututkielma. Lapin yliopisto, sosiaalityö. Viitattu 7.11.2020. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63620/Kumpusalo.Emilia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 190/2019. Viitattu 5.11.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190#Pidp446341168>

Laki lähestymiskiellosta 898/1998. Viitattu 9.11.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898>

Lauerma, H. 2013. Suomalainen mies ei ole väkivaltainen. Turun Sanomat 8.10.2013. Viitattu 20.11.2020. <https://www.ts.fi/puheenvuorot/544097/Suomalainen+mies+ei+ole+vakivaltainen>

Maria Akatemia ry. 2020. Järjestön esittely. Viitattu 11.11.2020. <https://www.mariaakatemia.fi/yhdistys/esittely/>

MLL 2020. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Väkiältä perheessä. Viitattu 11.9.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vakivalta-perheessa/>

Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välinen ero. 2020. SurveyMonkey. Viitattu 16.04.2020. <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/> Miessakit ry. 2020a. Miehiä tukevaa hyvinvointityötä vuodesta 1995. Viitattu 2.11.2020. <https://www.miessakit.fi/miessakit-ry/>

Miessakit ry. 2020b. Väkiältä kokeneet miehet. Viitattu 2.11.2020. <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/vakivaltaa-kokeneet-miehet/>

Narsistien uhrien tuki ry. 2020. Tukena matkalla kohti selviytymistä, tukea uhreille. Viitattu 15.11.2020. <https://www.narsistienuhrientuki.fi/>

Nollalinja. 2020a. Henkinen väkiältä. Viitattu 11.6.2020. https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/henkinen-vakivalta/?gclid=EAlaIqobChMIs9XL7K756QJVUoGyCh1q5AM-wEAAYASAAEgJSL_D_BwE

Nollalinja. 2020b. Seksuaalinen väkivalta. Viitattu 25.6.2020. <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/seksuaalinen-vakivalta/>

Nollalinja. 2020c. Mikä on väkivaltaa? Vaino. Viitattu 25.6.2020. <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/>

Nollalinja. 2020d. Mikä on väkivaltaa? Väkivallan seuraukset. Viitattu 24.10.2020. <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/>

Nollalinja. 2020e. Tietoa nollalinjasta. Viitattu 10.11.2020. <https://www.nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/>

Nettiturvakoti. 2020a. Väkivallan eri muodot, fyysinen väkivalta. Viitattu 11.6.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#fyysinen-vakivalta>

Nettiturvakoti. 2020b. Väkivallan eri muodot, henkinen väkivalta. Viitattu 11.6.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#henkinen-vakivalta>

Nettiturvakoti. 2020c. Väkivallan eri muodot, taloudellinen väkivalta. Viitattu 11.6.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#taloudellinen-vakivalta>

Nettiturvakoti. 2020d. Väkivallan eri muodot, uskonnollinen väkivalta. Viitattu 6.7.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#uskonnollinen-vakivalta>

Nettiturvakoti. 2020e. Väkivallan eri muodot, sosiaalinen väkivalta. Viitattu 6.7.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#sosiaalinen-vakivalta>

Nettiturvakoti 2020f. Tunnista väkivalta, Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on sanoin ja teoin saattamista. Viitattu 31.8.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/>

Nettiturvakoti 2020g. Väkivallan kierre. Viitattu 5.11.2020. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#vakivallan-kierre>

Nipuli, S. 2020. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit: Lähisuhdeväkivalta-työn hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162012>

Penttinen, L. 2014. Miten tunnistan perhe- ja lähisuhdeväkivallan? Ensi- ja turvakotien liitto ry. <https://docplayer.fi/3070007-Miten-tunnistan-perhe-ja-lahisuhdevakivallan.html>

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 30.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rikosuhripäivystys 2020a. Miesten kokema väkivalta. Viitattu 21.10.2020. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/vakivaltarikos/miesten-kokema-vakivalta/>

Rikosuhripäivystys 2020b. Lomakkeita ja sanastoa. Viitattu 28.10.2020. <https://www.riku.fi/lomakkeita-ja-sanastoa/>

Rikosuhripäivystys 2020c. Rikosprosessi. Viitattu 30.10.2020. <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/rikosprosessi/>

Rikosuhripäivystys. 2020d. Rikosuhripäivystys. Viitattu 12.11.2020. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/>

Sinkkonen, J. 2018. Lapsen vieraannuttamisella toisesta vanhemmasta on kauaskantoiset seuraukset. Viitattu 6.9.2020. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14203>

STM. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö. Ota väkivalta puheeksi- ohjeet työntekijälle. Viitattu 19.9.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71210/Ota%20v%C3%A4kivalta%20puheeksi%20-ohjeet%20ty%C3%B6ntekij%C3%B6ille.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

STM. 2017. Sosiaali- ja terveysministeriö. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018–2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:16. Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Istanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

STM. 2020a. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lähisuhde- ja perheväkivallan estäminen. Viitattu 1.11.2020. <https://stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>

Suomen evankelisluterilainen kirkko. 2020a. Myös perheväkivalta on ihmisoikeusrikkomus. Viitattu 22.10.2020 <https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet/perhevakivalta>

Suomen evankelisluterilainen kirkko. 2020b. Perheneuvonta. Viitattu 22.10.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/aikuiset-ja-perhe/perheneuvonta>

THL 2020a. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lähisuhdeväkivalta. Viitattu 11.6.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta

THL 2020b. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 25.6.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta

THL 2020c. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Väkivallan ehkäisy, miten väkivaltaa voi ehkäistä? Viitattu 6.7.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy

THL 2020d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Väkivallan muodot. Viitattu 6.7.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/vakivallan-muodot

THL 2020e. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Väkivaltaa kokeneen lapsen kohtaaminen ja ensivaiheen tukeminen. Viitattu 11.9.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lapsiin-kohdistuva-vakivalta/vakivaltaa-kokeneen-lapsen-kohtaaminen-ja-ensivaiheen-tukeminen

THL 2019f. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Viitattu 31.8.2020. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vakivalta-ja-vammaisuus/vakivallan-tunnistaminen-ja-siihen-puuttuminen>

THL 2020g. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmä. Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu - Nykytila ja kehittämissuhteet. Työpaperi 2/2019. Helsinki 2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137475/URN_ISBN_978-952-343-269-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL 2020h. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lomakkeet väkivallan puheeksi ottamiseen ja kirjaamiseen. Viitattu 14.11.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen_ja_kirjaamiseen

THL 2020i. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. MARAK - moniammatillinen riskinarviointi. Viitattu 14.11.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta/marak

Tunturi, M. 2020. Trauma tuntuu kehossa - kun jatkuva valppaana oleminen hellittää, voimia vapautuu elämiseen. Viitattu 13.10.2020. <https://www.tunnejamieli.fi/2020/09/28/trauma-tuntuu-kehossa/>

Vaaranen, H. 2018. Parisuhdeväkivalta on Suomessa yleisesti ilmenevä rikos. 24.9.2018. <https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/ajankohtaista/uutta-parisuhdetietoa/?x218948=8855634>

Väestöliitto 2020a. Parisuhdeväkivalta. Viitattu 11.6.2020. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/

Väestöliitto 2020b. Fyysinen väkivalta. Viitattu 11.6.2020. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/fyysinen-vakivalta/

Väestöliitto 2020c. Taloudellinen väkivalta. Viitattu 11.6.2020. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/henkinen-vakivalta/

Yli-Räsänen, H. 2017. Miehet tukipalveluissa ja kapeasti käsitetty mieheys. Viitattu 15.11.2020. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2017/miehet-tukipalveluissa-ja-kapeasti-kasitetty-mieheys/>

Julkaisemattomat

Koivukangas, J. 2020. Kehitysjohtajan sähköposti 30.4.2020 Rikosuhripäivystys. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Väkivallan kierre (Nettiturvakoti 2020g; Penttinen, L. 2014).....	9
Kuvio 2: Valta ja kontrolli (Perttu ym. 2012, 13; Siukola 2014, 95).....	20

Taulukot

Taulukko 1 Vieraannuttamisoireyhtymän tyypilliset piirteet (Hannuniemi 2010; Slnkkonen 2018)	25
Taulukko 2 Kysymyksiä avuksi väkivaltaisen naisen kohtaamiseen (Kommeri 2020)	33
Taulukko 3 Potentiaaliset puuttajat parisuhdeväkivaltaan (Hulkko 2011, 102–105)	38
Taulukko 4 Millaisia kokemuksia miehillä on avun saamisesta parisuhdeväkivallan uhrina? ...	45
Taulukko 5 Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on parisuhdeväkivaltaan puuttumisesta miesuhrien kohdalla?.....	47

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset uhreille	77
Liite 2: Haastattelukysymykset asiantuntijoille	78

Liite 1: Haastattelukysymykset uhreille

1. Taustatiedot

-ikä, koulutustaso, parisuhteen muoto, asumismuoto, parisuhteen kesto, onko perheessä lapsia

2. Väkivallan kokemukset

- Kenen taholta olet kokenut väkivaltaa?

- Minkälaista väkivaltaa oli?

- Miten kauan väkivaltainen suhde kesti?

3. Tuki

- Puhuitko väkivallasta kenellekään? Jos puhuit, niin kenelle? Jos et puhunut, niin mikset?

- Oletko saanut joltain taholta apua tilanteeseen? Millaista apua olet saanut?

- Mistä löysit avun piiriin, etsitkö itse avuntarjoajia vai kehottiko joku hakemaan apua?

- Miten koet tulleesi kuulluksi/ymmärretyksi ammattilaisen taholta?

- Miten prosessi konkreettisesti eteni?

4. Nykyhetki

- Miten voit tänään?

5. Vinkit

- Mitä vinkkejä antaisit ammattilaisille miesuhrien kohtaamiseen ja tukemiseen?

- Millaista tukea toivoit lähipiiriltä akuutissa vaiheessa? Entä tänään?

Liite 2: Haastattelukysymykset asiantuntijoille

1. Taustatiedot

- koulutus, positio, työhistoria

2. Kokemus ilmiöstä ja sen yleisyydestä

- Mikä on teidän näkemyksenne siitä, kuinka yleistä on miesten kokema parisuhdeväkivalta?
- Missä sosiaalialan osa-alueilla/työpaikoilla tulisi erityisesti kiinnittää huomiota miesten kokeman parisuhdeväkivallan mahdollisuuteen?

3. Tunnistaminen & puheeksi ottaminen

- Miten on tunnistettu miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa?
- Miten miesten kokemaan parisuhdeväkivaltaan on puututtu?
- Miten miehiä on saatu avun piiriin?
- Millaista apua on annettu?
- Millaisia vinkkejä antaisit sosiaalialan työntekijöille miesten kokeman parisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen?
- Mikä on teidän näkemyksenne siitä, mikä estää miehiä hakeutumasta avun piiriin?
- Onko Suomessa käytössä tv:ssä nähtyä systeemiä, jossa esim. pissanäytepurkkiin voi laittaa tarran tai erivärisellä kynällä nimen, jos on väkivallan uhri tms. Onko käytössä piilotapoja asian esille-tuomiseen?

4. Tuki

- Miten tukea uhria hakemaan apua? Ensiasteleet?
- Miten tukea uhria tekemään päätöstä väkivaltaisesta parisuhteesta lähtemiseen? Tai jos asiakas haluaa jäädä suhteeseen, miten sitten tuetaan?
- Mitä vinkkejä antaisitte uhrien läheisille, jotka ovat tietoisia ja huolissaan tilanteesta?